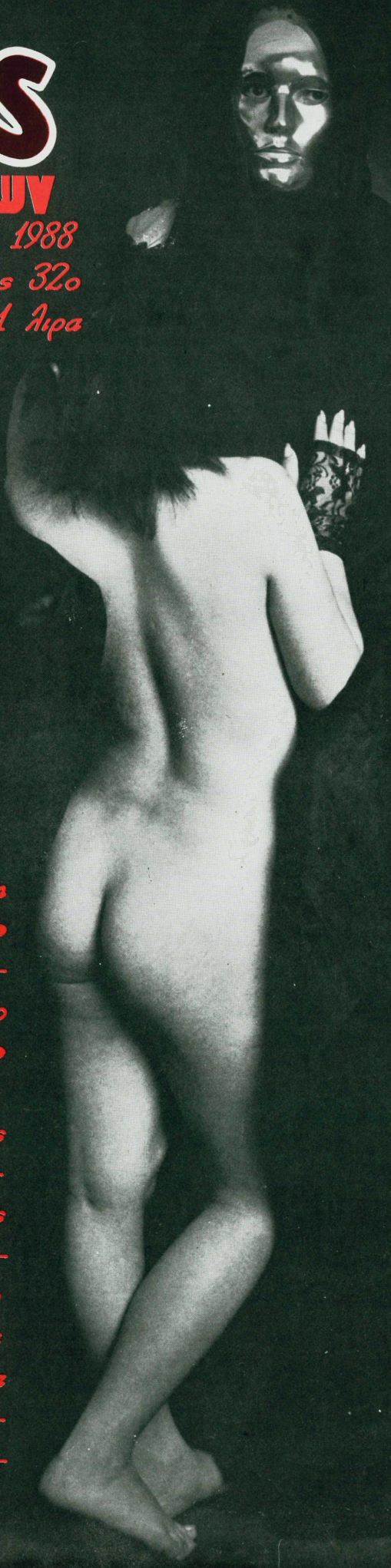

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

μαρς 1988

τεύχος 32ο

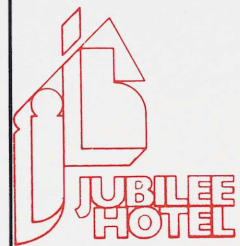
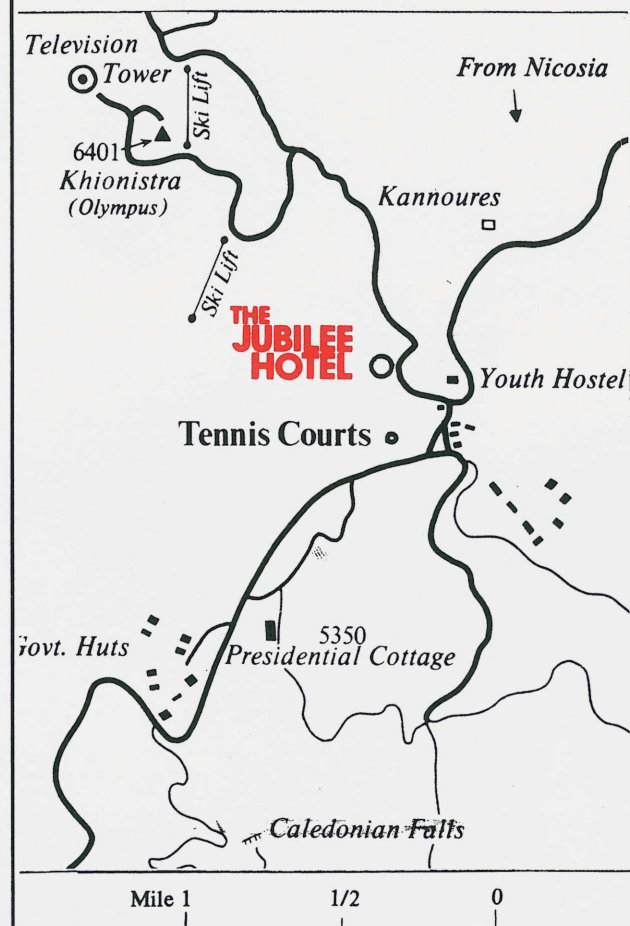
τιμή 1 λίρα

• παραφανίες θεοδωρακη
ελευθερη ραδιοφωνία •
ο ρόλος των τουρκο-
κυπριων στο κυπριακο
και μια συνεντεύξη •
νταβος κήπ. • περε-
τροϊκα και σταλινικες
εκκαθαρισεις • η κυ-
προς καποτε • μνημες
της παλαιστίνης • ο δι-
γενης των αρμενιων •
μνημες πολέμου • τα
κατάσκοπευτικά ανιγματα
• και δυο πρωτομα-
γίες απο την αρχαιο-
θνηκη •

Distance from Larnaca Airport 80 miles
(under two hours drive)
Distance from Nicosia 48 miles (one hour's drive)
Distance from Limassol 35 miles (45 minutes drive)

TROODOS CYPROS Tel: 054-21647
Telex: 4044 Jubilee CY

ΓΚΑΛΕΡΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ

ΚΑΝΑΡΗ 13, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΤΗΛ. 051-52667

ΤΩΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ 2. ΑΠΑΝΤΑ

εκδόσεις Χρ. Ανδρέου

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου
Ρηγαίνης 64Α
Λευκωσία Τ.Κ. 2298
Τηλ. 476105 - 466648-9

Παρακαλώ όπως μου αποστείλετε το δίτομο έργο για τον εθνικό μας ποιητή **Βασίλη Μιχαηλίδη** ολοκληρωμένο και σε πολυτελή βιβλιοδεσία. Μαζί με τα βιβλία να μου παραδοθούν ΔΩΡΕΑΝ τα πέντε τεύχη της εφημερίδας «ΔΙΑΒΟΛΟΣ» που εξέδιδε ο ποιητής το 1888.

Συμφωνώ να πληρώσω £25 για όλα τα πιο πάνω. Η πληρωμή μπορεί να γίνει τοις μετρητοίς ή με 2 μηνιαίες δόσεις.

Ενδιαφέρομαι για 1, 2, 3, 4, 5, σειρές (βάλτε σε κύκλο ό,τι σας ενδιαφέρει).
Ον/μον .....

Οδός ..... αρ. ....

Περιοχή ..... πόλις/χωριό .....

Τηλ. οικίας ..... τηλ. εργασίας .....

Υπογραφή .....

**Ζητούνται συνεργάτες
πρωίνοι ή απογευματινοί
ή μερικής απασχόλησης
για προώθηση των
εκδόσεων
μας**

Κυπρο-Παλαιστινιακή Εμπραχτη Αλληλεγγύη ΚΥΠΕΑ: ημερολόγιο

19 του Φλεβάρη
Ιδρυση Προπαρασκευαστικής Επιτροπής για τη Δημιουργία Μόνιμης Επιτροπής Εμπραχτης Συμπαράστασης.

25 του Φλεβάρη
Ομάδα γιατρών διαμαρτύρεται μπροστά από την πρεσβεία του Ισραήλ ενάντια στη διοργάνωση μιάς διάλεξης για ιατρικά θέματα μέσα στη πρεσβεία.
25-26-27 του Φλεβάρη
Τριήμερη εκδήλωση διαμαρτυρίας στη πλατεία ελευθερίας που κορυφώθηκε με δυναμική πορεία ενάντια στη πρεσβεία.

28 του Φλεβάρη
Ανοιχτή συγκέντρωση στο Ξενοδοχείο Κράουν στην οποία μίλησαν ένας απελαθής Παλαιστίνιος και ο Βαγγέλης Κουρής της «Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας» για τα εγκλήματα του Ισραήλ.

8 Μαρτίου
Καθηστική εκδήλωση στη πλατεία ελευθερίας σε αλληλεγγύη με τις γυναίκες της Παλαιστίνης.

13 Μαρτίου
Ιδρυτική Συνέλευση της ΚΥΠΕΑ.

17 Μαρτίου
Συμμετοχή σε εκδήλωση της ΔΕΟΚ ενάντια στη εργοδότηση Κυπρίων απεργοσπαστών στο Ισραήλ.

28 Μαρτίου
Συναυλία υποστήριξης στη Παλαιστίνη με τη συμμετοχή πολλών τραγουδιστών.

28-29 Μαρτίου
Καθηστική εκδήλωση στη πλατεία ελευθερίας για τη «μέρα της γης», μαζί με 17 άλλες οργανώσεις

20 Απριλίου
Διαμαρτυρία έξω από το Ξενοδοχείο «Λήδρα» όπου δινόταν δεξίωση για τα 40χρονα του ισραηλτικού κράτους

21 Απριλίου
Ομιλία από Μ.Τεμπριώτη στη Παιδαγωγική Ακαδημία σε εκδήλωση που οργάνωσε η ΣΕΦΕΚ (Συντονιστική Επιτροπή Φοιτητικών Ενώσεων Κύπρου).

Σύνδεσμος Αλληλεγγύης με τη Νικαράγουα: ημερολόγιο

19 Μαρτίου
Καθηστική εκδήλωση μπροστά από την αμερικανική πρεσβεία ενάντια στην αποστολή γιάνκηδων στην Ονδούρα.

19 - 30 Μαρτίου
Στον 'Ηριδανό' έκθεση φωτογραφίας της Νικαράγουας του ελβετού Ζαν Μόρ. Την συνοδεύουν προβολές βιντεοκασετών και διαλέξεις. Σημειώνουμε την παρουσίαση λατινοαμερικανικών μουσικών οργάνων από το Ρικάρντο Λόπεζ.

4 Απριλίου
Στο Εναλλάξ: φαγητό και μουσική από τους 'Λος Χρυσάλλιδος'

15 Απριλίου
Στη 'Ηχώ - 75' Λεμεσού: προβολή βιντεοκασεττας για την αμερικανική επέμβαση στη Νικαράγουα και ομιλία με θέμα τις τελευταίες εξελίξεις στη Νικαράγουα από την ακόλουθο της νικαραγουανής πρεσβείας στη Κύπρο (η έδρα της πρεσβείας είναι στη Γιουγκοσλαβία) Αδίλια Σόλις.

6 του Μάη - 6 του Ιούνη
Έκθεση φωτογραφίας με θέμα τη Νικαράγουα του Ζαν Μορ στη γκαλερί 'Κάστορας' στη Λεμεσό.

Σημ: οι εκδηλώσεις στη Λευκωσία οργανώθηκαν από το σύνδεσμο της Λευκωσίας και οι εκδηλώσεις στη Λεμεσό από τον σύνδεσμο Λεμεσού. ●

Χάιλ Ισραήλ

Όσοι δεν έχουν ήδη πεισθεί από τη 40χρονη ιστορία του Ισραήλ ότι αυτό το κράτος είναι μια κλίκα φονιάδων του χειρίστου είδους, δεν θα άλλαζαν βέβαια γνώμη λόγω μιας ακόμα δολοφονίας έστω κι αν ο σκοτωμένος ήταν ο Αμπντού Τζιχάντ. Και βέβαια οι ανηδράσεις της κυπριακής κοινωνίας δεν θάταν εντονότερες απ' ότι όταν πριν από λίγο καιρό δολοφονούνταν οι τρεις Παλαιστίνιοι στη Λεμεσό και δυναμιτιζόταν το πλοίο της επιστροφής. Και φυσικά ούτε και η στάση της κυβέρνησης αναμενόταν αξιοπρεπέστερη παρά το ότι μεσολάβησε και μια ...'αλλαγή', κατά την ορολογία του προηγούμενου μήνα. Επαίσχυντη λοιπόν η παρουσία της κυβέρνησης στη δεξίωση με ισχυρή ανώτερη αντιπροσωπεία που αποτελούσαν οι υπουργοί εσωτερικών και δικαιοσύνης, Βενιαμίν και Χρυσάνθου καθώς και ο διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών Ανδρέας Μαυρομμάτης. Ως αναμενόταν ο ΔΗΣΥ τίμησε την εκδήλωση με τους Κληρίδη, Ιεροδιακόνου και Μάτση. Παρούσες οι σημαντικότερες δυτικές πρεσβείες και μερικές δεκάδες επιχειρηματίες -μια παρέλαση μερσεντές και άνω. Απείχαν το ΑΚΕΛ, η ΕΔΕΚ και το ΔΗΚΟ. Απ' ότι πληροφορούμαστε ο Αχιλλέας Κυπριανού δεν πήρε πρέφα ότι υπήρχε εντολή της ηγεσίας του κόμματος για αποχή και παρα-σπόνδισε 'προδώνοντας' και το Κολάτα που στη συγκέντρωση της 20ης του Μάρτη για τη δολοφονία του Τζιχάντ δεν δίστασε (προς έκπληξη μου) να κατηγορήσει το Ισραήλ για κρατική τρομοκρατία. Παρά την αποχή τους από το ισραηλτικό πάρτυ, σχεδόν εξ' ίσου απόντα ήταν και τα τρία κόμματα, από την εκδήλωση διαμαρτυρίας που οργάνωσε η ΚΥΠΕΑ μπροστά από το Ξενοδοχείο 'Λήδρα' (παπάδες) όπου δινόταν η δεξίωση. Μικρή εξαίρεση η ΕΔΕΚ που έστειλε τους μιστούς.

Η εκδήλωση διαμαρτυρίας συγκέντρωσε καμιά 70ρια άτομα. Παρά την αδυναμία της να παρεμποδίσει αποτελεσματικά την δεξίωση, εν τούτοις υποχρέωσε τους Ισραηλίτες να γιορτάσουν περικυκλωμένοι από υπερδιακόσιους αστυνομικούς (και την ΜΜΑΔ καιροφυλαχτούσα εις τους πέριξ αγρούς).

Αλλά... η πρεσβεία του Ισραήλ πρέπει να αποπεμφθεί, να τη διώξουμε δηλαδή. ●

Τρία χρόνια "Εντός των τειχών" έκλεισαν αυτή την Πρωτομαγιά.

Θα έπρεπε ίσως να κάνουμε ένα απολογισμό..

...

...

...

...ίσως.

Κωστής Αχινιώτης

Φωτ. εξωφύλλου: Νίκου Αβραμίδη
από την έκθεσή του στη γκαλερί
El Greco

μάης 1988
τεύχος 32ο
τιμή τεύχους £1.00

«Εντός των τειχών».
Το μηνιαίο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας
Διεύθυνση: Μίνως 6B, Παλιά Λευκωσία
Τηλ: 431278

- διευθύνεται από συντακτική επιτροπή
- υπεύθυνος για το νόμο : Κωστής Αχινιώτης
για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι
συγγραφείς τους
- τεχνική επιμέλεια : Printed Matters (desktop publishers)

περιεχόμενα:

- Στο πόδι 1
- Οι παραφωνίες Θεοδωράκη,
τα παρατρόγουδα Νταβός
και μια παρδαλή χορωδία
Μάριος Τεμπριώτης-Κωστής Αχινιώτης 4
- Ελεύθερη ραδιοφωνία.
Να πάρουμε το λόγο που μας ανήκει
Κώστα Βενιζέλου 6
- Συνέντευξη με τον Niyazi Kizilyurek 8
- Ο ρόλος των Τουρκοκυπρίων
στη λύση του κυπριακού
Niyazi Kizilyurek 10
- Χρ. Χριστοδουλίδης:
ένα θύμα των σταλινικών εκκαθαρίσεων
Αλέξης Αυγερινός 12
- Νταβός: ουδέν καλόν αμιγές κακού
Α. Χρόνης 16
- Μια περεστρο-ικανή συζήτηση
Κωστής Αχινιώτης 19
- Κύπρος 1928 - 1952 - 1956 20
- Μιά άπιπλη διαδρομή στο Ρόγιαλ
Κωστής Αχινιώτης 22
- Εικόνες της Ιερουσαλήμ
Εύη Μανιάτη 24
- Δαβίδ ο Σασούνιος
Γιώργος Μολέσκης 26
- Από την ταινία: «Λεπτομέρεια στην Κύπρο»
Ένας διάλογος
Πάνικος Χρυσάνθου 32
- Κατασκοπευτικά αινίγματα
Λεόντιος Παύλου 34
- Κλωστές στην ανέμη
Λεόντιος Παύλου 35
- Αρχαιοθήκη: Πρωτομαγιά 1925 και 1949 36
- Το λαλώ: Αλληλογραφία 39

οι παραφωνίες Θεοδωράκη τα παρατραγουδά Νταβός και μια παρδαλη χορωδία

μαριος τεμπριωτης - κωστής αχνιωτης

Πάει πια η δεκαετία της εφηβείας μας - εκείνη του '60 για να τα λέμε όλα - όπου με κάθε ευκαιρία σιγοτραγουδούσαμε Θεοδωράκη για να τσαντίσουμε τους εθνικιστές δασκάλους μας και λίγο αργότερα τους εισαγόμενους αξιωματικούς μας. Πάλιωσε κι η μουσική του Θεοδωράκη, πάλιωσε κι ο ίδιος, ακόμα κι ο ΔΗΣΥ βάζει Θεοδωράκη στα συλλαλητήρια του. Πηγαίναμε λοιπόν να τον ξεχάσουμε όταν πάντα κάποιους τρόπους εύρισκε να μας θυμίζει την ύπαρξη του με διάφορα, πολιτικά κυρίως, πυροτεχνήματα. Το τελευταίο απ' αυτά τα περί δικαιώματος της Τουρκίας να επέμβει στην Κύπρο.

Μ' αφορμή το γεγονός - κοτσάνα είδαμε στην Κύπρο για πρώτη ίσως φορά από το '74 τη σύσταση μιας παρδαλής χορωδίας, απελευθεροφανούς και ανακράζουσας ένα πολιτικό λόγο ανασυρμένο από τους καλάρους αχρήστων των προπερασμένων δεκαετιών. Δεν μπορούμε να μην σημειώσουμε ότι πολλοί από τους χορωδούς, ίσως οι περισσότεροι, ήταν απ' αυτούς που χάρονταν όταν ο Θεοδωράκης ήταν στα σίδερα και στους ήχους του «χτυπούν τα βράδια στην τσάρα τον Ανδρέα» απαντούσαν γελοία με το «έχω μια αδελφή, κουκλίτσα αληθινή» και ανάγραφαν στους τοίχους «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών» κι άλλα τινά του είδους. Μαζί μ' αυτά τα εοκαβήτικα κατακάθια ανασύρθηκαν από τη ναφθαλίνη διάφοροι γηραλέοι της πρώτης ΕΟΚΑ, αγωνιστές και διανοούμενοι και άλλοι οπαδοί του Κολοκοτρώνη και λοιποί προσφάτως κινητοποιημένοι στις προεκλογικές ανάγκες του τώως κυβερνώντος κόμματος. Διαπιστώσεις που μπορούν να γίνουν από πρώτο χέρι χωρίς να χρειάζεται να ανατρέξουμε σε πηγές και ντοκουμέντα - ο χρόνος γαρ βραχύς εστί. Δίπλα απ' αυτούς κορδωτοί, οπαδοί της αντιστασιακής ΕΔΕΚ και λοιπών προσφυγικών σωματείων, κρατούσαν το ίσο, θεωρώντας ίσως ότι αυτοί που έκλεισαν το δρόμο προς Πενταδάχτυλο - Κερύνεια κρατούν το μυστικό του ανοίγματος του.

Ας επιστρέψουμε όμως στον Ψηλό. Δεν χρειάζεται να επιχειρηματολογήσει κανένας για το λαθεμένο, άτοπο και ανόητο των δηλώσεων του, περί δικαιώματος της Τουρκίας να εισβάλει στη Κύπρο. Νομικιστικά ασφαλώς, καθώς θα ξέρει κι

ο Μίκης, ακόμα κι αυτό το σύνταγμα της Ζυρίχης μιλά για «ενέργειες των εγγυητριών δυνάμεων προς αποκατάσταση του συντάγματος» κι όχι για στρατιωτική εισβολή - κατοχή κι ασφαλώς όχι για την επιβολή άλλου συντάγματος. Ασάφειες βέβαια υπάρχουν στο συνταγματάκι αυτό αλλά όχι τέτοιες που να επιτρέπουν σύγχυση τέτοιου μεγέθους ακόμα και σ' Αυτόν, το μαίτρ της πολιτικής κοτσάνας.

Υποψιαζόμαστε ότι το κύριο μέλημα του Μίκη είναι η εμπέδωση της ελληνοτουρκικής φιλίας, πράγμα που μας ενδιαφέρει και πολύ μάλιστα. Εξ' ου και η αγωνία

μας να μη διασύρεται και να μην γελοιοποιείται, να μην υποκύπτει στα συμφέροντα του ελληνικού και τουρκικού κρατισμού και αστικού καιροσκοπισμού, να μην αποκρύπτει τις ευθύνες της άρχουσας τάξης είτε από τη μια είτε από την άλλη πλευρά του Έβρου σ' ότι αφορά την πολεμική αντιπαράθεση αλλά και τα δεινά που υφίσταται η χώρα μας.

Διακρίνουμε ακόμα ότι πίσω από την ομολογία του Μίκη «φταίμε και μεις» κρύβεται ένας σταλινογενής μεγαλοϊδεατισμός που δεν του επιτρέπει να αντιληφθεί τις «λεπτές αποχρώσεις του γκρί-

ζου». Ναι το πραξικόπημα σήμαινε ελληνική εισβολή, κι αμφισβήτηση της ανεξαρτησίας μας σαν χώρας και σαν λαού. Ναι η Τουρκία μ' αυτή τη δικαιολογία εισέβαλε και κατέχει τη μισή μας πατρίδα. Όμως κι οι δυο χορεύουν σε ξένο οικόπεδο και δε μπορεί να γίνει νοητό οι πράξεις του ενός, να εξισορροπούν τις πράξεις του άλλου, εις βάρος μας.

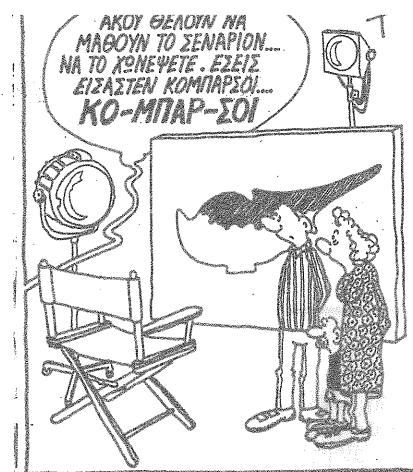
Μ' αυτό δεν θέλουμε να πούμε ότι οι Κύπριοι, κι ειδικότερα οι Ελληνοκύπριοι προ του πραξικοπήματος δεν έχουν τη δική τους τεράστια ευθύνη και οι απόψεις του διεθνούς εργατικού και δημοκρατικού κινήματος είναι καλοδεχόμενες, όμως είναι καιρός να σταματήσει να χρησιμοποιείται η Κύπρος στα πωγωνίσματα της Ελληνοτουρκικής διαμάχης.

Και καθώς οι συγκεκριμένες πολιτικές πράξεις δεν είναι δυνατό να θεωρούνται έξω από το πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαδραματίζονται η σύνδεση με το Νταβός και το «μη πόλεμος» από την απόφαση της Ελλάδας και της Τουρκίας να μπουν σε μια διαδικασία διαμοιρασμού και παζαρέματος σ' ότι αφορά τις μεταξύ τους διεκδικήσεις. Και επ' αυτού παρατηρούμε τα εξής τρία:

α) Όσο αφορά το Αιγαίο και τα ψάρια του παρά την αγωνία μας για την τύχη αυτών των τελευταίων, έχουμε να παρατηρήσουμε ότι ασφαλώς είναι θέμα ελληνο-τουρκικό.

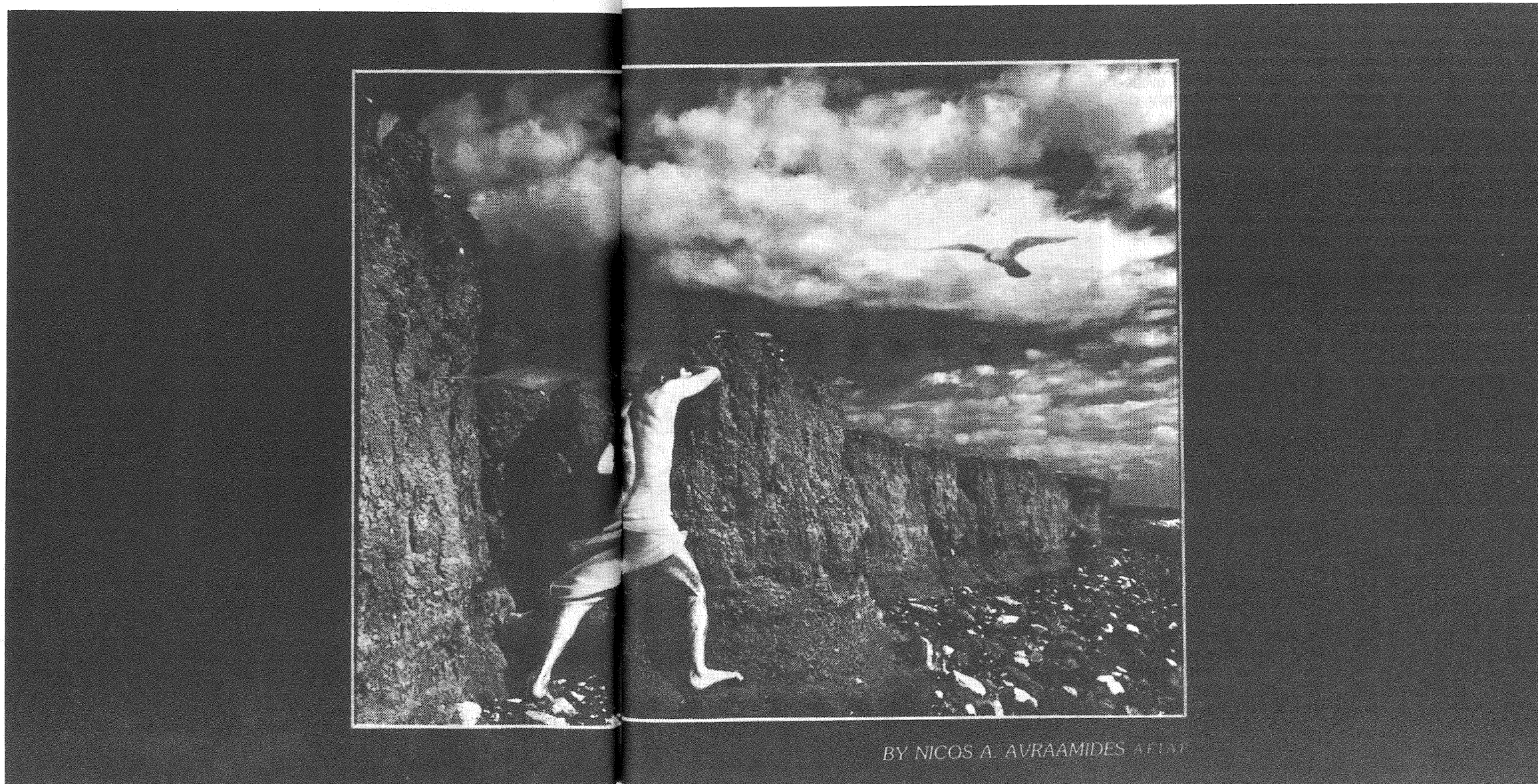
β) Αρνούμαστε την υπαγωγή του κυπριακού στο πλαίσιο των ελληνο-τουρκικών διαφορών και δεν μας διαφεύγει καθόλου ότι το Νταβός και το πνεύμα του στοχεύει στην ένταξη του Κυπριακού στα ελληνο-τουρκικά παζαρέματα. Και δεν χρειάζεται νάναι κανένας πνευματιστής ή να καταφύγει σε μάγισσες για να αντιληφθεί για ποιού είδους παζαρέματα πρόκειται.

γ) Μέλημα της «Επιτροπής Ελληνο-Τουρκικής Φιλίας» θα πρέπει ακριβώς νάταν να διαχωρίσει τους στόχους και τις ενέργειες της από προσεγγίσεις τύπου Νταβός και να μην επιτρέπει συγχύσεις επ' αυτού. Με την ευκαιρία όμως σημειώνουμε εις πίστην της επιτροπής, την δήλωση των μελών της, των Τούρκων συμπεριλαμβανομένων, ότι υποστηρίζουν την διαφύλαξη της ανεξαρτησίας μας, και αναγνωρίζουμε την αξία και το κουράγιο της δήλωσης τους. Φυσικά η «παραφωνία» Θεοδωράκη εί-

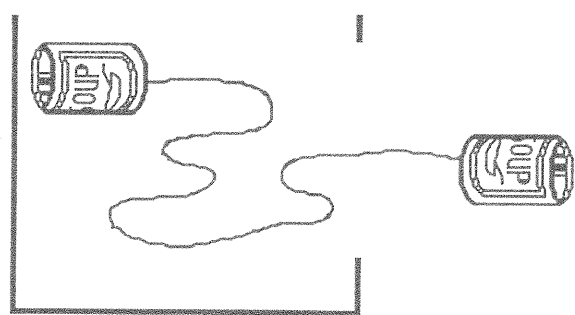
και σταγόνα στον ωκεανό σε σύγκριση και με τη συνολική προσφορά και αγώνες του ανθρώπου και για τον ελληνικό και κυπριακό λαό, και για το τουρκικό και διεθνές κίνημα, γεγονότα που καθόλου δεν υποτιμούμε. Αλλά κυρίως, είναι σταγόνα στον ωκεανό σε σύγκριση με τις αμαρτίες, τα ατοπήματα, τις μειοδοσίες και προδοσίες πολλών αν όχι των περισσότερων από τους παρδαλούς μας χορωδούς, που απειλούν τα «λεβεντόπαιδα» να ρίξουν κλούβια αυγά στο Θεοδωράκη, κλούβια πούναι τα κεφάλια τους.

● Μ.Τ. / Κ.Α.

BY NICOS A. AVRAAMIDES AETAF

ελευθερη να παρουμε το

κ. βενιζέλος

«Αυτή η υποκατάσταση ακόμα και του μητρικού νανουρίσματος από το ραδιόφωνο είναι η αρχή μιας από τις μεγάλες συμφορές της εποχής μας: της σεμνοτυφίας και της φαιδρής υποκρισίας αυτών που ιδιοποιούνται το ραδιόφωνο προς όφελος μερικών ιδιαίτερων συμφερόντων.

Να σας κάνω μια προκλητική ερώτηση: Γιατί να μην χρησιμοποιούμε αυτή τη θαυμάσια εφεύρεση της τυπογραφίας για να τυπώνουμε την Έφημεριδα της κυβερνήσεως;»

-Μπορίς Βιάν

Αυτή τη στιγμή στην Ευρώπη τα κύματα είναι πολυφωνικά, η νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας συνδιάστηκε με την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου στα μέσα μαζικής επικοινωνίας (Μ.Μ.Ε.) και με μια σειρά μεταρρυθμίσεων στα οπτικο-ακουστικά μέσα.

Η νομική καταχώρηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας δίνει ένα νέο πνεύμα στην πληροφόρηση.

Η ελεύθερη εναλλακτική, όπως χαρακτηρίζεται, ραδιοφωνία αποτελεί δημοκρατική έκφραση που λειτουργεί με αυτοδυναμία από κάθε λογής παρεμβάσεις.

κύπρος: το μονοπώλιο στα ΜΜΕ παραμένει.

Η παράδοση, ή αν θέλετε καλύτερα, τα ήθη και τα έθιμα της εξουσίας θέλουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης υποταγμένα και φερέφωνα της εκάστοτε κυβερνήσεως. Να αποτελούν δηλαδή, βήμα έκφρασης των κυβερνώντων και μόνον αυτών.

Αναμφίβολα το μονοπώλιο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποτελεί στοιχείο αντίθετο με κάθε έννοια πολυφωνίας και ελευθερίας της έκφρασης.

Στην Κύπρο είναι έντονα αισθητό το μονοπώλιο στα ΜΜΕ, ενώ δεν έχουμε παρά ένα προηγούμενο στην ελεύθερη ραδιοφωνία, τη "Ράδιο-Αυτοδιάθεση", που στις 15 του Νιόβρη 1987, επέτειο της ανακήρυξης του ψευδοκράτους, επιχείρησε να εκπέμψει τα δικά της κύματα.

Όμως δεν κατάφεραν να τ'απλώσουν σ' όλη τους την εμβέλεια γιατί επέμβηκε η ΜΜΑΔ.

Από τότε, καμμία άλλη προσπάθεια, ενώ οι υπεύθυνοι της "Ράδιο-Αυτοδιάθεσης" αναμένουν την απόφαση των κυπριακών δικαστηρίων γι αυτό τους το εγχείρημα.

υπάρχει σήμερα ουδέτερη πληροφόρηση;

Σήμερα, κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι υπάρχει ουδέτερη πληροφόρηση. Γιατί η πληροφορία (ή είδηση) δέχεται διάφορους επηρεασμούς μέχρι να φθάσει στο δέκτη και αναμφισβήτητα δεν είναι αντικειμενική.

Πέρα από τα διάφορα διεθνή ή εθνικά πρακτορεία ειδήσεων, και τους κρατικούς ραδιοσταθμούς, και οι ιδιωτικοί στα πρότυπα του ΙΒΑ (Ανεξάρτητη Ραδιοφωνία - Τηλεόραση Αγγλίας) εξυπηρετούν κι αυτοί πολιτικοοικονομικά συμφέροντα, που τις περισσότερες φορές δεν διαφέρουν από τα κρατικά μέσα ενημέρωσης. Εκπέμπουν δηλαδή την πληροφορία έτσι που να εξυπηρετείται η ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης. Είναι γι' αυτό που η ελεύθερη

ραδιοφωνία έρχεται σαν εναλλακτική φωνή στα ερτζιανά, που θα επιχειρήσει να εκπέμψει αντικειμενική πληροφόρηση. Χωρίς παρεμβολές και επηρεασμούς.

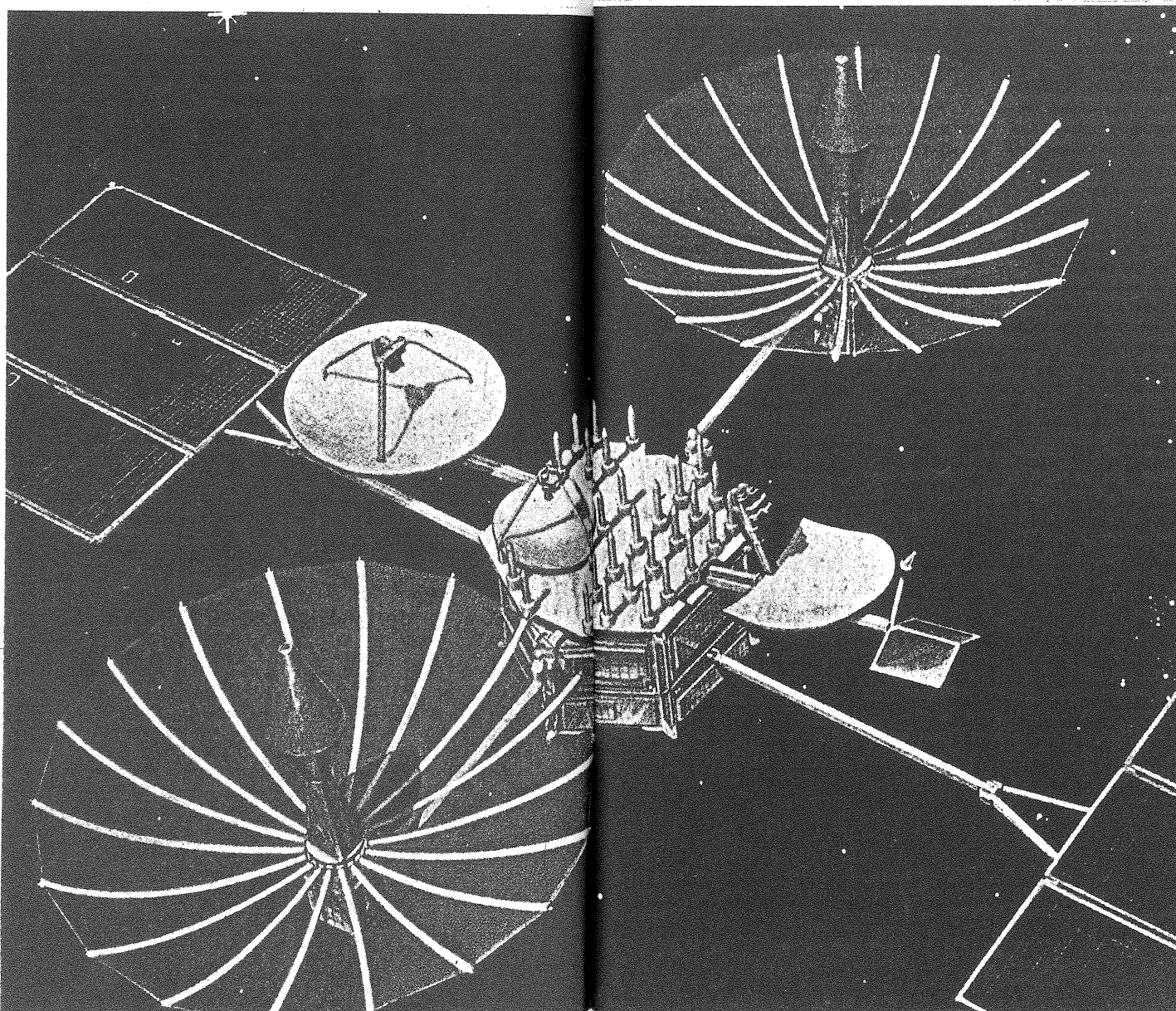
Η δημοκρατικοποίηση του ραδιοφώνου και κατ' επέκταση των ΜΜΕ, επιτυγχάνεται με την πολιτική της αποκέντρωσης και της ενίσχυσης του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, δίνοντας έτσι το δικαίωμα λόγου σ' όλες τις κοινωνικές ομάδες.

Με αυτό, σπάζει το μονοπώλιο της εξουσίας στα ΜΜΕ,

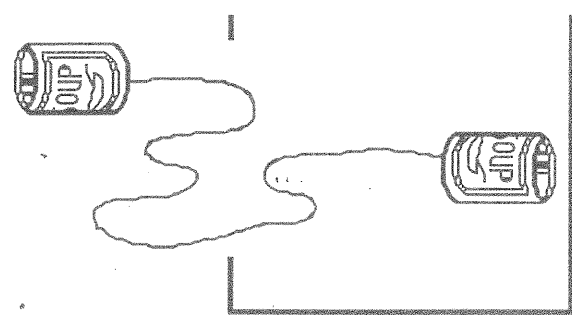
δίνει το δικαίωμα στον δέκτη να γίνει πομπός.

Δίνει την ευκαιρία στον ακροατή να συμμετέχει στο πρόγραμμα, είτε τηλεφωνικά μέσω μιας ζωντανής εκπομπής, είτε ακόμα με μια συνπαραγωγή.

Αντίθετα, από την εμπειρία που αποκτήσαμε από τα υπάρχοντα ΜΜΕ, μας είναι κατανοητό ότι η επικοινωνία γίνεται με έμμεσο τρόπο, γίνεται δηλαδή ένας μονόδρομος αντί μια αμφίδρομη επικοινωνία.

ραδιοφωνια: που μας ανηκει

δημοτικοί ραδιοσταθμοί

Οι δήμαρχοι των μεγαλύτερων ελεύθερων πόλεων της Κύπρου έχουν εκφράσει το ενδιαφέρον τους να δημιουργήσουν τους δικούς τους ραδιοσταθμούς.

Οι αιτήσεις που έχουν υποβάλει στο κράτος έχουν εγκριθεί.

Βέβαια δεν έχουμε υπόψη μας τις κατευθύνσεις και το χαρακτήρα που θα δώσουν στους ραδιοσταθμούς αυ-

τούς οι Δήμοι.

Αν ληφθούν σοβαρά υπόψη οι δημοτικοί ραδιοσταθμοί που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα, τότε θα πρέπει ν' ανησυχούμε...Ν' ανησυχούμε γιατί πέρα του ότι οι ραδιοσταθμοί των Δήμων που ελέγχονται από τη Νέα Δημοκρατία χρησιμοποιούνται και για αντιπολιτευτικούς σκοπούς, και σκοπούς προβολής των Δημάρχων, έχουν μπει για καλά στον ανταγωνιστικό χώρο.

Η ακροαματικότητα χαρίζεται διαφημίσεις, χαρίζει ψήφους, χαρίζει...

Είναι στις περιπτώσεις αυτές (Αθήνα - Πειραιά - Θεσσαλονίκη) οι ραδιοσταθμοί ελεύθεροι από τα κρατικά ΜΜΕ, δεν είναι ελεύθεροι, όμως από την νοοτροπία και το χαρακτήρα.

η αναγκαιότητα της ελεύθερης ραδιοφωνίας.

Αυτό που φέρνει σήμερα στο επίκεντρο την ελεύθερη ραδιοφωνία, είναι η ανάγκη της πολυφωνίας και της κατάργησης του κρατικού μονοπωλίου στα ΜΜΕ.

Η νομική κατοχύρωση της ελεύθερης ραδιοφωνίας θ' ανοίξει νέους ορίζοντες στην πληροφόρηση.

Η ραδιοτηλεόραση αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές εφευρέσεις του αιώνα μας.

Αυτό που μένει σε μας είναι η σωστή αξιοποίησή της.

Σωστή και πολύπλευρη αξιοποίηση των μέσων μαζικής επικοινωνίας σε μια εποχή όπως την δική μας όπου, η πληροφορική σπάζει και το φράγμα αυτού του ίδιου του χρόνου.

Να μπορεί πια ο καθένας μας να διαλέγει ραδιόφωνο όπως διαλέγει εφημερίδα.

Για να δυναμώσει ο διάλογος ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες, για να υπάρχει ελεύθερη διακίνηση ιδεών.

Για να έχουν δυνατότητα έκφρασης όλοι όσοι έχουν κάποιο ρόλο να διαδραματίσουν στην καθημερινή ζωή.

Η εποχή που διανύουμε, μας προσάγει...να πάρουμε τον λόγο που μας ανήκει!

ιστορικά στοιχεία για το κυπριακό ραδιόφωνο.

Την άνοιξη του 1951, έγιναν από την ακοικιοκρατική διοίκηση τα πρώτα βήματα για τη δημιουργία Ραδιοφωνίας στην Κύπρο.

Στόχος βέβαια, η προβολή και προπαγάνδα, των πολιτικών θέσεων της Μεγάλης Βρετανίας.

Οι πρώτες δοκιμαστικές εκπομπές της "Κυπριακής Ραδιοφωνικής Υπηρεσίας" άρχισαν στις 28 Σεπτεμβρίου, 1952, στην Ελληνική, Τουρκική και Αγγλική γλώσσα.

Επίσημα, οι εκπομπές του ραδιοφώνου έγιναν το βράδυ της 4ης Οκτωβρίου 1953, παρουσία του Άγγλου Κυβερνήτη Σερ Άντριου Ράιτ.

Πρώτος διευθυντής ο Ρεξ Κήτιγκ.

Ολική διάρκεια εκπομπής 43 ώρες και 10 λεπτά την εβδομάδα: 19.30 ώρες στην Ελληνική, 12 ώρες στην Τουρκική και 11.40 στην Αγγλική.

Η εμβέλεια του δεν έφτανε μέχρι την Πάφο.

Την 1η Απριλίου 1955 ο σταθμός και ολόκληρες οι εγκαταστάσεις έγιναν στόχος των αγωνιστών του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα. Αναπνέχθηκαν από την ομάδα του Γρηγόρη Αυξεντίου.

Με την επιδιόρθωση, εγκαταστάθηκαν δύο νέοι πομποί των 20 κιλοβ. και τα Ελληνικά και Τουρκικά προγράμματα άρχισαν να μεταδίδονται σε ξεχωριστά μήκη κύματος.

Τον Ιούλιο του 1956 έγινε στην Πάφο σταθμός αναμετάδοσης. (Απ' αυτό το σταθμό μίλησε ο Μακάριος στο πραξικόπημα του '74).

Με την ανεξαρτησία μετονομάστηκε σε Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (Ρ.Ι.Κ.).

Η Τηλεόραση ξεκίνησε την λειτουργία της πάνω σε πειραματική βάση τον Οκτώβριο του 1957. Η πρώτη εκπομπή μεταδόθηκε την 1η Οκτωβρίου και τα επίσημα εγκαίνια έγιναν στις 15 του ίδιου μήνα. ● Κ.Β.

«Στην ουσία δεν είμαι τίποτα άλλο παρά η ιστορία των Τ/Κυπρίων. Σ' όλη τους την ιστορία οι Τ/Κύπριοι ουδέποτε έπαψαν να είναι ένα "ΜΕΣΟ". Ένα αντικείμενο που δεν το αποδέχονται, όμως το χρησιμοποιούν. Ένα αντικείμενο που αναζητείται, αλλά κανείς δεν το αγαπά. Μόνο ένα αντικείμενο.»

«Ολική κυπρος» μια συνέντευξη του Niyazi Kizilyurek

Σύντομο βιογραφικό

Ο Niyazi Kizilyurek γεννήθηκε στη Ποταμιά πριν 28 χρόνια. Σπούδασε οικονομικά στη Γερμανία και τα τελευταία τέσσερα χρόνια ετοίμασε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα "Το Κυπριακό Πρόβλημα και Διεθνής Πολιτική". Το 1983 εξέδωσε το βιβλίο του "Internal and External Factors of the Cyprus Conflict". Αυτό το μήνα κυκλοφόρησε το δεύτερο βιβλίο του "Pasalar Papazlar" (Πασάδες και Παπάδες). Πρόσφατα επίσης κυκλοφόρησε το ομαδικό βιβλίο "Η Τουρκοκυπριακή Ταυτότητα στη Λογοτεχνία" στο οποίο εκτός από τον Niyazi συμμετέχουν οι Mehmet Yasin, Nese Yasin, Filiz Naldoven και ο Hakki Yurel. Στο τελευταίο αυτό βιβλίο παρουσιάζονται οι εργασίες ενός σεμιναρίου που οργάνωσε η Aydin Mehmet Ali στο Λονδίνο και για το οποίο μας είχε μιλήσει η ίδια, στο 24ο τεύχος του "Εντός".

- Σου ομολογώ ότι αρχίζω τη συνομιλία μας με κάποια αμηχανία.

- Για μένα είναι πιο εύκολο. Ίσως το γεγονός ότι γνωρίζω την ελληνική γλώσσα με κάνει να νιώθω πιο εξοικειωμένος με τα ελληνοκυπριακά πράγματα. Με την ευκαιρία θέλω να τονίσω ότι η επικοινωνία είναι πολύ σημαντική για την αλληλοκατανόηση.

- Ίσως επειδή έζησες στη Ποταμιά...

- Οχι δεν είναι αυτό! Η αλήθεια είναι ότι οι Τουρκοκύπριοι ήταν πάντα πιο έτοιμοι να παραδεχτούν και να καταλάβουν την ελληνική γλώσσα και την ελληνο-κυπριακή κουλτούρα, παρά το αντίστροφο.

- Πως έμαθες ελληνικά;

- Από παιδί είχα τη μουσική της γλώσσας στ' αυτιά μου. Όταν όμως άρχισα να μελετώ το «κυπριακό» έμαθα ελληνικά διότι ήθελα να είμαι πιο αντικειμενικός. Εξ' άλλου έβλεπα ότι πάντα κάτι έλειπε από τους Ελληνοκύπριους συγγραφείς που πηγάζει από το γεγονός ότι δεν γνωρίζουν την τουρκική γλώσσα.

- Niyazi είσαι ένας από τους θεωρητικούς της "Τουρκοκυπριακής Ταυτότητας". Τι σημαίνει αυτό;

- Το ζήτημα αυτό, τέθηκε κύρια μετά το 74. Πιο πολύ θέλει να δείξει ότι υπάρχει μια διαφορά ανάμεσα στη τουρκοκυπριακή ταυτότητα και την τουρκική.

- Όμως μιλάτε τουρκικά, έχετε την ίδια θρησκεία με τους Τούρκους της Τουρκίας, ανήκετε επομένως στο τουρκικό έθνος.

- Όμως σκεφτόμαστε τουρκοκυπριακά. Κι ανοίγω ακριβώς αυτή τη συζήτηση.

Εθνικές ομάδες βρίσκει κανένας παντού, όπως για παράδειγμα Άγγλους στην Αυστραλία. Όμως αυτοί δέχονται την Αυστραλία σαν πατρίδα τους, και δεν αναζητούν κάποια άλλη πατρίδα. Το ιστορικό δυστύχημα ήταν ότι οι Κύπριοι, πάσανε να σκέφτονται κυπριακά και να αντιλαμβάνονται την Κύπρο σαν μητέρα. Σήμερα οι Τουρκοκύπριοι που μιλάνε για τουρκοκυπριακή ταυτότητα, κάνουνε μια πολιτική προσπάθεια και σταματάνε να ψάχνουνε μητέρες έξω από την Κύπρο.

- Μήπως δεν είναι μια τεχνητή προσπάθεια;

- Όχι. Είναι μια προσπάθεια που τείνει να χαλάσει τη τεχνητή αποδοχή των ούτω καλούμενων μητροπολιτικών κέντρων. Όπως αναφέρω και στο βιβλίο μου Pasalar-Papazlar (Πασάδες και Παπάδες) είναι «το παιδί που γέννησε τη μάνα κι' όχι η μάνα το παιδί!» Η Ε/Κ και η Τ/Κ αστική τάξη γεννήσανε μητέρες για να εξυμνητήσουν τα δικά τους ταξικά συμφέροντα. Έδω θέλω να σημειώσω ότι η Ε/Κ αστική τάξη διαδραμάτισε σημαντικότερο ρόλο από την Τ/Κ. Αυτή η τάξη είχε ιστορικά την δυνατότητα να αγωνιστεί για ένα κυπριακό κράτος, όμως είναι η μόνη τάξη που χρειάστηκε να την καταπιέσουν για να παραδεχτεί το κράτος αυτό και μάλιστα ποτέ δεν το χώνεψε. Από δω πηγάζει η τεχνητή ιστορία των Ελληνοκυπρίων, η θεωρία δηλαδή του Πανελληνισμού.

Η Τ/Κ τώρα άρχουσα τάξη λόγω της αδυναμίας της δημιούργησε κι' αυτή μια μητέρα για να κρυφτεί στα φουστάνια της.

Ένα σημαντικό σημείο είναι και το εξής: η ελληνοκυπριακή αστική τάξη ισχυρίστηκε ότι είναι πλειοψηφία χωρίς ν' αντα-

ποκριθεί στο ρόλο της σαν πλειοψηφία. Όταν η ίδια η Ε/Κυπριακή κοινότητα θέλησε να ενωθεί μ' ένα άλλο κράτος και να μετατραπεί σε μειονότητα, στη Τ/Κυπριακή κοινότητα δημιουργήθηκε μια κρίση κριτηρίων: σε σχέση με τι είναι μειονότητα;

Ξαναεπιστρέφω στο ζήτημα της ταυτότητας. Όταν μιλούμε για τουρκοκυπριακή ταυτότητα πολλοί μας ειρωνεύονται: μας ρωτάνε αν είμαστε μπάσπαρδοι και ψάχνουμε για μητέρα και πατέρα. Όμως η έννοια ταυτότητα όπως την χρησιμοποιούμε δεν είναι παρά η συνείδηση της Κύπρου - πατρίδας.

- Δηλαδή υπάρχει ή είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα κυπριακό έθνος;

- Υπάρχουν ελληνοκύπριοι διανοούμενοι οι οποίοι προσπαθώντας να θεωρητικοποιήσουν την ορθότητα της συνύπαρξης των δύο κύριων εθνικών ομάδων φαντάστηκαν... το «χαλούμι». Προσπάθησαν ν' αρνηθούν την εθνική τους καταγωγή! Υπάρχουν δε μερικοί άλλοι που κοιτάζουν τις ομοιότητες γλώσσας και φυλής με την Τουρκία και την Ελλάδα και προβάλλουν την άποψη ότι είμαστε προέκταση της μιας ή της άλλης. Και το ένα και το άλλο είναι λανθασμένες τοποθετήσεις. Η συνύπαρξη των δύο κοινοτήτων στη Κύπρο στηρίζεται στα καθολικά τους συμφέροντα: όπως ένα κράτος, μια ταυτότητα, μια σιγουριά, το αίσθημα μιας πατρίδας και το ξεπέραςμα της ιστορικής αποξένωσης. Έδω πάνω μπορεί να στηριχθεί η συνείδηση της συνύπαρξης. Αυτό βέβαια δεν δημιουργεί ένα έθνος αλλά ένα λαό. Εγώ ονομάζω τη συνείδηση αυτή **ΟΛΙΚΗ ΚΥΠΡΟ**.

- Με ποιά ευκαιρία ήλθες στη Κύπρο;

- Στη Κύπρο βρίσκομαι με πρόσκληση του Νεοκυπριακού Συνδέσμου για να λάβω μέρος στην ελεύθερη συζήτηση με θέμα "η Συμβολή των Τ/Κυπρίων στη Λύση του Κυπριακού". Με την ευκαιρία αυτή επιδιώκω νάχω φυσικά όσο το δυνατό περισσότερες επαφές και να ακούσω όσο το δυνατό περισσότερες απόψεις έτσι που να σχηματίσω πιο συγκεκριμένη εικόνα για την κατάσταση και φυσικά όταν επιστρέψω να προσπαθήσω να γνωστοποιήσω αυτά τα πράγματα στους Τουρκοκύπριους.

- Είσαι εδώ για 6 μέρες. Ποιές είναι οι πρώτες εντυπώσεις σου;

- Φυσικά η πρώτη διαπίστωση είναι ότι το πρώτο θέμα είναι το κυπριακό πρόβλημα. Διαπίστωση που έκανα σ' όλους τους κύκλους όπου βρέθηκα.

Το θέμα της επαναπροσέγγισης συζητείται πολύ προσεχτικά. Υπάρχει μια επιφύλαξη. Ο κόσμος μιλά γι' αυτό το θέμα, όμως δεν έχει σχηματίσει μια ολοκληρωμένη αντίληψη. Νομίζω ότι αυτό έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι κοινότητες δεν είναι ανοιχτές σε μια ιστορική αυτοκριτική. Όμως όσο φοβούμαστε να κάνουμε κριτική του παρελθόντος τόσο δε θα μπορούμε να μιλούμε για σωστή επαναπροσέγγιση.

Κατάλαβα ότι όταν μιλάω μ' ανθρώπους

κι όταν βλέπω τόπους, τίποτα δεν είναι ανεξάρτητο από την ανθρώπινη συνείδηση. Έτσι έβλεπα εικόνες οι οποίες παρά την καταστροφή κουβαλούσαν σωβινιστική φόρτιση. Όμως ταυτόχρονα είδα εικόνες που κουβαλούσαν πολλές ελπίδες. Στο χωριό μου είδα και τα δύο. Σαν Τ/Κύπριος έπεσα κάποτε σε ένα αδιέξοδο. Για τους σωβινιστές ήμουνα εχθρός, γι' αυτούς που νοσταλγούν την Κερύνεια φαινόμουνα ρηχός ή ακόμα σαν μέσο για επιστροφή. Αντιμετώπιζα δηλαδή μια προσωπική κρίση ταυτότητας. Τώρα που ήλθα εδώ βλέπω ανθρώπους εγκάρδιους και χαμογελαστούς, αλλά πίσω από το χαμόγελο υπάρχει ο πόθος για επιστροφή στην Κερύνεια. Και συγχίζομαι: το χαμόγελο αυτό απευθύνεται σε μένα ή την Κερύνεια.

Στην ουσία δεν είμαι τίποτα άλλο παρά η ιστορία των Τ/Κυπρίων. Σ' όλη τους την ιστορία οι Τ/Κύπριοι ουδέποτε έπαψαν να είναι ένα "ΜΕΣΟ". Ένα αντικείμενο που δεν το αποδέχονται, όμως το χρησιμοποιούν. Ένα αντικείμενο που αναζητείται, αλλά κανείς δεν το αγαπά. Μόνο ένα αντικείμενο.

- Και π είσαι αγαπητέ μου εκτός από ένα αντικείμενο;

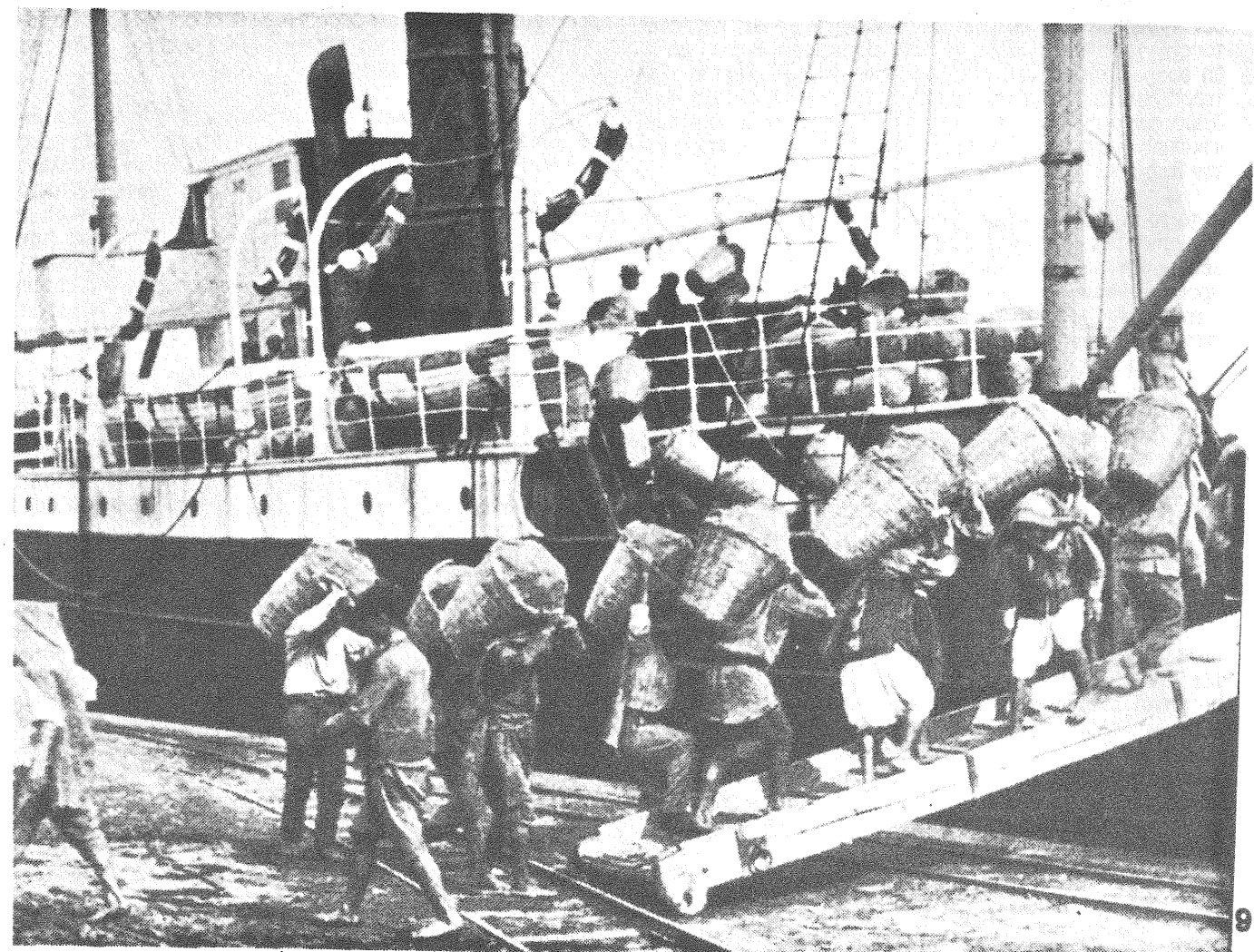
- Ακόμα δεν είμαι τίποτα. Γιατί πέρασα μέσα από ένα αλλοτριωμένο ιστορικό γί-

γνεσθαι. Για να γίνω δεν μπορώ παρά ν' αγωνιστώ. Αν σήμερα συζητούμε τόσο πολύ για την Τ/Κυπριακή κοινότητα και για την Τ/Κυπριακή ταυτότητα, ένας από τους λόγους είναι αυτός.

- Για όσους ψάχνουν για συνύπαρξη των κοινοτήτων είναι φυσικό να αναζητούν πρακτικούς τρόπους υλοποίησης. Νομίζεις ότι υπάρχουν;

- Σίγουρα. Χωρίς αμφιβολία. Ένας απ' αυτούς είναι η παρουσία μου εδώ. Ένας άλλος είναι ότι ο Κωστής μπορεί να βρεθεί από την άλλη πλευρά της γραμμής. Πρώτα απ' όλα οι δύο κοινότητες πρέπει ν' αντικρύζουν, να βλέπουν, να καταλαβαίνονται μεταξύ τους. Να επικοινωνούν χωρίς προκαταλήψεις. Να μη καταδικάζει κανείς χωρίς να γνωρίζει, με προκαταλήψεις. Για παράδειγμα το χρήμα για τους εμπόρους των δύο κοινοτήτων γίνεται ένα μέσο για διάλογο. Γιατί οι δύο κοινότητες που είναι συμπατριώτες να μη μπορούν να έχουν επαφή; Γιατί όταν παρουσιάζεται η Τ/Κ κοινότητα παρουσιάζεται σαν μέσο προπαγάνδας. Όταν για παράδειγμα πάμε στον ΟΗΕ επιλέγουμε το υλικό που θα παρουσιάσουμε. Γιατί όμως δεν επιλέγουμε το υλικό που παρουσιάζει το πραγματικό πρόσωπο των Τ/Κυπρίων. Μ' αυτό θέλω να μεταδώσω το εξής: Εμείς κουρασθήκαμε πια να είμαστε ένα ΜΕΣΟ. ●

Κωστής Αχινιώτης

Niyazi Kizilyurek

11

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Αλέξης Αυγερινος

Είναι πια σίγουρο ότι αυτά που συμβαίνουν σήμερα στη Σοβιετική Ένωση, αλλά και στους κόλπους του παγκόσμιου σοσιαλιστικού κινήματος, είναι γεγονότα πολυσήμαντα και πολυδιάστατα, των οποίων οι συνέπειες θα είναι μακρόχρονες, τόσο όσον αφορά την αντίληψη του παρελθόντος, την ιστορία του παγκοσμίου σοσιαλιστικού κινήματος όσο και για το παρών και το μέλλον αυτού του κινήματος. Κι αυτό πέρα από τις εκτιμήσεις του καθενός μας πάνω στη σημασία, το χαρακτήρα καθώς και τις δυνατότητες της αναδόμησης.

Εκείνο που θα με απασχολήσει σ' αυτό το άρθρο είναι ένα παράγωγο της αναδόμησης. Το ρήγμα που άνοιξε ο Γκορπατσώφ έφερε στην επιφάνεια και πάλι το πρόβλημα της ιστορίας. Το σχήμα είναι πια κλασσικό. Για να μπορέσει ο άνθρωπος να χαρτογραφήσει το παρών και να σηματοδοτήσει το μέλλον του, ψάχνει τα σημεία αναφοράς του στη συλλογική μνήμη. Η ανάγκη της αναδόμησης συνδέθηκε με την έννοια της διαφάνειας, και η διαφάνεια στο παρών είναι στενά συνδεδεμένη με το παρελθόν. Η ιστορία γίνεται λοιπόν ένα πεδίο πάλης που παίρνει πολλές φορές τη μορφή του αγώνα για την αποκατάσταση στη συλλογική μνήμη μορφών που έπαιξαν ένα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της πορείας του παγκόσμιου σοσιαλιστικού κινήματος. Φυσικά, εκείνο που χρειάζεται η διαφάνεια δεν είναι μόνο αποκαταστάσεις, χρειάζεται κάτι περισσότερο: τη συμφιλίωση του παγκόσμιου σοσιαλιστικού κινήματος με την ιστορία του, όπως και του ρωσικού λαού με τη δική του. Κι αυτό δεν θα επιτευχθεί με μια καινούργια εκ' καθέδρας ερμηνεία των γεγονότων που θα οδηγούσε και πάλι στην αγιογραφία και τον σατανισμό, αλλά στη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα επέτρεπαν την πολλαπλότητα των ερμηνειών, των σημείων αναφοράς.

Έτσι λοιπόν, σκοπός του δικού μου άρθρου είναι να επαναφέρει στη συλλογική μνήμη ανθρώπους αγωνιστές, των οποίων η μνήμη χάθηκε μέσα στη σιωπή των δεκαετηρίδων της αιογραφίας και της ιστορικής παραποίησης. Εκείνο που μ' ενδιαφέρει είναι, πέρα από την προσωπική μοίρα των ανθρώπων, το δίκαιο ή το άδικο της συγκεκριμένης δράσης τους, οι μηχανισμοί στους οποίους μπλέχτηκαν και οι οποίοι στο τέλος τους οδήγησαν στον χαμό.

Θέλω να μιλήσω για τους ξένους αγωνιστές που μέσα στον μεσοπόλεμο εντάχτηκαν στην υπηρεσία της επανάστασης, στην Σοβιετική Ένωση, και που η ιστορία τους έβαλε σ' ένα παιγνίδι, του οποίου πολλές φορές δεν αντιλαμβάνονταν την σημασία, μα που τους οδήγησε στον θάνατο.

Γιατί, η ρωσική επανάσταση είχε από την αρχή χαρακτήρα διεθνιστικό και γι' αυτό τράβηξε στην υπηρεσία της πολλούς ξένους. Στη συνέχεια με την ίδρυση της Κομμουνιστικής Διεθνούς και την εγκατάσταση της στη Σοβιετική Ένωση, ο αριθμός και η σημασία των ξένων αυξήθηκε. Ταυτόχρονα ο ξένος

αυτός πληθυσμός αυξάνεται και με την ίδρυση σχολών για τη μόρφωση κομματικών στελεχών για επάνδρωση των Κομμουνιστικών Κομμάτων σ' ολόκληρο τον κόσμο. Η θέση όλων αυτών των ξένων είναι νευραλγική σ' όλη την πρώτη περίοδο του πολέμου και πριν η σιωπή επικρατήσει τόσο μέσα στο κίνημα, όσο και στην Ευρώπη με την καταστολή του επαναστατικού ρεύματος που έφερε ο πόλεμος, και με την επικράτηση, οριστική πια και τελεσίδικη του Στάλιν στην εξουσία στη Σοβιετική Ένωση.

Θα μπορούσαμε να ταξινομήσουμε τους ξένους που βρίσκονταν στην Σοβιετική Ένωση σύμφωνα με πολλά κριτήρια..

Είναι, πρώτα - πρώτα η ταξινόμηση σύμφωνα με την εθνικότητα, και η σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών της κάθε εθνικής Ομάδας: Ιταλοί, Έλληνες, Βρεττανοί, Γερμανοί... Είναι, στη συνέχεια η ταξινόμηση σύμφωνα με το σκοπό της παρουσίας τους στη Σοβιετική Ένωση. Αντιπρόσωποι στα Διεθνή, Φοιτητές, Εξόριστοι θύματα των αυταρχικών κυβερνήσεων που εγκαθίστανται παντού στον κόσμο με την καταστολή του επαναστατικού ρεύματος που ακολούθησε τον πόλεμο (Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία, Ουγγαρία κι άλλες), εθελοντές που υπηρετούν την σοβιετική κοινωνία και οικονομία. Πολλές φορές οι κατηγορίες και τα όρια ανάμεσά τους

χάνονται: είναι φοιτητές στις σχολές της Διεθνούς που είναι ταυτόχρονα εξόριστοι και αντιπρόσωποι των κομμάτων τους στη Διεθνή. Επακόλουθα των καιρών!

Αυτό που θάθελα να τονίσω, είναι τη μεγάλη φυσική ανασφάλεια που χαρακτηρίζει την κατάσταση αυτών των ανθρώπων, στην μεγάλη πλειοψηφία τους. Κι αυτό το πρόσκαιρο της κατάστασης τους έκανε εύκολα θύματα των εκκαθαρίσεων που ακολουθούσαν τις διάφορες ενδοκομματικές διαπάλες, αλλά και ταυτόχρονα αρκετά επιρρεπείς στις διάφορες πιέσεις από τους ισχυρούς που κυβερνούσαν στη Σοβιετική

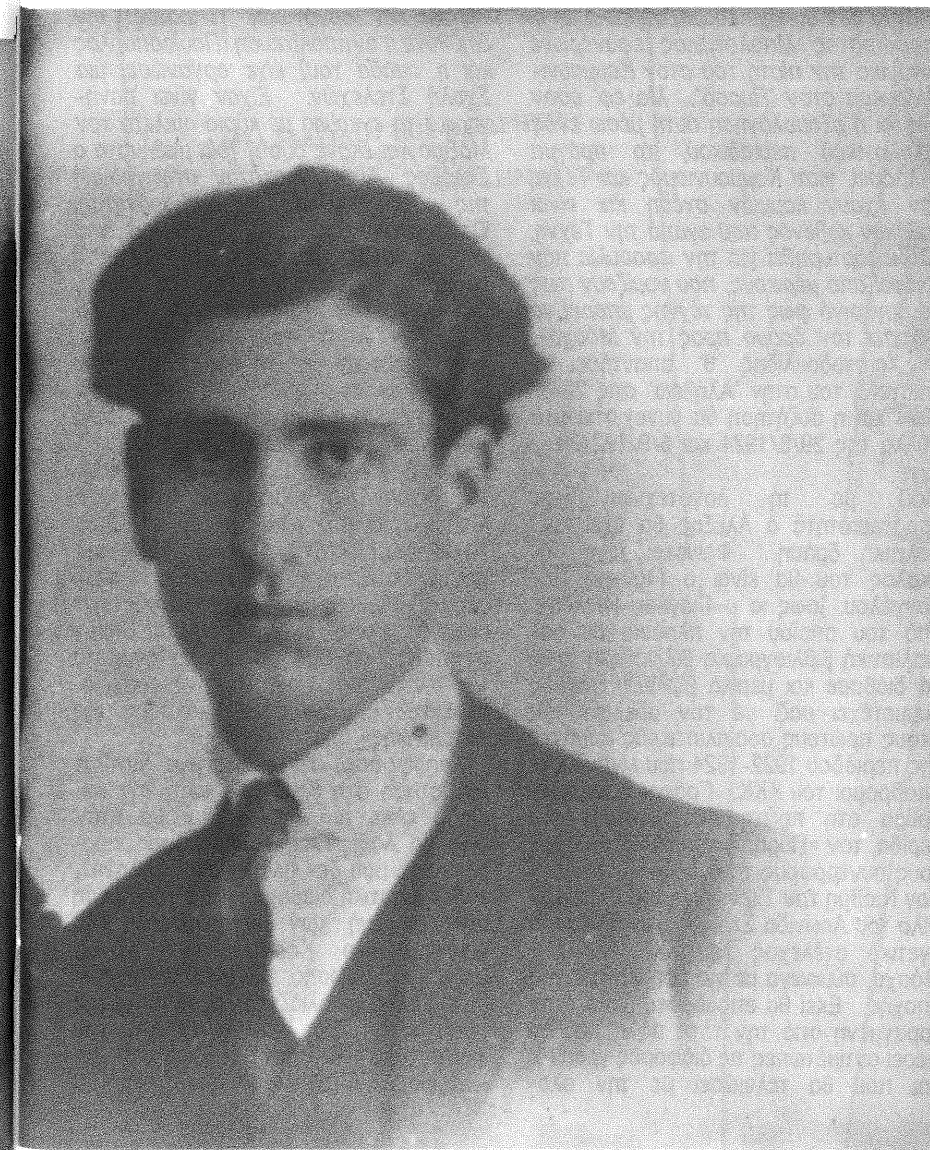
Ένωση. Ήταν κατά κάποιο τρόπο όμηροι της κυβερνούσας στη Σοβιετική Ένωση αρχής. Γι' αυτό και το ποσοστό των ξένων που χάθηκαν στη Σοβιετική Ένωση μετά από εκκαθαρίσεις πρέπει να' ναι αρκετά ψηλό. Η έλλειψη στοιχείων, η έλλειψη φορέων που θα διεκδικούσαν την μνήμη αυτών των ανθρώπων κάνει τη σιωπή γύρω απ' αυτούς ασφυκτική. Με μερικούς Κύπριους, που βρέθηκαν σ' αυτή την κατάσταση θ' ασχοληθώ εδώ.

Αλλά πριν, θάθελα καλύτερα να διαγράψω τους μηχανισμούς, μ' αδρές γραμμές, που τους παρέσυραν. Με την έναρξη της ενδοκομματικής διαπάλης στους κόλπους του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης, διαπάλη στην οποία διακυβεύεται και ο χαρακτήρας που θα πάρει η επανάσταση στο μέλλον, η Κομμουνιστική Διεθνής παίζει ή μπορεί να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο. Στην πάλη των θέσεων που ακολουθεί το θάνατο του Λένιν, η Διεθνή και τα διάφορα κομμουνιστικά κόμματα αποτελούν σημαντικές θέσεις για τις οποίες ανταγωνίζονται οι διάφορες ομάδες. Αυτή η κατάσταση ήταν το αποτέλεσμα του διεθνιστικού χαρακτήρα που από την αρχή οι ηγέτες της Ρωσικής Επανάστασης προσέδιδαν σ' αυτήν. Πέρα λοιπόν από την προσπάθεια του να κυριαρχήσει στην κομματική μηχανή στη Σοβιετική Ένωση, ο Στάλιν διαβλέποντας τον ρόλο που μπορούσε ακόμα να παίξει η Διεθνή και το πόσο αυτή ακόμα μπορούσε να επηρεάσει την κατάσταση στην ίδια τη Σοβιετική Ένωση, άρχισε μια προσπάθεια ελέγχου πρώτα, χρησιμοποίησης ύστερα, μέχρι που να κάνει τη Διεθνή πιστό όργανο του, επιβάλλοντας τη σιωπή στις τάξεις της και στα διάφορα κομμουνιστικά κόμματα, μέχρι να γίνουν όργανα της σταλινικής εξωτερικής πολιτικής.

Αυτό δεν επιτεύχθηκε σε μια μέρα, ούτε κι εύκολα, γιατί η επανάσταση ήταν ακόμα νωπή και η κατάσταση ρευστή. Η επιβολή δε της τάξης στα κομμουνιστικά κόμματα δεν επιτεύχθηκε χωρίς τρομακτικές απώλειες, ενδοκομματικές πάλεις, διασπάσεις, διαγραφές. Σ' αυτή την προσπάθεια, οι ξένοι που βρίσκονταν στη Σοβιετική Ένωση έπαιξαν ένα ρόλο σημαντικό. Η αβεβαιότητα της κατάστασης τους, της φυσικής ύπαρξης τους, που σε λίγο θα βρισκόταν ολοκληρωτικά στα χέρια του Στάλιν, ήταν ένα ισχυρό όπλο που ο Στάλιν χρη-

Ο Χρ. Χριστοδουλίδης και ο Κώστας Σκελές.
(Πρώτη δημοσίευση της φωτογραφίας)

σιμοποίησε πλέρια. Γιατί, δρόμος για πίσωδρόμηση δεν υπήρχε για τους περισσότερους ξένους. Τι να επικαλεστεί ο Ιταλός κομμουνιστής Τολιάτι π.χ., την κυβέρνηση του, όπως μερικοί βρεττανόι υπήκοοι που ζήτησαν την παρέμβαση της πρεσβείας τους για να φύγουν; Ο Μουσολίνι ευχαρίστως θα τον περνούσε ο ίδιος από το απόσπασμα. Έτσι, ο Τολιάτι, απ' την στιγμή που η τύχη του βρισκόταν στα χέρια του Στάλινικού μηχανισμού εξουσίας, εύκολα θα μπορούσε να πειστεί στα σταλινικά επιχειρήματα, να γίνει ένθερμος υποστηρικτής του στη Διεθνή. Δεν αναφέρομαι εδώ συγκεκριμένα στον Τολιάτι, το όνομα του δηλώνει ένα τύπο, το χρησιμοποιώ για να εκθέσω ένα μηχανισμό. Ένα μηχανισμό που στο τέλος πήρε όλα τα χαρακτηριστικά των σταλινικών εκκαθαρίσεων. Μετά από κάθε αλλαγή γραμμής, τόσο οι πρώτοι σύμμαχοι, όσο και οι υποστηρικτές της νέας γραμμής εκκαθαρίζονται. Γιατί, για το Στάλιν αλλαγή γραμμής και λάθη δεν υπάρχουν, η γραμμή ήταν σωστή απ' την αρχή, αυτοί που την εφάρμοζαν ήταν προδότες, αυτοί που την υποστήριζαν μια νέα γραμμή έπρεπε να εκκαθαριστούν πριν την εφαρμογή της για να μη γίνουν επικίνδυνοι.

Ο κύριος Χριστόδουλος Χριστοδουλίδης, γνωστός και σαν Αλέξης, διαγράφει παραδειγματικά με τη ζωή του όλην αυτή την πορεία της επανάστασης που τρεφόταν από τις σάρκες της. Γεννημένος το 1902 στη Λεμεσό, είναι αδελφός του Κώστα Σκελέα, πρώτου Γενικού Γραμματέα του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου (θα παραμείνει Γ.Γ. του ΚΚΚ μέχρι την εξορία του το 1931) που είχε παρόμοια με τον αδελφό του τύχη και της Κλειώς Χριστοδουλίδου (αργότερα Ιωαννίδου). Τελειώνει το Γυμνάσιο στη Λεμεσό, όπου και εργάζεται στη συνέχεια σαν τραπεζικός υπάλληλος. Η Λεμεσός την εποχή εκείνη είναι η πιο προοδευτική πόλη της Κύπρου. Ανοιχτή στις καινούργιες ιδέες είναι το κέντρο του δημοτικιστικού όσο και του σοσιαλιστικού κινήματος. Ο Αλέξης και η συντροφία του θα είναι πρωτεργάτες του σοσιαλιστικού κινήματος και θα παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στο δημοτικιστικό κίνημα. Η παρέα του ενδιαφέρεται για την λογοτεχνία, και ο ίδιος για τις κοινωνικές επιστήμες μαζί με τη λογοτεχνία. Μαζί κάνουν τα πρώτα βήματα για να αμφισβητήσουν το πνευματικό, πολιτικό και κοινωνικό κατεστημένο της εποχής τους. Η συντροφία του αποτελείται, για ν' αναφέρω τους κύριους, από τον Γιάννη Παπαγγέλου, τον Νίκο το Νικολαΐδη, τον λογοτέχνη, τον Αιμίλιο Χουρμούζιο, τον Λεωνίδα Στρίγγο, τον Γιώργο Φασουλιώτη, και τον Αντώνη Ιντιάνο.

Ο Αλέξης, θα είναι στενός συνεργάτης των Παπαγγέλου και Χουρμούζιου στο περιοδικό «Αυγή» (1924-25) που αποτελεί μια σοβαρή προσπάθεια έκδοσης

ενός ποιητικού λογοτεχνικού περιοδικού φανταστικά προοδευτικού για την εποχή του, και εξ ολοκλήρου στρατευμένου στη δημοτική γλώσσα. Ο Αλέξης, με την υπογραφή Χριστ. Χριστ. δημοσιεύει στο περιοδικό λογοτεχνικά κείμενα του, αλλά και λογοτεχνική κριτική. Στις κριτικές αυτές φαίνεται και η προσπάθεια του να αντιμετωπίσει κοινωνιολογικά, και με τους μαρξιστικούς όρους που κατείχε την λογοτεχνική παραγωγή. Αυτή του η προσπάθεια θα χρησιμοποιηθεί και σαν πρόσχημα για την επίθεση από μέρους του πνευματικού και κοινωνικού κατεστημένου ενάντια στον ίδιο και την συντροφιά του με στόχο φυσικά τις προοδευτικές τους ιδέες. Έτσι στην εφημερίδα «Αλήθεια» στις 13/6/1924 φαίνεται και η πρώτη κριτική για το περιοδικό «Αυγή». Ακολουθεί στις 15/8/1924 ένα άλλο φιλολογικό σημείωμα με τίτλο «Η ΑΒΓΗ και οι Αβεργίνοι» που στοχεύει πια ονομαστικά τον Αλέξη, που με τις αναφορές του στον Μπουχάριν σόκαρε το κατεστημένο. Το κείμενο αυτό, υπογραμμένο μόνο με τα αρχικά Ρ.Υ. καταλήγει: «είναι φως φανερό πως με την μπομπά της κριτικής του (ο Χριστ. Χριστ.) εθέλησε να μάς κάμει το κοινωνικό του πιστεύω που επιροσπάθησε να το ντύσει με βαρύ πέπλο και το πράγμα δεν θα είχε καμιά σημασία αν ο νεοφώτιστος Μπολσεβίκος εφάνερνε αντάμικα την πίστη του στον Κομμουνισμό μέσα στον 'Πυρσό'. Μα εφ' όσον γίνεται η εξομολόγηση αυτή μέσω ενός φιλολογικού περιοδικού, το πράγμα αλλάζει, γιατί Κομμουνισμός και Τέχνη δεν έχουν καμιά σχέση και είναι καθήκον καθενός που αγαπά την Τέχνη, να διαμαρτυρηθεί για την ιεροσουλία που γίνεται από μερικούς, που νομίζουν πως το αυγερινό φως της τέχνης μπορεί να φωτίσει τον δρόμο προς την Μόσχα». Ο Χριστοδουλίδης θ' απαντήσει μ' επιστολή του στην «Αλήθεια» στις 22/8/1924 και η συζήτηση θα συνεχιστεί στα φύλλα της 29/8/1924 και 5/9/1924.

Μαζί με τη λογοτεχνική του δραστηριότητα ο Αλέξης θα έχει και πολιτική δράση. Φαίνεται πως δάσκαλος του θα είναι ο Γιάννης Παπαγγέλου. Ίσως κι ο Γιάγκος Ηλιάδης, από του οποίου την πλούσια σε σοσιαλιστική βιβλιογραφία βιβλιοθήκη ίσως να διάβασε και μερικά βιβλία. Πάντως συμμετέχει μαζί με τον αδελφό του στους πρώτους σοσιαλιστικούς πυρήνες της περιόδου 1922-1924 που είναι και οι πρόδρομοι του ΚΚΚ. Γράφει φυσικά και άρθρα στη πρώτη σοσιαλιστική εφημερίδα, τον «Πυρσό» που εκδίδει μαζί με τους συντρόφους του. Τον Νιόβρη του 1924, φεύγει μαζί με τον φίλο του Λεωνίδα Στρίγγο, και αργότερα ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ, για την Μόσχα, σύμφωνα με τις εφημερίδες της εποχής. Εκεί θα σπουδάσει, μέσα στην ταραγμένη από την τότε πόλη που θα φέρει αντιμετώπιες τις διάφορες γραμμές και που θα τελειώσει με την ολο-

κληρωτική ηγεμονία του Στάλιν, στην Κομμουνιστική Σχολή των Εργατών της Ανατολής. Πληροφορίες για την πολιτική του εξέλιξη δεν έχουμε, πολύ πιθανόν να ασπάζεται την κομματική ορθοδοξία της στιγμής, γιατί το 1927, τον βρίσκουμε ξανά στην Ελλάδα, σαν στέλεχο του ΚΚΕ, την περίοδο του Τρίτου Συνεδρίου του κόμματος, και ενώ το ΚΚΕ ταραάζεται από ιδεολογικές και πολιτικές διαμάχες που το οδηγούν σε αλλεπάλληλες διαστάσεις. Σ' όλη αυτή την περίοδο και μέχρι το 1931 που θα λήξει και η τελευταία ενδοκομματική πάλη, με την επέμβαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς και την επιβολή από αυτή της σταλινικής της ηγεσίας με αρχηγό τον Νίκο Ζαχαριάδη, φοιτητή κι αυτόν προηγουμένως στη Μόσχα. Η Κομμουνιστική Διεθνής επιμεβαίνει διαρκώς στο ΚΚΕ, είτε με απεσταλμένους είτε με άλλους τρόπους, για να διατηρήσει το ΚΚΕ, στην εκαστοτε ορθοδοξία, όχι φυσικά χωρίς ζημιές. Ίσως νά' ναι σ' αυτό το πλαίσιο που εντάσσεται και η αποστολή του Αλέξη. Πάντως βρίσκω μια μαρτυρία για τον Αλέξη στις «Αναμνήσεις» του Α. Στίνα (Τόμος Α, εκδόσεις Βεργός, 1977 σελ. 129) στέλεχος του ΚΚΕ που αργότερα θα περάσει στην αριστερή αντιπολίτευση. «Όταν την οργάνωση 'Πειραιώς' την διηύθυνε η αντιπολίτευση (Πουλιόπουλος και η ομάδα του) είχε οργανώσει μια Σχολή Στελεχών. Είχαν γίνει πανηγυρικά τα εγκαίνια με κύριο ομιλητή τον Μάξμο και έκανε δύο ή τρία μαθήματα ο Σκλάβος. Αυτή βρισκόταν στη γραμμή της μόρφωσης και της σοβαρότητας. Όταν αποσπάστηκε η οργάνωση από την αντιπολίτευση την κρατήσαμε αυτή τη σχολή με διευθυντή της τον Αλέξη, ένα κύπριο τελειόφοιτο του ΛΕΝΙΝ-ΚΟΥΡΣ.» Αυτά γύρω στον Μάιο του 1927. Φαίνεται ότι το κύρος που του προσδίδουν οι σπουδές του στη Μόσχα - μια εγγύηση τότες εγκυρότητας, αλλά ταυτόχρονα και οι ικανότητες του (μιλά Ρωσικά, Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά), του δίνουν μια σημαίνουσα θέση στο ΚΚΕ μια και στο τέταρτο του συνέδριο (10-15 Δεκ. 1928) εκλέγεται μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Εργάζεται τότε στον «Ριζοσπάστη» και συμμετέχει ενεργά στον αγώνα ενάντια στην αντιπολίτευση που παίρνει τα ονόματα της «λικβινταριστάν» και των «αρχαιομαρξιστών», μέσα στους κόλπους της «σταλινικής» ομάδας.

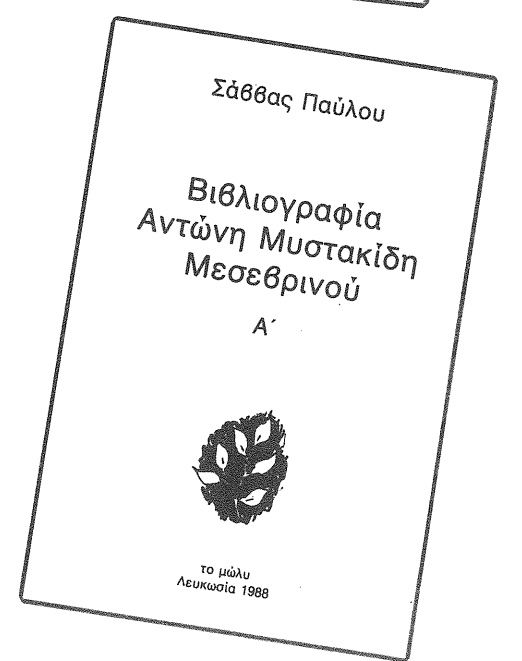
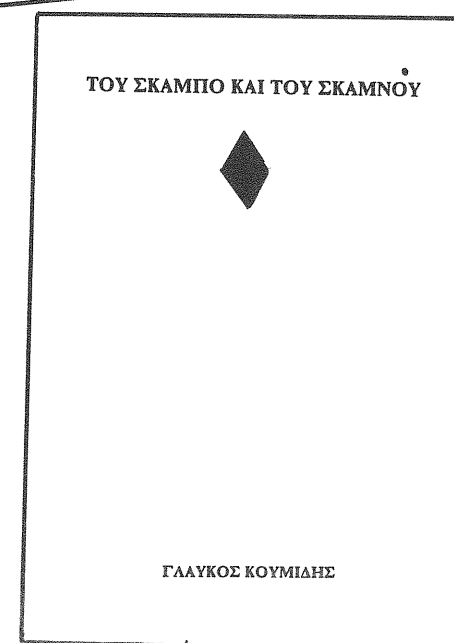
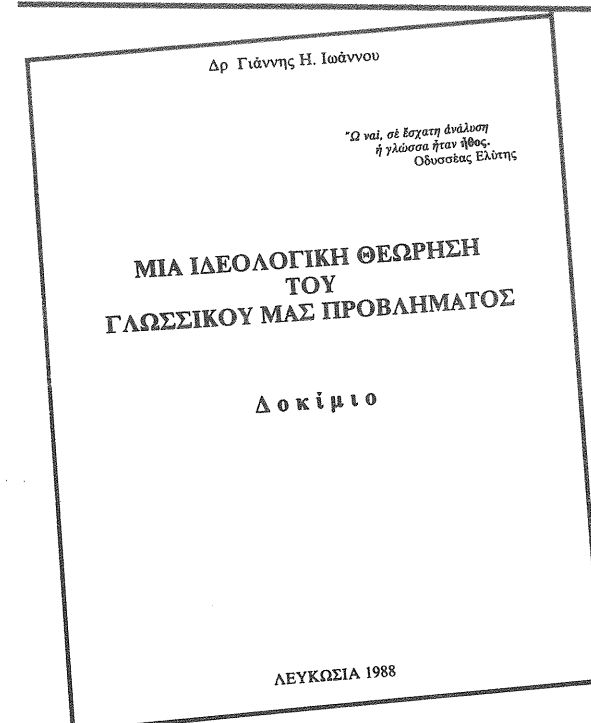
(Χρησιμοποιώ τα εισαγωγικά γιατί η κατάσταση στο ΚΚΕ όλη αυτή την περίοδο είναι πίο ρευστή και θα ήταν σίγουρα λαθεμένος κάθε τρόπος προσέγγισης που δεν βλέπει στην ελληνική ενδοκομματική διαμάχη, παρά την άμεση αναπαραγωγή των συγκρούσεων που γίνονται στο Κομμουνιστικό Κόμμα Σοβιετικής Ένωσης. Σίγουρα υπάρχει κι αυτό, αλλά μοιλιάζεται σε ενδογενείς παράγοντες έτσι που η μελέτη του φαινομένου να γίνεται εξαιρετικά πολύπλοκη. Για μια πρώτη προσέγγιση θα

μπορούσε κάποιος να αναφερθεί στο βιβλίο του Α. Ελεφάντη: «Η επαγγελία της αδύνατης επανάστασης. ΚΚΕ και αστισμός στον μεσοπόλεμο.» Εκδ. Θεμέλιο). Όλη αυτή την περίοδο, ο Αλέξης γράφει πλήθος άρθρων μερικά από τα οποία αναδημοσιεύονται και στην Κύπρο και τα οποία θα πρέπει σίγουρα να αποτελέσουν κάποια μέρα ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης. Χρησιμοποιώ σαν ψευδώνυμο το «W». Στην Αθήνα, όλη αυτή την περίοδο, βρίσκεται στην παρανομία, μέχρι που θα συλληφθεί και θα σταλεί σαν εξόριστος στη Σίφνο, το 1929. Η αδελφή του Κλειώ, μου ανέφερε σε συνέντευξη που μου έδωσε, ότι ο αδελφός της συλληφθηκε μετά από προδοσία. Πάντως, στη Σίφνο δεν

θα μείνει για πολύ. Σαν Βρεττανός υπήκοος που είναι (λόγω της κυπριακής του καταγωγής) θα απελαθεί, και το 1930, βρίσκεται ξανά στη Μόσχα, όπου θα αντιπροσωπεύει το ΚΚΕ στην Κομμουνιστική Διεθνή, ενώ θα είναι και εισηγητής στην Συνδικαλιστική Διεθνή για τις ενδοκομματικές διαμάχες που συγκλονίζει το ΚΚΕ, και που έμεινε γνωστή σαν η «φραξιονιστική πάλη χωρίς αρχές». Σύμφωνα με μαρτυρία συντρόφου του, ο Αλέξης επρόσκειτο στην αριστερή φράξια (με τους Σιάντο και το Θεό). Έτσι όταν η Διεθνής επενέβει για να επιβάλει την οριστική πια και καθαρά σταλινική νέα ηγεσία στο ΚΚΕ, με αρχηγό τον Ζαχαριάδη, που θα είναι πιστό όργανο του Στάλιν, ο Αλέξης θα αποβληθεί από το κόμμα μαζί με άλλους.

Μαζί θα φύγει και από την Διεθνή. Φαίνεται όμως πως είχε αρκετά στηρίγματα στη Σοβιετική κοινωνία γιατί θα περάσει στην υπηρεσία του Σοβιετικού Υπουργείου Οικονομικών σαν συντάκτης στο οικονομικό περιοδικό «Εκονομιστέβσκαγια Γκαζέτα», όπου θα δουλεύει μέχρι το 1937 με το ψευδώνυμο «Αιμίλιος Αλέξης». Όταν όμως, το 1937 θα συλληφθεί, μέσα στα πλαίσια των σταλινικών εκκαθαρίσεων ο τότε υπουργός των οικονομικών, ο Αλέξης θα συλληφθεί κι αυτός, και τα ίχνη του θα χαθούν όπως και του αδελφού του, Σκελέα.

(και η συνέχεια σ' ένα από τα προσεχή τεύχη του Εντός).

ουδεν
καλον
αμιγες
κακου

Νταβος Λταβος

α. χρονης

ματος στην Ν.Α. πτέρυγα του Ν.Α.Τ.Ο. Η συμφωνία Ι.Ν.Ε. για καταστροφή των πυρηνικών πυραύλων μέσου βεληνεκούς αυξάνει την ανάγκη συνοχής του Ν.Α.Τ.Ο. στην περιοχή κάτω από το πρίσμα αναπροσαρμογής των στρατηγικών προσανατολισμών. Σ' αυτό άλλωστε συντείνει το γεγονός ότι από τα πρώτα μέληματα της πολιτικής επιτροπής που θα συσταθεί (συμφωνίες Νταβός) είναι η διεξαγωγή των στρατιωτικών ασκήσεων των δύο χωρών.

Ένας δεύτερος σημαντικός λόγος είναι οικονομικός.

Με την πολιτική λιτότητα που επέβαλαν οι κυβερνήσεις των βιομηχανικών χωρών φαίνεται να έχουν συγκεντρωθεί κεφάλαια στον χώρο της Αμερικής και της Ε.Ο.Κ. τα οποία αναζητούν επενδυτικούς χώρους. Αυτοί προσφέρονται στην περιοχή μας κυρίως στην παρθένα αγορά της Τουρκίας και μερικώς στην αγορά της Ελλάδας.

Αν αυτό συνδιαστεί με το οικονομικό σφίξιμο των δύο χωρών, που θα τις αναγκάσει σε σημαντικές "παραχωρήσεις" στην προσπάθειά τους να τραβήξουν επενδυτικά κεφάλαια, γίνεται αντιληπτό ότι τα κέρδη θα είναι μεγάλα και άμεσα.

Όμως μια τέτοια επενδυτική πολιτική προϋποθέτει "σταθερότητα". Εξ ου και η προσέγγιση, το ήπιο κλίμα, ο "μή πόλεμος", και τα διεθνή οικονομικά συνθήματα στην Αθήνα και την Κων/πολη υπό την αιγίδα των Αμερικανών.

Στο εσωτερικό μέτωπο τώρα της Ελλάδας, το "πνεύμα του Νταβός" αναμενόνταν να φέρει και άλλα "ωφέληματα" πέρα από τα οικονομικά, όπως να επιδράσει θετικά στην εικόνα του κ. Παπανδρέου που εμφανίζεται με πεσμένη δημοτικότητα. Το στοιχείο αυτό μάλλον εξανεμίστηκε από τις αντιδράσεις του πολιτικού κόσμου για την μεθόδευση της προσέγγισης. Η αντίδραση βέβαια αυτή δίνει μεγαλύτερη διαπραγματευτική ικανότητα στην κυβέρνηση των Αθηνών.

Ένα άλλο στοιχείο που εμφανίστηκε τελευταία, ήταν η προσέγγιση του κ. Παπανδρέου με τον κ. Θεοδωράκη, μέσα από τις διαδικασίες του Νταβός, σε μια ίσως, προσπάθεια του να πλησιάσει κάποιους χώρους της Αριστεράς. Όμως και αυτή η προσπάθεια απέτυχε μετά τις γνωστές δηλώσεις του κ. Θεοδωράκη και την δημοσιότητα που τους δόθηκε.

Συμπερασματικά, μέχρι τώρα, τα εσωτερικά ωφέλη που ίσως, περίμενε η κυβέρνηση των Αθηνών έχουν καταρρεύσει. Απομένουνε μόνον οι ελπίδες του οικονομικού ανοίγματος. Αυτό φυσικά αναγκάζει την κυβέρνηση της Ελλάδας να πιέσει περισσότερο για ωφέλη από τις Ε/Τ συνομιλίες και τις διαπραγματεύσεις για τις βάσεις.

Έτσι παρατηρούμε ότι ενώ ο κ. Παπανδρέου είχε διακηρύξει ότι η λογική "πιέζω την Ουάσιγκτον για να πείσει την Τουρκία" είναι ξεπερασμένη, άρα απομακρύνεται από τα "εθνικά ανταλλάγματα για να μείνουν οι βάσεις" με πρόσφατες δηλώσεις του κ. Ρουμπάκη ξαναβάζει δειλά την θέση των "εθνικών ανταλλαγμάτων". Γενικά δε, θα πρέπει να περιμένουμε μια σκλήρυνση στην διαπραγματευτική στάση της Ελλάδας.

Σε σχέση με τον Ε/Τ διάλογο η Ελλάδα δεσμεύτηκε να υπογράψει το πρωτόκολλο σύνδεσης Ε.Ο.Κ.-Τουρκίας μετά την αναδρομική ισχύ του διατάγματος της Άγκυρας για τις ελληνικές περιουσίες στην Κων/πολη. Κρατάει όμως, πάντα ανενεργό το 4ο χρηματοδοτικό πρωτόκολλο της Ε.Ο.Κ. προς την Τουρκία, συνδέοντας την στάση της με την απόσυρση των κατοχικών στρατευμάτων από την Β. Κύπρο. Στην συνέχεια πάντως, στο μέτωπο της Ε.Ο.Κ., θα περιοριστούν κάπως οι χειρισμοί των Αθηνών, με δεδομένη την υπογραφή του πρωτοκόλλου σύνδεσης και την κατά πολύ καλύτερευση της "εικόνας της Τουρκίας".

Για την Τουρκία, ιδιαίτερα, υπάρχει κατ' αρχάς ένα σοβαρό θέμα: ο πόλεμος Ιράν - Ιράκ. Αυτό συνδέεται άμεσα με τα πετρέλαια της Μουσουλής και του

Κιρκούκ, κάποια Νατοϊκά σχέδια για την περιοχή, το Κουρδικό πρόβλημα, και τον φόβο για αναζωπύρωση του ισλαμικού χαρακτήρα, πράγμα που θα χαλάσει την εξευρωπαϊσμένη εικόνα που αποζητά ο επιχειρηματικός χώρος της Τουρκίας, με αποτέλεσμα την "καχυποψία" της Δύσης.

Κάτω από αυτήν την σκοπιά, τα Τουρκικά στρατεύματα της Κύπρου θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα στο εσωτερικό της Τουρκίας. Μια "δύναμη ασφάλειας" που θα έμενε στο νησί μαζί με την δυνατότητα της ταχείας μετακίνησης στρατευμάτων μέσω του αεροδρομίου του Λευκονίκου δίνει μεγάλες δυνατότητες ελιγμών στην Άγκυρα. Στους πολιτικούς και στρατιωτικούς κύκλους του εξωτερικού θεωρείται μάλλον αδικαιολόγητη η παραμονή όλων αυτών των στρατευμάτων στο νησί. Αποχώρηση 10.000 έως 15.000 στρατιωτών είναι κάτι που ακούγεται έντονα τελευταία. Πριν γίνει όμως αυτό πρέπει να "πεισθούν" οι στρατιωτικοί στην Άγκυρα και ο κ. Ντεκτάς. Ο τελευταίος αντιμετωπίζει με δικαιολογημένη ανησυχία την προοπτική αυτή.

Εξ' άλλου ανοίγονται κάποιες δυνατότητες στον κ. Οζάλ να αναλάβει ρόλο "ειρηνοποιού", πράγμα που θα αυξήσει κατά πολύ το προσωπικό του κύρος έναντι των στρατιωτικών, και τον ρόλο της Τουρκίας στον χώρο της Μέσης Ανατολής. Αλλά για να αναλάβει τέτοιες πρωτοβουλίες ο κ. Οζάλ χρειάζεται να έχει ήσυχο το Δυτικό του μέτωπο.

Το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Τουρκία δίνει ένα άλλο έρεισμα για την προώθηση "ειρηνικών σχέσεων" με την Ελλάδα, στον κ. Οζάλ. Η προοπτική της Ε.Ο.Κ. του 4ου χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου, των ανοιγμάτων που μπορεί να παρουσιάσει στον επιχειρηματικό κόσμο της Τουρκίας και βέβαια η ενίσχυση της θέσης του έναντι των στρατιωτικών είναι σημαντικό δέλεαρ.

Εδώ ας σημειώσουμε ότι οι στρατιωτικοί παίζουν τον ρόλο των "κακών" που χρησιμοποιεί η κυβέρνηση της Άγκυρας για να ενισχύσει την διαπραγματευτική της θέση. Και επειδή το Κυπριακό τίθεται κατ' αρχάς στην "αποστρατικοποίηση" του, θα πρέπει να αναμένουμε "απορρόφηση" της "καλής θέλησης" του κ. Οζάλ από τους στρατιωτικούς, ώστε οποιαδήποτε πρόταση για αποχώρηση τουρκικών στρατευμάτων να παρουσιαστεί από την κυβέρνηση της Άγκυρας ως "η περισσότερο δυνατόν προχωρημένη παραχώρηση".

Στο Κυπριακό χώρο τώρα. Η εκλογή του νέου προέδρου κ. Βασιλείου, παίζει θετικό ρόλο στην κίνηση του Κυπριακού προβλήματος. Η επανασύσταση

Νταβος Λταβος

και λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου παίζει σπουδαίο ρόλο στην εσωτερική ενότητα της Ε/Κ κοινότητας που παρουσιάζεται πιο συμπαγές τώρα.

Η πολιτική όμως που ακολουθείται δεν διαφέρει όμως πολύ από αυτή του κ. Κυπριανού. Έχει "ίδιους στόχους αλλά είναι πιο ευέλικτη". Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι κατά πόσο η ευελιξία μπορεί να φέρει αποτελέσματα σ' ένα πρόβλημα που χρονίζει. Οι λύσεις "πακέτο" που μέχρι τώρα έχουν προταθεί δεν έχουν γίνει δεκτές από την μια ή την άλλη πλευρά και οπωσδήποτε δεν συμβάλλουν στην επαναπροσέγγιση των δύο κοινοτήτων. Αναμένονται πάντως σε σύντομο χρονικό διάστημα οι νέες προαναγγελθείσες προτάσεις της Κυπριακής κυβέρνησης, σαν απάντηση στις προτάσεις που υπέβαλε ήδη ο κ. Ντεκτάς. Οι προτάσεις αυτές πρέπει να τεθούν υπ' όψη της Ελληνικής κυβέρνησης, εν όψη της επίσκεψης του κ. Οζάλ στην Αθήνα.

Ο κ. Βασιλείου έχει δηλώσει ότι θα ξεκινήσει μια «επίθεση αγάπης» απέναντι στους τουρκοκύπριους. Εμείς, από μεριά μας, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι όσο πιο γρήγορα και δυναμικά δείξει η ελληνοκυπριακή πλευρά την καλή της διάθεση, τόσο αποπλίζεται η λογική της έντασης που θέλει να επιβάλει ο κ. Ντεκτάς με σκοπό να στηρίξει πάνω της την αναγκαιότητα παραμονής των τουρκικών κατοχικών στρατευμάτων. Η "επαναπροσέγγιση" και η καλλιέργεια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης παρουσιάζεται σήμερα σαν ένα από τα "αναγκαία και ικανά" επιχειρήματα για την αποστρατικοποίηση του νησιού. Επιπροσθέτως, απόρριψή τους και από τον κ. Ντεκτάς θα τον αφήσει ακάλυπτο ως προς τις πραγματικές του προθέσεις. Ένα "πνεύμα Νταβός" θα δρομολογούσε, σίγουρα, διαδικασίες επαναπροσέγγισης των δύο κοινοτήτων, ειδ' άλλως ο κ. Ντεκτάς θα αναγκαστεί να αυξήσει το ρήγμα με τον κ. Οζάλ.

Ένα άλλο στοιχείο που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα στη "νέα εποχή" είναι το ότι η Ελλάδα θα δυσκολεύεται να προωθεί διεθνώς το Κυπριακό πρόβλημα. Γιατί σίγουρα θα φέρει στην επιφάνεια αντιθέσεις με την Τουρκία

πράγμα που θα χαλούσε το πνεύμα του Νταβός. Άρα το Κυπριακό στην διεθνή πτυχή του θα πρέπει να κινηθεί από την Κυπριακή κυβέρνηση, και με τέτοιους τρόπους που είναι αδύνατο να μην φέρνει σε αντιπαράθεση την Ελληνική και Τουρκική πολιτική.

Αλλά το αγκάθι του Κυπριακού υπάρχει και στις διμερείς σχέσεις Ε/Τ απ' όπου όμως είναι δύσκολο να απαληφθεί λόγω του έντονα εθνικού χαρακτήρα που έχει για τις δύο χώρες. Παρ' όλα αυτά, αρκεί η μη πρόταξη του, ή η απλή συζήτηση και επισήμανση του, ή ακόμα η παραπομπή των στον "διεθνή χαρακτήρα", από τις δύο πλευρές, για να μπει, για την ώρα στο ράφι. Από εδώ ξεκινάνε όλες αυτές οι αντιρρήσεις και διαμαρτυρίες που ακούστηκαν αυτόν το καιρό, τον ρόλο των οποίων θεωρούμε θετικό εφ' όσον δεν παίρνει χαρακτηρισμό πολεμικής.

Ο κ. Παπανδρέου και ο κ. Βασιλείου, βέβαια, δήλωσαν επαναλημένα ότι το Κυπριακό ζήτημα αναβαθμίστηκε με τις συμφωνίες του Νταβός και ότι η λύση του μπαίνει τώρα πιο επιτακτικά.

Αυτό που εμείς διακρίνουμε είναι ότι η Ελλάδα κρατάει δυναμική στάση στην προώθηση της αποστρατικοποίησης. Για τα άλλα θέματα (τρεις ελευθερίες) την πρωτοβουλία καλείται να αναλάβει (αποκλειστικά) η κυπριακή κυβέρνηση. Είναι λοιπόν αναγκαία η αναβάθμιση του ρόλου της, η οποία έγινε αισθητή από τα ανακοινωθέντα, κατά την επίσκεψη του κ. Βασιλείου στην Αθήνα, όπου τονίστηκε επαναλημένα η αντιμετώπιση του Κυπριακού προβλήματος στη "διεθνή πτυχή του", ο "διεθνής χαρακτήρας του Κυπριακού προβλήματος", και ότι "οι αποφάσεις λαμβάνονται στην Λευκωσία" (όχι στην Αθήνα).

Κατά την γνώμη μας, αυτή την διευκρίνιση, δεν θα έπρεπε να είχαμε φθάσει στην ανάγκη να την κάνουμε, από τώρα. Θα ήταν καλύτερα να έλειπε.

Θα θυμίσουμε επίσης, στο σημείο αυτό, ότι πρόταση για διεθνή διάσκεψη για το Κυπριακό, υπάρχει και από την μεριά της Σοβιετικής Ένωσης, η οποία δεν έχει γίνει ακόμη αρκετά εκμεταλ-

λεύσιμη. Τέλος θα αναφέρουμε ότι το διεθνές πρόσωπο του κ. Βασιλείου είναι ευχάριστο γεγονός για την Κυπριακή πλευρά. Στο εσωτερικό, παίζει με επιτυχία, έως τώρα, το ρόλο του συνδετικού κρίκου. Όμως οι υποθέσεις "Θεοδωράκη", οι αντιθέσεις "αναβάθμιση" ή "ξεπούλημα", και η άνοδος του εθνικιστικού στοιχείου, μπορεί να γίνουν τα πρώτα σημεία τριβής, στον εσωτερικό χώρο, που για την ώρα παρουσιάζεται αρραγής.

Από την τουρκοκυπριακή πλευρά, μιλήσαμε ήδη για κάποια από τα προβλήματα του κ. Ντεκτάς.

Ας ξανααναφέρουμε ότι η μη προώθηση του Κυπριακού από την μεριά της Τουρκίας τον αφήνει "γυμνό" σε διεθνές επίπεδο. Από κει προήλθε ίσως, και ο πρώτος του "θυμός" σε σχέση με το Νταβός. Το ότι ο κ. Οζάλ δεν τον κάλεσε για να τον ενημερώσει, όπως ο κ. Παπανδρέου τον κ. Βασιλείου, αποτέλεσε ένα άλλο σημείο δυσάρεσκιας του. Όμως μετά την ενημέρωση του από δύο συμβούλους του κ. Οζάλ, παρουσιάζεται πιο άνετος.

Στον εσωτερικό χώρο, έχει να αντιμετωπίσει φωνές διαμαρτυρίας, κυρίως τουρκοκυπριακών συμφερόντων, που σίγουρα έχουν προβλήματα με τις 60.000 έποικους και τις 30.000 στρατό. Ακριβώς πάνω σ' αυτούς, φαίνεται να ακουμπάει όλο και περισσότερο ο κ. Ντεκτάς για να στηρίξει την θέση του, πράγμα που τον καθιστά ακόμα πιο δέσμιό με την μητρόπολη.

Από την άσχημη οικονομική θέση που βρίσκεται, μη έχοντας την διεθνή αναγνώριση, και με το εμπορικό εμπόριο εις βάρος του, αντεπεξέρχεται μέσω της όλο και στενότερης σύνδεσης του με την Τουρκία, πράγμα που, όμως, προκαλεί δυσάρεσκια στους τουρκοκυπρίους με τους οποίους οι έποικοι δεν φαίνεται να εσωματώνονται.

Με δεδομένη λοιπόν μια υποδόσκουσα εσωτερική ένταση, ο κ. Ντεκτάς βλέπει με ιδιαίτερη ανησυχία κάθε προοπτική "λασκαρίσματος" της Τουρκικής παρουσίας στο ψευδοκράτος του. Θα προσπαθήσει λοιπόν, να δημιουργήσει ένταση στο Ε/Κ - Ε/Τ μέτωπο, για να δείξει την ανάγκη παραμονής των στρατευμάτων, πράγμα που βέβαια θα δυσχεράνει τον κ. Οζάλ και την προώθηση των Νατοϊκών σχεδίων για την περιοχή. Επίσης θα προσπαθήσει να δείξει ότι η Ε/Κυπριακή πλευρά δεν "άλλαξε σε τίποτα" άρα η κατάσταση πρέπει να συνεχιστεί ως έχει, και τέλος να ενδυναμώσει το εθνικιστικό στοιχείο.

Παράλληλα, πρέπει να προσεχθεί το γεγονός, ότι έχοντας δεδομένη την κατάσταση κατοχής, ο χρόνος κυλά

υπέρ του. Μερικά ανοίγματα στον Μουσουλμανικό χώρο, η τουριστική εκμετάλλευση και ο πολιτιστικός τομέας, δίνουν στο κ. Ντεκτάς κάποιες προοπτικές για ενδυνάμωση του χαρακτήρα του "κράτους" του. Μέσα στο πνεύμα του Νταβός εκτός από τα πρώτα δείγματα για την νέα στάση του, έχουμε και τις προτάσεις που υπέβαλε. Οι προτάσεις αυτές χωρίς να αγγίζουν κάμιά από τις ουσιαστικές πιυχές της Ε/Κ - Ε/Τ προσέγγισης έχουν χαρακτηριστεί χωρίς προβλήματα για την εφαρμογή τους, αρκεί η Τ/Κυπριακή πλευρά να αναγνωρίσει τα διεθνή δίκαια.

Από τις άλλες δυνάμεις τώρα, που εμπλέκονται στο Κυπριακό, έχουμε πρώτα την Αγγλία όπου πήγανε ο κ. Ντεκτάς ανεπίσημα και ο κ. Βασιλείου επίσημα. Το Λονδίνο επιβεβαίωσε την θέση του για "ενιαία Κύπρο" και δήλωσε ότι δεν υπάρχει θέμα αναγνώρισης του Τ/Κυπριακού ψευδοκράτους. Δεν θέλει όμως να αναλάβει κάποιο ρόλο πιο ενεργό. Θωρεί το Κυπριακό, πρόβλημα των δύο κοινοτήτων και "διεθνές", στην αρμοδιότητα του κ. Κουεγιάρ.

Πα' όλα αυτά η κα. Θάτσερ κατά την επίσκεψη της στην Άγκυρα, λίγες μέρες μετά την συνάντησή της με το κ. Βασιλείου, δεν κατάφερε να διαψεύσει ότι μετέφερε κάποιο μήνυμα. Θωρούνται πάντως απίθανες από την Αγγλία κάποιες πιέσεις στην τουρκική κυβέρνηση, ιδίως τώρα, που το Λονδίνο προσδοκά στην ανάληψη κάποιων σημαντικών έργων στην Τουρκία.

Την αμερικανική παρουσία στην περιοχή υπογράμμισε ο κ. Ουίλκινσον, ειδικός συτονιστής του Στέιτ Ντιπάρτμεντ για το Κυπριακό σε μια περιοδεία στην Αθήνα - Λευκωσία - Άγκυρα. Ο χαρακτήρας της περιοδείας αυτής ήταν διερευνητικός και βασιζόταν μάλλον στο έγγραφο της 29 Μαρτίου 1986 για το Κυπριακό. Ο κ. Ουίλκινσον δεν κατάφερε να εξασφαλίσει ραντεβού με τον Τούρκο υπουργό εξωτερικών μάλλον σαν άρνηση της Τουρκικής κυβέρνησης στις πιέσεις των αμερικανών για επίδειξη κάποιας ελαστικότητας. Η επίσκεψη της κα

Ριτζουέη στην Αθήνα και η για λίγες ώρες παραμονή του κ. Σούλτς στο αεροδρόμιο της Λάρνακας συμπληρώνουν την παρουσία της Ουάσιγκτον.

Τέλος ο κ. Κουεγιάρ, μετά από αναμονή τριών περίπου μηνών από το Νταβός, εξεδήλωσε τις προθέσεις του για συνάντηση με τους κ. Βασιλείου, κ. Παπανδρέου, κ. Οζάλ, κ. Ντεκτάς και τον κ. Εβρέν. Τους τρεις πρώτους μπορεί να τους συναντήσει στη Νέα Υόρκη τέλος Μαΐου στην διάσκεψη των Η.Ε. για τον αποπλισμό. Ο κ. Κουεγιάρ έχει δηλώσει ότι πάντοτε υπάρχουν κάποια σχέδια και κάποιες σκέψεις γύρω από το Κυπριακό αλλά, τόνισε ότι, ο βασικός ρόλος του είναι η προσφορά καλών υπηρεσιών.

Σίγουρα οι μέχρι τώρα αποτυχίες των σχεδίων που έχει υποβάλει τον κάνουν πολύ επιφυλακτικό. Η μέχρι τώρα παρουσία του, όμως, είναι δυσανάλογη με τον διεθνή χαρακτήρα που όλες οι μεριές αναγνωρίζουν στο Κυπριακό. Αναμένουμε σύντομα μια πιο ενεργή παρουσία του που μάλλον θα βασίζεται στο έγγραφο της 29 Μαρτίου.

Συμπερασματικά, θα θέλαμε να πούμε ότι σήμερα έχουν συσσωρευτεί πιέσεις σημαντικές σε όλα τα μέρη που παίζουν ρόλο στο Κυπριακό. Το Νταβός άνοιξε τι συνθήκες για κάποιες συνομιλίες οι οποίες, κάτω από πιέσεις, ίσως αποδόσουν. Στα διάφορα μέρη εναπόκειται η εκμετάλλευση αυτών των συνθηκών. Αυτό που μας προβληματίζει είναι ότι το Νταβός έβαλε το Κυπριακό, πιο βαθιά, μέσα στα ίδια πλαίσια όπου λιμνάζει μέχρι τώρα χωρίς να του ανοίξει κάποιους νέους ορίζοντες. Το δεύτερο μεγάλο ερώτημα είναι: Μπορεί μέσα από τα σημερινά δεδομένα να υπογραφεί μια συνθήκη καλύτερη από την Ζυρίχη; Αν όχι, τότε γιατί αυτή η νέα συμφωνία να μην οδηγήσει σε καταστάσεις χειρότερες απ' ότι οδήγησε η Ζυρίχη.

Χρειάζεται επαγρύπνηση, θάρρος, αποφασιστικότητα, ξεκάθαρες θέσεις και ενημέρωση του κόσμου. Γιατί αυτός είναι, που τελικά θα πρέπει να αποφασίσει για την τύχη του. ●

α. χρονης

Μια περεστρο-ικανή συζήτηση της ΕΔΟΝ

Ενώ η περεστροϊκία είναι το κύριο θέμα συζήτησης του παγκόσμιου τύπου τα τελευταία χρόνια κι οι πιο γερές "πέννες" της παγκόσμιας αριστεράς αναλώνονται επ' αυτής, η κυπριακή αριστερά το "παίζει καθυστέρηση".

Το πρώτο θεωρητικό κείμενο από πλευράς ΑΚΕΛ, γράφτηκε με πάνω από ένα χρόνο καθυστέρηση από την ανακοίνωση της σοβιετικής περεστροϊκίας, από το Νίκο Κατσουρίδη στη Χαραυγή. Ο Ν. Κατσουρίδης ασχολήθηκε κυρίως με το να αποδείξει ότι η περεστροϊκία δεν σημαίνει «στροφή προς τον καπιταλισμό» ούτε έλλειψη εκτίμησης στα «κεκτημένα του υπαρκτού σοσιαλισμού». Τις ίδιες περίπου μέρες παρουσιάστηκε κι ένα κείμενο του Π. Δίγκλη στο "Εργατικό Βήμα" που ασχολήθηκε άμεσα με τον προσδιορισμό και ανάλυση των εννοιών «περεστροϊκία» και «Γκλασνόστ» όπως τις εννοεί η Γκορπατσωφική ηγεσία. Το κείμενο αναδημοσιεύτηκε τότε από τον "Φιλελεύθερο" κι όχι από τη "Χαραυγή".

Από τότε φυσικά δημοσιεύτηκαν αρκετά κείμενα πληροφόρησης κυρίως για τα τεκταινόμενα στη Σοβιετική Ένωση και αρκετές θεωρητικές σοβιετικές αναδημοσιεύσεις. Μετά την έκδοση του "Εμπρός" έχουμε μάλιστα κι ένα συναγωνισμό αναδημοσιεύσεων με τη "Χαραυγή".

Ωστόσο, τι μπορεί να σημαίνει η περεστροϊκία για το ΑΚΕΛ; Μια πολύ εμπειρική απ' ότι φαίνεται μέχρι τώρα τάση, από τους οπαδούς της περεστροϊκίας, να την ταυτίζουν με την επιδιωκόμενη εσωτερική δημοκρατία στο κόμμα. Επάνω σ' αυτή τη βάση είναι και το πρώτο ανοιχτό πολεμικό άνοιγμα του "Εμπρός", μετά το θάνατο του Παπαϊωάννου, το οποίο ζητά ένα "δημοκρατικότερο" τρόπο εκλογής του γεν. γραμματέα του κόμματος. Καμιά προσπάθεια δεν έχει γίνει μέχρι τώρα, η οποία να τείνει να ρίξει φως στη σταλινική ιστορία του ιδίου του κόμματος και να επανεξετάσει τις βασικές τουλάχιστον πολιτικές επιλογές όπως διαμορφώθηκαν μέσα σ' αυτήν την ιστορία ακριβώς. Μια αποκάλυψη των μηχανισμών επιβολής της ενωτικής γραμμής στο κόμμα από τον Ζαχαριάδη (και κατά πάσαν πιθανότητα με τη συμφωνία του Σταλινικού κέντρου) με την συνεργασία Παπαϊωάννου θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη, όπως και ο "εκθρονισμός" του Φιλήλwanου. Όπως ενδιέφευσε θα ήταν η "εξαφάνιση" Βατυλιώτη. (Σ' άλλες σελίδες δημοσιεύουμε μια αρχική έρευνα για τον Χρ. Χριστοδουλίδη, τον αδελφό του Σκελέα που έδρασε κύρια στο ΚΚΕ).

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες η συνάντηση-ανοιχτή συζήτηση που διοργάνωσε η ΕΔΟΝ στο Σοβιετικό Πολιτιστικό Κέντρο με εκπροσώπους

της ΚΟΜΣΟΜΟΛ ήταν μια ευχάριστη έκπληξη. Απ' ότι ξέρω, για πρώτη φορά γίνεται δεκτή μια ανοιχτή συζήτηση οργανωμένη από ακελική μαζική οργάνωση η οποία αποκάλυπτα και εκτεταμένα απασχολήθηκε χωρίς περιορισμούς με τις σταλινικές εκκαθαρίσεις της δεκαετίας του 30. Η αλήθεια είναι ότι το βασικό βάρος για τα παραπάνω έφεραν οι κομσομόλοι αντιπρόσωποι, το γεγονός όμως δεν παύει νάναι εις πίστην της ΕΔΟΝ από την οποία αναμένουμε μια ανάλογη συνέχεια.

Υπήρχαν δύο κύριοι ομιλητές: ο Κ. Βαραμπιόφ, υπεύθυνος για θέματα πολιτισμού, και η Βαλεντίνα Λεβίτσεβα του Πανσοβιετικού Επιστημονικού Κέντρου. Οι εισηγήσεις τους (εκτεταμένα αποσπάσματα υπάρχουν στη "Νεολαία" αρ. 611) ήταν κλασσικές «περεστροϊκανικές» και περιέγραφαν με ειλικρίνεια τα προβλήματα που μπορεί να καταγράψει κανείς στη σοβιετική νεολαία, και κάποιες προσπάθειες απάντησης πρακτικής και οργανωτικής κυρίως φύσης. Η μη αναγωγή των ζητημάτων σ' ένα θεωρητικό επίπεδο ήταν εμφανής π.χ. ως πάροουμε ένα απόσπασμα από την εισήγηση της Β. Λεβίτσεβα:

«Για παράδειγμα υπάρχουν πολλές ενώσεις που ασχολούνται με την ιστορία και τον πολιτισμό διαφόρων λαών, που πρέπει να υπάρχουν δεν απιλέγω. Τα τελευταία όμως γεγονότα εθνικού χαρακτήρα δείχνουν πόσο δύσκολη είναι αυτή η κατάσταση. Εδώ πρέπει να γνωρίζεις τον κόσμο και να τον καταλαμβάνεις χωρίς εξάρσεις και εθνικιστικές τάσεις. Η άνοδος της εθνικής αυτοσυνείδησης στις δημοκρατίες μας είναι μια πραγματικότητα που προκαλέστηκε από την ίδια την περεστροϊκία. Νομίζω πως κάθε δραστηριότητα της νεολαίας σ' αυτό το τομέα πρέπει να γίνεται με πολιτική εκτίμηση και αντικειμενικότητα.

Θα ήθελα να αναφέρω ακόμα μια κατεύθυνση σοβαρών προβλημάτων που ερευνούμε. Είναι κάποιες αρνητικές πλευρές στη δράση της νεολαίας όπως τα ναρκωτικά, ο αλκοολισμός, οι παράνομες πράξεις. Δυστυχώς η κατάσταση που υπάρχει στην οικογένεια μας δημιουργεί σωρεία προβλημάτων που μας δυσκολεύει αφάνταστα στην απάμβλυνση αυτών των προβλημάτων. Στη Κομσομόλ έχει συσταθεί μια ειδική επιτροπή και ένα εξειδικευμένο πρόγραμμα που δουλεύει σταθερά στην καταπολέμηση αυτών των φαινομένων. Φαίνεται πως ένα από το πιο σοβαρό μέσο για διόρθωση της κατάστασης είναι να προσελκυστεί η νεολαία στη δουλειά. Δυστυχώς υπάρχουν ακόμη ψυχολογικές δυσ-

κολίες και προβλήματα. Οι νέοι μας δεν έχουν συνηθίσει να εκτιμούν τα χρήματα. Δεν τα συνδέουν με την προσωπική τους εργασία, γιατί πάντα είναι κάποιων άλλων, από κάποιον άλλου τα παίρνουν, από το σχολείο, το κράτος, τους γονείς. Αλλά είμαστε πραγματικά αισιόδοξοι για την πορεία της νεολαίας μας. Τα τελευταία αποτελέσματα μιας μεγάλης έρευνας που έκανε το κέντρο μας δείχνουν ότι οι νέοι μας θέλουν να προσφέρουν για την περεστροϊκία κατά 4-5 φορές περισσότερο απ' ότι είναι οι δυνατότητες τους. Αυτό μας δίνει πραγματικά μια μεγάλη ελπίδα για το μέλλον. Η διάθεση υπάρχει, θα αποκτηθεί και η δυνατότητα.»

Σ' αυτό το απόσπασμα βλέπουμε μια ηθελμένη αποφυγή της θεωρητικής προσπάθειας να ειδοωθεί η σχέση του συστήματος με τις εθνικές συνειδήσεις, ή μια έλλειψη ιστορικής αναζήτησης της εθνικής συνείδησης στη Σοβιετική Ένωση. Πιο κάτω υπάρχει μια εμφανής παράλειψη της αντιμετώπισης του ζητήματος "εργασία" μέσα στο σοσιαλιστικό σύστημα.

Στη συζήτηση που ακολούθησε ωστόσο είχαμε πολύ ενδιαφέρουσες αναφορές, σ' ένα περιγραφικό πάλι επίπεδο, στις σταλινικές εκκαθαρίσεις του 30 με ειδική αναφορά στον Αλεξάντρ Ζούκιν, γενικό γραμματέα της Κομσομόλ που εκτελέστηκε το 1938, αναφορά στα επεισόδια της Σοβιετικής Αρμενίας, πάνω σ' ένα επίπεδο συναναζήτησης των ομιλητών με τους συμμετέχοντες. Όταν εκφράστηκαν κάποιες φόβοι ότι τέτοιες συζητήσεις μπορεί να «τροφοδοτήσουν την αντίδραση και τους κακούς κομμουνιστές, όπως π.χ. τους ευρωκομμουνιστές» η απάντηση ήταν ότι η αλήθεια -ολόκληρη η αλήθεια- δεν μπορεί να βλάψει κανένα κι ότι μια ορθή πολιτική δεν μπορεί παρά να την παραδέχεται και να στηρίζεται πάνω της.

Η νοοτροπία των ομιλητών είναι ένα σημείο αξιοπρόσεχτο, κι ερχόταν σε αντίθεση με ότι είχαμε γνωρίσει προηγουμένα. Το πομπώδες ύφος έλειπε, ενώ σε μια ερώτηση για την πιθανότητα και την ορθότητα της επιδίωξης της ελεύθερης έκφρασης στο σοβιετικό τύπο όχι μόνο σ' ότι αφορά τους σοβιετικούς αλλά ν' ανταποκρίνεται και στη πολυμορφία του διεθνούς εργατικού κινήματος "τουλάχιστον πάνω στα σημεία της σοβιετικής πολιτικής που το αφορούν", δεχθήκαμε σαν απάντηση ένα παρατεταμένο χαμόγελο αμηχανίας που επισφραγίστηκε μ' ένα εξίσου αμήχανο «...θα προσπαθήσουμε».

Συμπερασματικά ... η δυναμική υπάρχει!

● Κ.Α.

νταβος
λαβος

ΚΥΠΡΟΣ 1928,1952,1956

Φωτογραφίες και κείμενα
από το περιοδικό
"National Geographic",
που προβλήθηκαν
στην έκθεση
του πολιτιστικού κέντρου
της Λαϊκής Τράπεζας

Παζάρι στην Αμμόχωστο

Κύριος δρόμος στην Αμμοχώστο

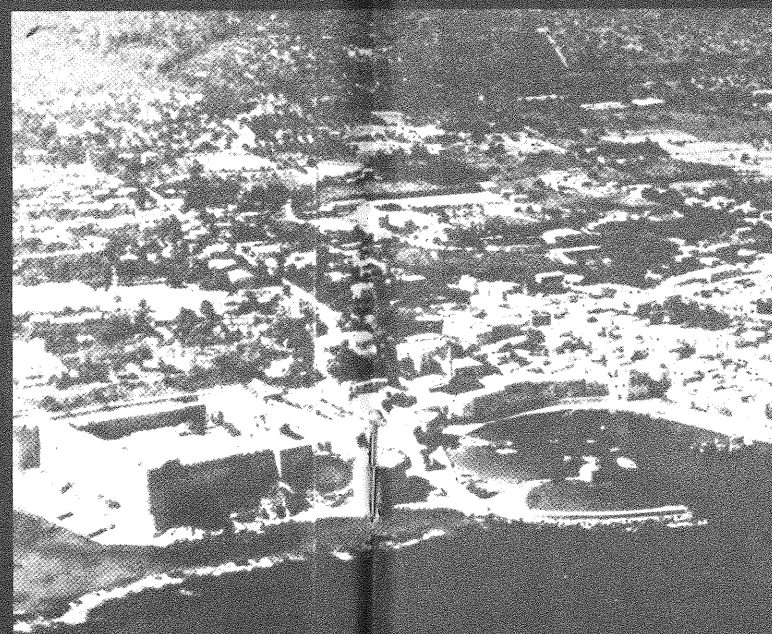

Γύφτισσα με τούρκικες βράκες

Ένα κάστρο των Σταυροφόρων

Η Ελένη και η
μητέρα της σπά-
ζοντας πέτρες για
την κατασκευή
δρόμου

δεσπόζει του λιμανιού της Κερύνειας

Εργάτες που σακκιάζουν, ζυγίζουν και μεταφέρουν βαριά
σακκιά από χαρούπια

Ένα χαμόγελο διανθίζει ένα βαρύ φορτίο. Κάτω από τέτοιες
συνθήκες κοπιαστικής εργασίας που τσακίζει την πλάτη από
την ανατολή του ήλιου ως το σκοτάδι, το γεγονός ότι λίγες
Κύπριες γυναίκες μπορούν να διατηρούν ζωντανή την
παραδοση της Αφροδίτης, αποτελεί ένα μικρό θαύμα.

Οργώνοντας στον ισκιο του λαξευμένου σε πέτρα ξωκκλησιού
του Αγ. Ευλάμπιου στη Λάρνακα

Πουλιά - Πανιά πέταγμα, οστά, κίμα.
 Το παρελθόν και ο θάνατος
 ή τουλάχιστον η απομεινάρια του
 ξεθάβονται για να ταξιδέψουν και να μας παρασύρουν μαζί τους.
 Οστά, κίμα, αγγεία, κρέμα, αναπνοές καμένων πολιτισμών
 που κολλούν βασανιστικά στα ρουθούνια μας
 και ερωτικά μας προκαλούν.

Μνήμες που γίνονται ερέθισμα προσφοράς στον Άνθρωπο,
 στη Διαδρομή του, και στα Πλάθη του.
 Μόνο ένας Ησός θα μπορούσε να διαφυλάξει την ανθρώπινη αυτή πορεία ή το Κενό.

Βαρβαρα Αθίνα Μικαλίν = ΒΑΜ
 Γεωργίου Αντινιαδου Βασιλειάδης = ΓΑΒ

μια ατιτλη διαδρομή στο παλίο Ρογιαλ

Βαριές πέτρες-άγκυρες, το παλιό κτίριο του σινεμά Ρόγιαλ -βομβαρδισμένος μώλος, συγκρατούν, περικυκλώνουν, αγκαλιάζουν, κουβαλούν, ένα καράβι - όχημα του χρόνου που μέσα από μακρινό ταξίδι γέμισε τ' αμπάρια του μ' ένα σωρό δείγματα υλικών χρωμάτων και σχημάτων. Ένα καράβι, το ποταμόπλοιο του Μαρκέζ στα χρόνια της χολέρας - πριν κρεμμώσει τη μαύρη του σημαία, ή μια νυχτερινή κατασκήνωση μακεδόνων που γυρνάν από πολύχρονο πλιτάσκο.

Το ίδιο το σινεμά, ένα λαβω-

μένο ερείπιο που μια τυχαία αβλεψία ή τα ψηλά κόστα των συνεργείων καθαρισμού διαωνίζουν την ύπαρξη του σε μια υπερρεαλιστική εικόνα, όπως ένα αεροπλάνο πεσμένο στη κορφή μιας πολυκατοικίας. Λέμε ταχτικά ότι η επιλεκτική συντήρηση χτισμάτων της Π. Λευκωσίας δεν σημαίνει ουσιαστική συντήρηση διότι το σύνολο μέσα στο οποίο ενυπάρχουν αυτά τα κτίρια είναι καθοριστικό. Στη περίπτωση του Ρόγιαλ βλέπουμε ότι ούτε και η επιλεκτική συντήρηση είναι ειλικρινής. Για το μοναδικό σινεμά «με χαρακτήρα» ολόκληρης της

Λευκωσίας αποφασίστηκε ότι μόνο η πρόσοψη του είναι διατηρητέα. Ένα ερείπιο λοιπόν το Ρόγιαλ κι όχι ένα πολιτιστικό κέντρο για παράδειγμα. Όμως στο ξεψύχισμα του χρησιμοποιείται σαν τέτοιο. Οδυνηρή χρήση, που γίνεται δυνατή ακριβώς τώρα, για λίγες μέρες, σ' αυτή του την κατάσταση. Η δουλειά που περιγράφουμε φέρνει στην επιφάνεια αυτή τη στιγμή του Ρόγιαλ, αναδεικνύει την τραγικότητα της κι είναι ένα χαστούκι στη δημαρχιακή πολιτική της συντήρησης της Π. Λευκωσίας. Αυτό λοιπόν είναι το Ρόγιαλ που φιλοξενεί

ανάμεσα σε σωρούς από εσωτερικά χαλάσματα την ατιτλη διαδρομή στο υλικό και στο χρόνο. Το υλικό περίβλημα της διαδρομής από ημιδιάφανο λευκό ρούχο - κουρούκλα, επιτρέπει στον εξωτερικό διάδρομο να λειτουργεί σαν σκηνή θεάτρου σκιών, και μετατρέπει τον επισκέπτη που τον περπατά σε αντικείμενο γι' αυτόν που κοιτάζει απ' έξω. Το ίδιο το κοίταγμα δηλαδή προς το έργο γίνεται αναπόσπαστο μέρος του. Ο εξωτερικός θεατής που βρίσκεται στο σκοτάδι κι ασυναίσθητα μπαίνει στη θέση του κινηματο-

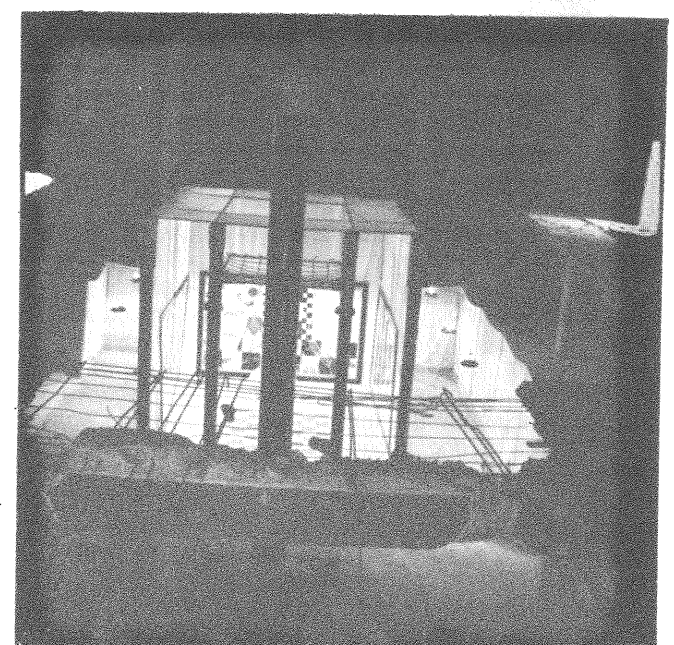
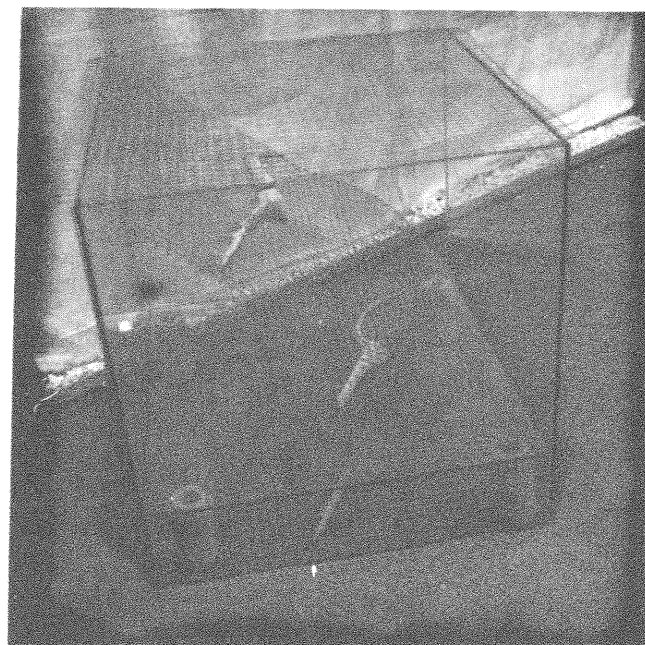
γραφικού θεατή, (καθότι στο σκοτάδι μιας - παρά την εγκατάλειψη της -κινηματοθεατρικής αίθουσας), θα περάσει με τη σειρά του μέσα στη σκηνή και θα μετατραπεί σε ηθοποιό που παίζει το ρόλο του θεατή. Μια σκηνή που είναι ακριβώς στημένη στο χώρο των θεατών, έτσι μάλιστα που για να την κοιτάξεις θα πρέπει να γυρίσεις τη ράχη στη σκηνή του Ρόγιαλ, αφού πρώτα κοιτάξεις τους υπόλοιπους, ή καλύτερα τις «σκιές» τους πίσω από το πανί να διανύουν την «διαδρομή».

Ο φωτισμός λιτότατος, είναι εσωτερικός, το έργο είναι αυτόφωτο, με απλές ηλεκτρικές λάμπες, έτσι που να στηρίζεται το κοίταγμα όπως το περίγραμμα πιο πάνω.

Η είσοδος μέσα στο έργο καθώς ύστερα και η εσωτερική διαδρομή, οριοθετείται από κίονες - πρώτος συνειρμός - που θυμίζουν αρχαία Ελλάδα ή αρχαία Ρώμη. Όμως σύντομα αντιλαμβάνεται ότι οι κίονες είναι πλαστικοί ή από λαμαρίνα. Είναι ελαφροί, μπορούν εύκολα να ταξιδέψουν, όπως και το συνολικό περίβλημα που είναι ρούχινο. Μερικοί είναι βαμμένοι έντονα κόκκινοι ενώ άλλοι μένουν γκριζοί στο συνηθισμένο χρώμα των πλαστικών σωλήνων αποχέτευσης, στο δικό τους χρώμα δηλαδή. Υπάρχει μια αυτοειρωνία, ένα κλείσιμο του ματιού, ιδίως προς το προκαταλειμμένο

αρχαιολατρικό κοίταγμα που άλλωστε χαρακτηρίζει και το υπόλοιπο έργο. Τα διακριτικά μικρά πήλινα πουλιά, ή κόκκαλα, ή πρωτόγονα εργαλεία της Βαρβάρης εκτίθενται μέσα σε συρμάτινα - μεταλλικά κλουβιά. Υπάρχουν αλλά και κοροϊδεύουν το μουσειακό κοίταγμα υποβάλλοντας το, ταυτόχρονα. Αυτά τα μικρά πήλινα σχήματα που προ-υπήρχαν του έργου είναι η τομή με τη ζωγραφική δουλειά της Αθηνάς που επίσης προϋπήρχε. Τα υπόλοιπα, και με την προσθήκη του Μιχάλη στην ομάδα, έδωσαν αυτά τα δύο προϋπάρχοντα, εντάσσοντας τα σ' ένα μεγαλύτερο και νέο σύνολο στο οποίο δεν κατέχουν κεντρικό ρόλο, υποκύπτοντας στη λογική της «διαδρομής στο υλικό, το χώρο και το χρόνο», η ακόμα στην αναζήτηση μιας επικοινωνίας μεταξύ των τριών συντελεστών, αναζήτηση που υλοποιείται στο έργο αυτό. (Απ' αυτή την πλευρά το έργο είναι περισσότερο μια διαδικασία παρά ένα αποτέλεσμα).

Στο κέντρο ένα κέλυφος - έμβρυο με ττέλι και ρούχο, ένα έμβρυο διαμορφωμένο από τον ανθρώπινο πολιτισμό σαν συμπέρασμα ίσως, απαισιόδοξο ίσως μιας δειγματικής αναφοράς στα υλικά δείγματα των πολιτισμών - χρονικά και τοπικά - που οριζοντιούνται όλα σ' ένα επίπεδο, ενιαίο κοίταγμα του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

ΕΥΗ ΜΑΝΙΑΤΗ

Μια θεία από την Παλαιστίνη βγήκε μέσ' από διηγήσεις της γιαγιάς πριν από χρόνια, να λέει τα βάσανά της όταν την έδωξαν οι «Οθραίοι» με το δικαίωμα που δίνει στον κατακτητή η δύναμή του. Δεν ήξερε καθόλου Ισραηλίτες τότε η θεία ήταν πριν το Μάη του 48. Σαν σε παραμύθι η γιαγιά μας έλεγε για το κλάμα του αποχαιρετισμού πούκαναν οι Αράπηδες καθώς η θεία Ευτυχία έφευγε κι άφηνε πίσω το σπίτι της και μια ζωή. Ετούτη ήταν η εικόνα της Ιερουσαλήμ των παιδικών μου χρόνων. Μια πόλη, παραμύθι νοσταλγίας και γυρισμού κάποτε...

Το 1974 άκουσα ή κατάλαβα για πρώτη φορά την Ιερουσαλήμ του '67. Η θεία Ευτυχία κόντευε να πεθάνει, μαζί της και μια γενιά αποχαιρετισμού. Μια καινούργια διασπορά προστέθηκε σ' εκείνη της Παλαιστίνης, της Ιερουσαλήμ...

Αμμόχωστος - Ιερουσαλήμ βασάνιζαν πια το μυαλό μου κι οι δυό μαζί. Κάθε πούμπαινε η άνοιξη σαν και τώρα, με φώναζαν οι λεμονιές κι οι πορτοκαλιές πούσιμιναν με την αρμύρα κάπου κοντά στη Δερύνεια. Πότε;;

Λίγο το παραμύθι που φοβόμουν μη ξεθωριάσει, λίγο το αβάστακτο βάρος κάποιου γυρισμού και νάτην... την Ιερουσαλήμ του '84. Μπροστά μου ν' απλώνει την πέτρα της κάτω από το βιβλικό ουρανό της. Ήταν όμορφη και μαγική η Ιερουσαλήμ από ψηλά...

Με το αντίκρουσμα της πόλης ο Ισραηλίτης Ξεναγός αποφάσισε ότι δεν έπρεπε να δοθεί καιρός για λαθεμένες εντυπώσεις...

-Προσέχετε τις τσάντες σας' είναι γεμάτος κλέφτες ο αραβικός τομέας.

-Ποιοί, οι Παλαιστίνιοι;

-Ποιοί Παλαιστίνιοι; Δεν υπάρχουν Παλαιστίνιοι. Είναι Άραβες. Και κάτι ακόμα: Μην απομακρύνεστε από την ομάδα. Μπορεί να σας παρασύρουν στα στενά και να σας κακοποιήσουν, να σας κλέψουν, ποιός ξέρει τι άλλο. Ούτε και τα παιδάκια μην ακούτε. Ούτε κι αυτά δεν έχουν εμπιστοσύνη...

Μετά τις... πληροφορίες για τους τερατόμορφους ανθρώπους της Ιερουσαλήμ

κατεβήκαμε από το λεωφορείο. Έτρεξαν τα παιδάκια σα μέλισσες πασκίζοντας να πουλήσουν τις καρτοποσταλ που κράταγαν στα κοκκαλιάρικα χέρια τους. Τα μάτια τους είχαν όλη τη λεβαντίνικη γλύκα, φωτίζοντας ένα κεφάλιγουλί.

-Μη! Θα σας κατακλέψουν! Πάμε παρακάτω!

Έκανα πως δεν άκουσα κι αγόρασα. Σαράντα κάρτες ένα δολλάριο... Γύρισα και τον κοίταξα. Χαμήλωσε το βλέμμα.

Πιο κάτω, κοντά στη Βία Ντολντόζα, ανάμεσα στην εικόνα του Ιησού να κουβαλάει το Σταυρό και τρεις στρατιώτες να κουβαλούν αυτόματα ήταν κι ο Ουαλήντ.

Στεκόταν στην πόρτα του μαγαζιού του. Μπήκα.

-Σαλαάμ ου αλέκουμ. Κήφακ; (Γεια σου. Τι κάνεις;)

Ήταν τα μόνα αραβικά που ήξερα.

Το πρόσωπό του έλαμψε. Μούπε να κάτσω να πω καφέ.

Ο Ξεναγός έτρεξε θορυβημένος. «Βιαζόμαστε», μου είπε. «Πρέπει ν' ακολουθήσεις τους υπόλοιπους». Αρνήθηκα. Τούπα να μ' έπαιρναν όταν θα γύριζαν. Ήταν αδύνατο. «Αυστηρές οδηγίες», είπε, «μπορεί να γίνει φασαρία».

Στα πολλά σηκώθηκα να φύγω. Κοντοστάθηκα.

-Πως λες την Ιερουσαλήμ στη γλώσσα σου;

-Αλ Κουτζ!

-Όμορφη;

-Χέλουα!

-Πατρίδα μου;

-Μπιλάντι!

Τον είδα να τρέχει σε μια γωνιά του μαγαζιού, να ψάχνει βιαστικά. "Στάσου, μη φεύγεις." Μούδωσε ένα νόμισμα τρύπιο της οθωμανικής εποχής. «Όταν ξανάρθεις, φέρτο μαζί σου να σε θυμηθώ. Και συ να μη μας ξεχάσεις. Ούτε την Ιερουσαλήμ... Αλ Κουτζ!»

Ο Ξεναγός με τραβούσε πια από το

μανίκι.

-Θα ξαναγυρίσω Ουαλήντ!

Σε μια γωνιά του δρόμου, μια Παλαιστίνη γυναίκα γύρω στα σαράντα καθότανε σ' ένα σκαμνί και πούλαγε τις πίτες της. Φορούσε το παλαιστινέζικο φουστάνι, μαύρο, μακρύ, κεντημένο στο πάνω μέρος με κόκκινη κλωστή. Η μαντήλα σκέπαζε το κεφάλι. Δυό μάτια γαλανά, καθάρια και περήφανα ατένιζαν την Πόρτα του τείχους. Ένα οδόφραγμα, κάμποσοι στρατιώτες... Στάθηκα, σήκωσα τη φωτογραφική μου μηχανή να την αποθανάτισω. Γιατί; σκέφτηκα. Τι με τράβηξε; Δεν ήταν η γραφικότητα. Ήταν εκείνη η περηφάνεια, τα αγέρωχα μάτια. Και ξανάβαλα τη φωτογραφική στη θήκη της. Δε χρειαζόταν φωτογραφία. Θα τη θυμώμουν μια ζωή. Είμαι βέβαιη ότι κάπου θα πετροβολά αυτούς που κοίταζε μόναχα το '84.

Σταθμός στο Τείχος των Δακρύων. Ξενάγηση. Πιο πίσω ο χρυσός θόλος λάμπει στο φως του ήλιου. Το Τέμενος του Βράχου δεσπόζει της Ιερουσαλήμ απ' όπου κι αν κοιτάξεις. Ρώτησα το Ξεναγό αν θα πάμε κι εκεί. Είναι το πιο μεγάλο μνημείο, τουλάχιστον έτσι φαίνεται με το μάτι, είπα.

-Είναι ώρα προσευχής για τους Μουσουλμάνους τώρα. Δε μπορούμε να μπούμε.

-Μα, είναι τρεις τ' απόγεμα. Δεν προσεύχονται τώρα! Στις δώδεκα το μεσημέρι και στις πέντε το απόγεμα ξανά ίσως.

-Ξέρεις πολλά... μούπε ξερά κι απότομα. Και φώναξε το δεύτερο Ξεναγό. Τούπε κάτι στα εβραϊκά κι από κείνη την ώρα δε με ξανάφησε μόνι. Φρουρός του κράτους του Ισραήλ από τους τουρίστες που ξέρουν.

Εκεί έμειναν οι θύμησές μου από την Ιερουσαλήμ. Τέσσερα χρόνια μετά τη βλέπω μόνο στα δελτία ειδήσεων. Τα παιδάκια τώρα δεν πουλάν κουλούρια. Πετάνε πέτρες, πέφτουν από τις σφαίρες. Το μαγαζί του Ουαλήντ κλειστό...

Αλ Κουτζ... χέλουα... μπιλάντι... Αμμόχωστος...

Θα ξαναγυρίσω Ουαλήντ!

Και στις δυό! ●

Ε.Μ

ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

(ή το ακρον αωτον της αναισθησίας)

Υπάρχει ένας σύνδεσμος ονόματι (Κύπρο-Ισραηλιτικός Σύνδεσμος. Εκδίδει ένα περιοδικό ονόματι "Πανόραμα από το Ισραήλ". Έπεσε στα χέρια μας το τεύχος Ιανουαρίου-Μαρτίου 1988. Το τεύχος ασχολείται -όπως και τα υπόλοιπα υποθέτω με την προβολή του Ισραήλ. Μια επιλεκτική προβολή. Π.χ. δεν πήρε καθόλου πρόφα ότι ακριβώς στο χρονικό διάστημα που καλύπτει το τεύχος, έγιναν ορισμένα έκτροπα, στη κατεχόμενη Παλαιστίνη ενώ δεν ξεχνά να διαμαρτυρηθεί διότι ρίχτηκαν 5 πέτρες ενάντια στην ισραηλτική πρεσβεία. Ταυτόχρονα κάποιος Αντ. Κουδουνάρης θυμάται ότι όταν επισκέφτηκε την Ιερουσαλήμ στις αρχές του 1984 και "φυσικά πήγε στον Ορθόδοξο Ναό της Αναστάσεως" και μετά του έκανε εντύπωση η "ιεροτελεστία" της ετοιμασίας και πώλησης του σαλεπιού, βρέθηκε δυστυχώς ανάμεσα σ' ένα πανικόβλητο πλήθος μέσα στο οποίο έτρεχαν αστυνομικοί και στρατιώτες. Τι συνέβηκε; Το πληροφορήθηκα μετά: «Κάποιος νεαρός Παλαιστίνιος βρέθηκε μέσα στον συνωστισμό πλάι σ' ένα επίσης νεαρό μαθητή ιερατικής σχολής». Και τι του κάνει; «Βγάζει το μαχαίρι και του το μπηγεί στα πλευρά.» Κλπ, κλπ, και το συμπέρασμα κουδουνιστό, «ο φανατισμός είτε εθνικός, είτε θρησκευτικός, είτε άλλης προελεύσεως, είναι πολύ περισσότερο καταστροφικός από τη μάλιστα των ναρκωτικών»!!! Παρακάτω ένας γιατρός Ισραηλίδης λέει ότι το Ισραήλ είναι "ιατρική Μέκκα" για του Άραβες (τους στέλλει στο τάφο γρηγορότερα μπορούμε να προσθέσουμε). Μετά υπάρχουν διάφορα για τουρισμό, ιατρικά εργαλεία, προρτοκάλια, χορωδίες κι ένα βαθυστόχαστο κείμενο του δρ. - μη ξεχνάμε - Μιχαήλ Πισσά με τίτλο «Δύο πνευματικά συγγενείς λαοί» που αρχίζει ως εξής «Είς την ιστορική και πνευματική ιεραρχία των Εθνών της Γης, οι Έλληνες και οι Εβραίοι ίστανται αναμφισβητήτως εις την πρώτην γραμμή» και φυσικά παρακάτω... το αποδείχνει. Λόγω χώρου διαλέγουμε μόνο μια παράγραφο: «Έχομεν εις την μακρυνήν αυτήν εποχήν μίαν καταπληχτική συγκυρία αξίας ιδιαιτέρας προσοχής»

Την προσέχουμε λοιπόν: "Όταν οι Αχαιοί από συμφώνου εξεστράτευσαν εξ όλων των πολιτειών της Ελλάδας κατά των Τρώων και των συμμάχων των, ταυτοχρόνως οι Ισραηλίτες με την Δεβώρραν εξεστράτευσαν κατά των Χετταίων και των λαών της Χαναάν, και τους καθήλωσαν δια να μη δυνηθούν να σπεύσουν εις βοήθειαν των Τρώων με τους οποίους συνήψαν στενάς εμπορικής σχέσεις.

Η ταυτόχρονη αυτή πολεμική ενέργεια κρίνεται υπό πολλών ιστορικών υψηλής περιωπής ως προσχεδιασμένος αντιπερισπασμός και συζητείται η πιθανότης προσυνεννόησης ή και συμμαχίας μεταξύ Εβραίων και Αχαιών.●

Κωστής Αχνιώτης

ՄԱՍՈՒՆՅԻ

ՀԱՅԿԱՅԵՆ ԺՈՂՈՎՐԴ-ԱՎԱՆ ԷՄՈՍ 1979

ԴԱՅԻԸ Օ ՇԱՏՕՅՆԻՈՍ

ԳԻՐԳՈՍ ՄՈԼԵՏՔԻՍ

ԴԱՅԻԸ Օ ՇԱՏՕՅՆԻՈՍ είναι ο τίτλος του ηρωϊκού λαϊκού έπους της Αρμενίας. Το έργο αποτελείται από τέσσερα μέρη που μιλούν για τη ζωή τεσσάρων γενεών ηρώων, για τους αγώνες τους ενάντια στους ξένους κατακτητές και τα ηρωϊκά τους κατορθώματα.

Κεντρικοί ήρωες του πρώτου μέρους είναι οι διδύμοι αδελφοί Σανασάρ και Μπαγκτσάρ, του δεύτερου ο γιος του Σανασάρ και της Ντεχτσούν-Τσουχ-Τσαμ Μγκέρ ο Μεγαλύτερος, του τρίτου ο γιός του Μγκέρ του Μεγαλύτερου και της Αρμαγκάν Δαβίδ και του τέταρτου μέρους ο γιός του Δαβίδ και της Χαντούτ-Χατούν Μγκερ ο Νεότερος.

Σαν ένα αληθινό λαϊκό έπος, ο Δαβίδ ο Σασούνιος αντανακλά, μέσα από τη ζωή των ηρώων του και μέσα από τους μύθους και τις ιστορίες του, τον τρόπο ζωής του λαού, την ιστορία του, τις αντιλήψεις του.

Αφού έζησε μια προφορική ζωή χιλίων, σχεδόν, χρόνων, το έπος αναπτύχθηκε σε δεκάδες παραλλαγές, που άρχισαν να καταγράφονται και να μελετούνται από τους φιλόλογους στα τέλη του περασμένου αιώνα.

Το 1939 γιόρτασαν στην Αρμενία τη χιλιετηρίδα του έπους. Τον ίδιο χρόνο εκδόθηκε και το επεξεργασμένο κείμενο του έπους. Η ηλικία, βέβαια, αυτή καθορίστηκε συμβατικά, αφού

πάρθηκαν υπόψη ορισμένα ιστορικά γεγονότα, τα οποία αποτέλεσαν το επίκεντρο του έργου ή τον πόλο συνένωσης των διαφόρων μύθων και ηρώων.

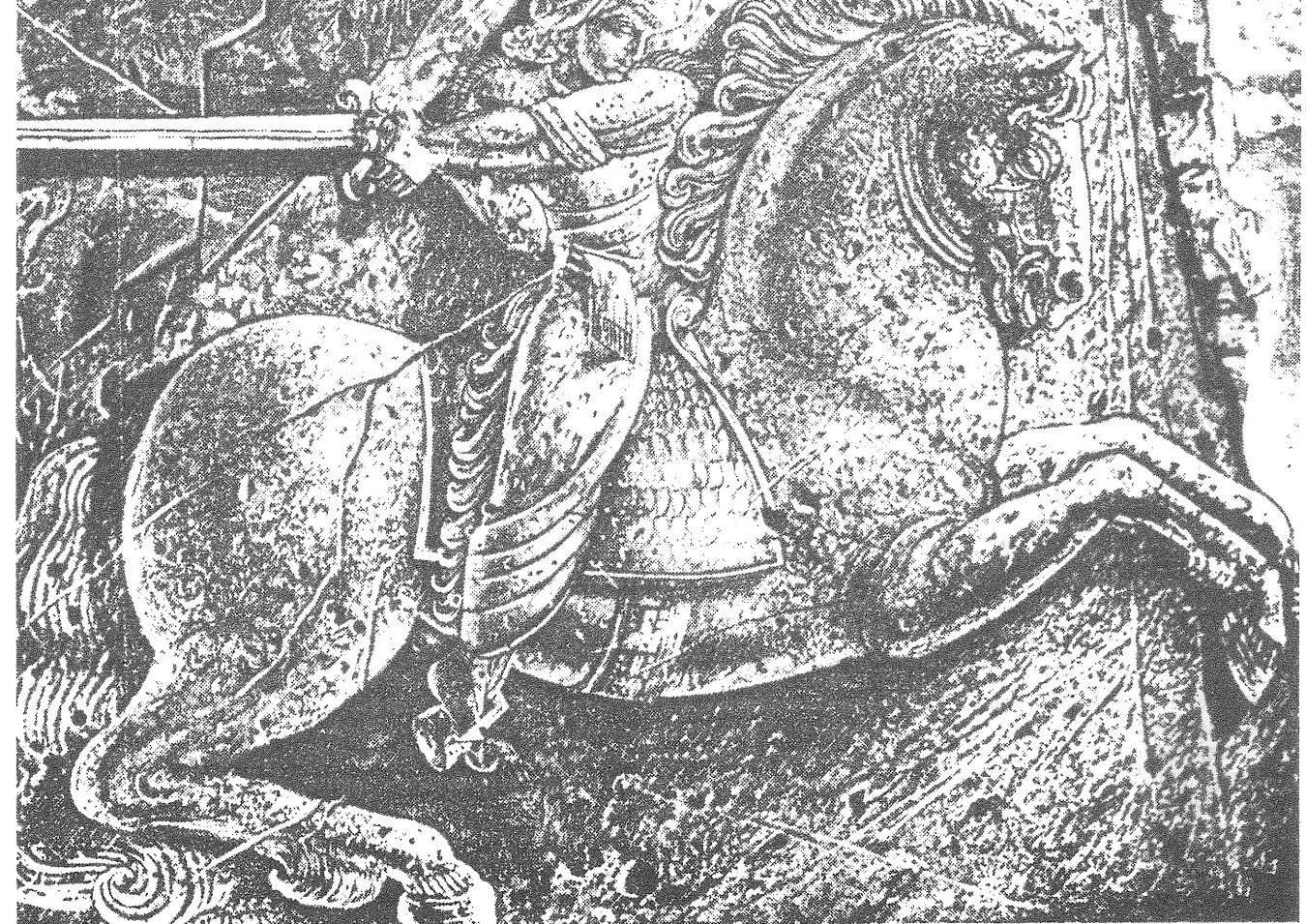
Ο ιστορικός πυρήνας του Δαβίδ του Σασούνιου είναι οι αγώνες του Αρμενικού λαού ενάντια στο Αραβικό χαλιφάτο κατά τον έβδομο και τον όγδοο αιώνα. Το έπος πιστεύεται ότι πήρε τη βασική του μορφή κατά τους VIII - IX αιώνες. Μέσα του, όμως, ενσωματώθηκαν μύθοι και ήρωες που έρχονται από πολύ παλιά και που η καταγωγή τους βρίσκεται συχνά πέρα από τον ιστορικό χρόνο και τα εθνικά σύνορα και είναι κοινά για πολλούς λαούς.

Συναντούμε, επίσης, πολλά μοτίβα, όπως εκείνο της γέννησης από το νερό, το εξημέρωμα του άγριου αλόγου από τον κατοπινό κύριό του, οι δρακοντομαχίες κ.α. που είναι πολύ διαδεδομένα στα έπη διαφόρων λαών.

Η εμφάνιση χριστιανικών συμβόλων και ο συσχετισμός τους με άλλα, ειδωλολατρικά, δείχνει την πορεία των μύθων μέσα από διαφορετικές εποχές και πολιτισμούς.

Γιώργος Μολέσκης

Όλοι οι τίτλοι των μεταφρασμένων αποσπασμάτων είναι δικόι μου. Γ.Μ.

Εικονογράφηση: Ερβάντ Κοτσιάρ

ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΜΕΝΙΚΟ
ΛΑΙΚΟ ΗΡΩΙΚΟ ΕΠΟΣ
ԴԱՅԻԸ Օ ՇԱՏՕՅՆԻՈՍ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΓΙΩΡԳՈՍ ΜΟΛΕՏՔԻՍ

ΤΟ ΣΑՏՕՅՆ

Νόμιζα πως το Σασούν είναι σαν κάμπος ανοιχτό,
Δεν ήξερα ότι είναι από άγριους βράχους κλειστό.
Εκεί γίγαντας είναι και το μικρό παιδί,
Εκεί το χόρτο ανοίγει στον άνθρωπο πληγή,
Εκεί το σπαθί κόβει σαν αστραπή.

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ευλογημένο να 'ναι τ' όνομά σου
Τσοβινάρ-χατούν.
Ευλογημένο να 'ναι τ' όνομά σου
Μπαγκτσάρ.
Ευλογημένο να 'ναι τ' όνομά σου
Κερί-Τορόσκ
Ευλογημένα να 'ναι τα ονόματα
Των γονιών σας που με ακούτε.

Η ΠΛΑΝΕΜΟΡΦΗ ԴՇՈՐԻՆԱՐ-ՇԱԴՕՅՆ

Ίδου η αρχή: ζούσε ένας άπιστος χαλίφης
Και ο Αρμένιος βασιλιάς Γκάγκικ.
Ο αντίχριστος χαλίφης στη Βαγδάτη κυβερνούσε
Ο βασιλιάς Γκάγκικ το Μπέρτ-Καποτίν κρατούσε.
Ήταν γέρος ο βασιλιάς Γκάγκικ, κατάλευκος ήταν
Σωρό τα πλούτη είχε
Διάδοχο δεν είχε.
Του βασιλιά η κόρη όμορφη ήταν,
Τσοβινάρ-χατούν λεγόταν.

Ο χαλίφης της Βαγδάτης, που 'ταν μεγάλος και δυνατός
Στον τόπο μας κατέβη με στρατό πολύ
Λάφυρα άρπαξε πολλά,
Αιχμάλωτους έπασε πολλούς,
Τον αρμένικο κατάσφαξε λαό,
Κι ο βασιλιάς των Αρμένιων Γκάγκικ
Φόρο πλήρωνε σ' εκείνον της Βαγδάτης.

Μια μέρα ο χαλίφης πιάνει
Και δύο άντρες στην Αρμενία στέλνει.
- Φόρους μαζέψετε, φέρτε μου φόρους.-
Ήρθανε στον τόπο μας, ήρθανε για τους φόρους.
Στα βασιλικά παλάτια πλάι διαβαίνουν,
Ρίξανε μια ματιά και βλέπουν: Φως
Λάμπει θαυμαστό.

Σήκωσαν τα μάτια και τι βλέπουν;
Μια όμορφοκόρη εκεί πάνω λάμπει
Σάμπως και στον ήλιο λέει:
«Εσύ μην ανατέλλεις, θα φωτίζω εγώ».
Ήτανε όμορφη πολύ η κόρη.
Με δεκαπενθήμερο έμοιαζε φεγγάρι

Με δεκαπενθήμερο έμοιαζε φεγγάρι
που πίσω απ' τα εφτά βουνά ανατέλλει.
Μόλις την αντικρίσαν οι φοροσυλλέκτες
Το μυαλό του χάσαν
Κι αδύναμοι σωριάστηκαν στη γη.

ΤΟ ΓΚΑΣΤΡΩΜΑ ΤΗΣ ΤΣΟΒΑΝΑΡ-ΧΑΤΟΥΝ (Ελεύθερη απόδοση)

Μέσα στις φύσης τη γιορτή
Π' ανθούν κι οι πέτρες
Βγήκε με τις φίλες της σ' αποχαιρετηστήριο γλέντι.
Πάει σε γάμο μ' άντρα που της είναι μισητός.
Πως να ζήσει; Και παιδιά
Από ποιόν άντρα θα γεννησει;

Θλίβηκε και δάκρυσε
Και χάθη το γλυκό νερό απ' τον κόσμο.
Μόνο η θάλασσα αλυμυρή
Χτυπά κι αφρίζει πάνω στο βράχο.
Μέσα της καίει αναμμένη μια φωτιά,
Πικρή βγαίνει η φωνή της:
- Θεέ μου, δώσε μια πηγή
Να σβύσω τη φωτιά μου!
Τη δύναμη σου δείξε
Και την αγάπη σου.

Και μες στο βράχο άνοιξε πηγή
Νερού γλυκού και δροσερού.
Ξεντύθηκε κι έτσι γυμνή
Έσκυψε πάνω απ' την πηγή.
Δuo χούφτες πρόλαβε να πει,
Τη μια σωστή, τη μια μισή
Και χάθηκε η πηγή.

Μ' από τις δυο που ήπие χούφτες
Γκαστρώθηκε δυο παλληκάρια...
Θεός ο ένας, ημίθεος ο άλλος.

Και στον οργισμένο της χαλίφη
Απαντούσε η Τσοβινάρ.
- Ανέγγιχτη ήρθα στη Βαγδάτη
Και νιά, έχω γκαστρωθεί.
Απ' το θεό θα 'ναι τούτο το παιδί
Από τη θάλασσα που αφρίζει!

Ο ΣΑΝΑΣΑΡ ΠΑΙΡΝΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΥΘΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΤΟ ΑΛΟΓΟ ΤΖΑΛΑΛ

Δύναμη πήρε ο Σανασάρ
Και θάρρος πήρε,
Στο θεό προσευχήθη
Και στη θάλασσα μέσα ρίχτη.
Πρόσταξε ο θεός και τα νερά χωρίσαν
Στο θαλασσινό βυθό διάβηκε ο Σανασάρ.

Στης θάλασσας το βυθό ο Σανασάρ
Σάμπως πάνω στην ξηρά περπατούσε.
Κάτω απ' τα νερά ένα κήπο βλέπει.
Στον κήπο κτήρια, παλάτι.
Μπροστά του παλατιού τον πύργο

Μια λίμνη βλέπει
Κι από μέσα στήλη νερού ψηλά χτυπά.
Και βλέπει: ένα άλογο δεμένο
Με σεντεφένια σέλα σελωμένο
Και με το Σπαθί-αστραπή πάνω του κρεμασμένο
Βλέπει και μια εκκλησιά
Και μπαίνει μέσα.
Μόλις μπαίνει πέφτει κι αποκοιμάται
Κι όνειρο βλέπει:
Μπροστά του στέκει η Παναγία και λέει
Ε! Σήκω, Σανασάρ!
Εδώ βρίσκεται ένας πολεμικός σταυρός
Που αν τον αξίζεις δικός σου θα γίνει
Και με τούτον στο δεξί σου χέρι μέγας θα γίνεις και τρανός
Στέκει εδώ ο Τζιαλαλί, άλογο θαλασσινό
Και κρέμεται απάνω του το Σπαθί-αστραπή
Που έπεσε από τον ουρανό.
Το άλογο σελωμένο και χαλινωμένο περιμένει
Αν το αξίζεις στη σέλα ανεβαίνεις.
Και θα βρεις εδώ μια κρύπτη
Που σιδερένιο φυλάει καφτάνι,
Μπότες πολεμικές,
Ζώνη σιδερόπλεχτη
Αδιαπέραστο κράνος.
Μέσα στην κρύπτη αυτή θα βρεις
Και τη Σάλπιγκα-πισγκόρ,
Δόρυ με όψη τρομερή,
Ακόντιο, τόξο, βέλος και μαχαίρι.
Μπερ και μέσα στη λίμνη
Τόλμη και δύναμη να πάρεις,
Εφτά φορές να γίνεις πιο μεγάλος,
Εφτά φορές πιο δυνατός
Κι όπi ποθήσεις πάνω στη γη θα κατακτήσεις.

Ξύπνησε ο Σανασάρ κι αναρωπείται:
- Τι ονειρεύτηκα, τι είδα;
Αλήθεια ήταν όλα αυτά ή μήπως ψέματα; -
Το δρόμο εκείνο που στ' όνειρο είδε πήρε
Την κρύπτη βρήκε και μέσα
Όλα, όσα στ' όνειρο είδε.

Στη λίμνη πήγε,
Τα ρούχα του πέταξε, στο νερό μπήκε
Ήπие από την πηγή νερό κι αποκοιμήθη.
Ήτανε θέλημα θεού. Τα μάτια μόλις έκλεισε
Εφτά φορές μεγάλωσε, δύναμη πήρε, γιγαντώθη
Θάρρος πήρε και την πανοπλία φόρεσε.
Το θώρακα φόρεσε, στα μέτρα του ήρθε,
Τη σιδερένια ζώνη φόρεσε, στα μέτρα του ήρθε,
Τις σιδερένιες μπότες φόρεσε, στα μέτρα του ήρθαν,
Το Σπαθί-αστραπή πήρε, στα μέτρα του ήρθε.
Τον πολεμικό σταυρό οι άγγελοι
Στο δεξί χέρι του βάλανε.
Κανένα χτύπημα πια το Σανασάρ δεν τον λυγίζει.

Με τόλμη προχωρά, τ' άλογο πλησιάζει,
Γυρίζει ο Τζιαλαλί και τον ρωτά:
- Πλάσμα εσύ της γης, τι θέλεις;-
Του λέει ο Σανασάρ: -Να σε καβαλλικέψω.-
Λέει ο Σανασάρ: -Θαλασσογεννημένος είμαι
Στην κοιλιά σου από κάτω αμέσως κρύβομαι.-
Λέει ο Τζιαλαλί: -Κάτω θα σε χτυπήσω
Στη γη μέσα να χωθείς!-
Του λέει ο Σανασάρ: -Θαλασσογεννημένος είμαι
Στη ράχη σου πάνω με μιας πηδώ.-

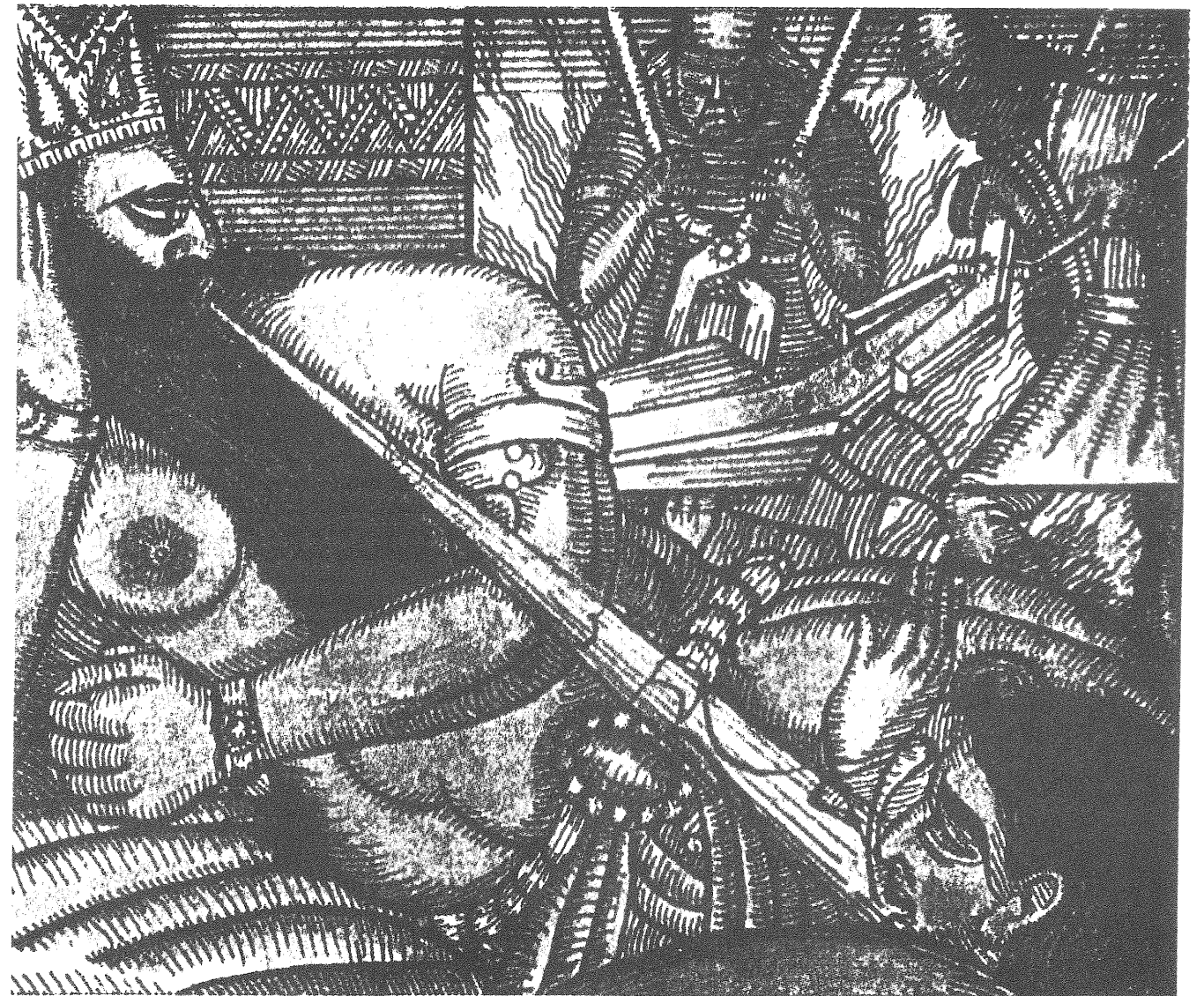
Το χαλινάρι άρπαξε, στη σέλλα πήδησε,
Το άλογο με μιας ψηλά τον σήκωσε,
Στον ήλιο να τον λυώσει θέλησε.
Μα στην κοιλιά του από κάτω κρύφτηκε.

Μα στη ράχη του αμέσως πήδησε.
Κι έτσι το άλογο, τότε ψηλά πηδούσε,
Πότε δεξιά και πότε αριστερά ορμούσε,
Πότε στα πόδια του τα πισινά πατούσε
Κι άφριζε το χαλινάρι που φορούσε.
Μα κάτω να πετάξει το Σανασάρ δεν το μπορούσε.

Υπόταχτηκε, ηρέμησε και στάθη:
- Είμαι δικός σου, είπε, εγώ ο Τζιαλαλί,
Εσύ, ο νοικοκύρης μου είσαι! -

ΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΣΑΝΑΣΑΡ ΛΥΝΟΥΝ ΤΟΝ ΟΡΚΟ ΤΗΣ ΑΡΜΑΓΚΑΝ ΠΙΑ ΝΑ ΚΟΙΜΗΘΕΙ ΜΕ ΤΟ ΜΥΚΕΡ ΚΑΙ ΝΑ ΓΕΝΝΗΘΕΙ Ο ΔΑΒΙΔ

«Τα σαράντα χρόνια σαράντα φεγγάρια λογαριάζουμε
Τα σαράντα φεγγάρια σαράντα βδομάδες κάνουμε,
Στη θέση των βδομάδων σαράντα μέρες βάζουμε
Και τις σαράντα μέρες σαράντα ώρες λέμε».
Κι ένας παπάς μονόφθαλμος είπε:
«Και για σαράντα ώρες αυτή τούτη τη στιγμή λογαριάζουμε».
Και τους ευλόγησε τότε ο ηγούμενος:
«Ο θεός τις αμαρτίες σας ας συγχωρέσει.
Πορεύεστε, είσατε άντρας και γυναίκα».
Ο ΔΑΒΙΔ ΣΑΝΑΧΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΟΥΤΑ

Είπε ο Δαβίδ:
- Θείε μου, είναι μεγάλος κι άγιος ο θεός,
Τα έργα του ας δοξάσουμε!
Πάνω στο βουνό μια πλάκα λάμπει,
Το φως της σαν ουράνιο τόξο σκέπασε την Τσοβασάρ,
Ελα, θείε μου, να το δεις.

Πήρε ο Δαβίδ το Οβάν, στον τάφο τον έφερε,
Τι πλάκα είναι τούτη, ρώτησε;-
Του λέει ο Οβάν -Του πατέρα σου ο τάφος είναι
Εκκλησιά έστεκε εδώ, μα καταστράφη.
Την εκκλησιά αυτή ο πατέρας ο Μγκερ την είχε χτίσει
Κι όνομα της είχε δώσει:
Μαρούτα, η ουράνια Δέσποινα.
Μα ο Μγκερ μόλις πέθανε
Ο Μορα - Μελίκ όρμησε και την χάλασε.

Τον άκουσε ο Δαβίδ, στα γόνατα έπεσε
Στη γη τα χέρια του άπλωσε, την τέφρα φίλησε,
Με τ' ουράνιου τόξου το φως την εκκλησιά σχεδίασε
Τα θεμέλια και το θρόνο σημάδεψε,
Τα μέτρησε όλα και είπε:
-Εδώ η εκκλησιά θα χτιστεί.-
Γύρισε ο Δαβίδ στον Οβάν και είπε:
-Θείε μου, είμαι έτοιμος για σε και τη ζωή να δώσω
Ό,τι σου ζητήσω-δώσε μου!

Ό,τι σου ζητήσω-δώσε μου!

Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, πέτρες να πελεκούνε, -δώσε μου
Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, χαλίκι να σπάζουν, -δώσε μου!
Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, νερό να κουβαλούνε, -δώσε μου.
Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, τοίχους να χτίζουν, -δώσε μου!
Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, τους αρμούς να γεμίζουν, -δώσε μου!
Πεντακόσιες είτε χίλιες ψυχές, ξύλα να πελεκάνε, -δώσε μου!
Την εκκλησιά αν δεν χτίσω, μα τον όρκο μου, ας πεθάνω
Κι ως αύριο το βράδυ τη δουλειά όλη να τελειώσω,
Η εκκλησιά με τα κεριά να φέγγει, η λειτουργία να ψάλλεται

.....
Γύρισε ο Δαβίδ και λέει στον Οβάν:
- Θείε μου, για σένα και τη ζωή μου δίνω!
Σε παρακαλώ -σαράντα επισκόπους δώσε μου!
Σε παρακαλώ -σαράντα μοναχούς δώσε μου!
Σε παρακαλώ -σαράντα καντηλανάφτες δώσε μου!
Τα κεριά στην εκκλησιά ν' ανάψουν,
Το Σάββατο τη λειτουργία να ψάλλουν.

Έβαλε φωνή ο Οβάν,
Σάββατο λάμπει η εκκλησιά, Σάββατο λειτουργιέται!

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ ΜΕ ΤΟΝ ΜΟΡΑ-ΜΕΛΙΚ

Στα τρία τέταρτα της γης ο Μελίκ κυβερνά,
Το τέταρτο μέρος -το Σασούν- δεν το κυβερνά.
Μετζιλίς κάλεσε ο Μελίκ, τους πρίγκηπες μάζεψε
Μια λεκάνη έφερε, μπροστά του την έβαλε,
Με τη λεπίδα το μέτωπο χάραξε
Και στη λεκάνη το αίμα του έτρεξε.
Με τούτο το αίμα ο Μορα-Μελίκ
Διαταγή πολεμική έγραψε:

Προς τις Μεσονύχτιες χώρες -η πολεμική μου ιαχή!
Προς τις Ανατολικές χώρες -η πολεμική μου ιαχή!
Προς τις Νότιες χώρες -η πολεμική μου ιαχή!
Προς τις χώρες της Δύσης -η πολεμική μου ιαχή!
Τα τάγματα, οι στρατοί και των στρατών οι αρχηγοί,
Όλοι, όσοι όπλα φέρουν, όλοι να έρθουν!
Πόλεμος.

.....
Πλήθη πολλά ανδρειωμένων νέων θέλω για τον πόλεμο!
Πλήθη πολλά ορφανών νέων θέλω για τον πόλεμο!
Πλήθη πολλά μελαχρινών παλληκαριών θέλω για τον πόλεμο!
Πλήθη πολλά λιονταρόξανθων παλληκαριών θέλω για τον πόλεμο!
Πλήθη πολλά χιονόλευκων γερόντων θέλω για τον πόλεμο!

Θέλω στρατούς καβαλλάρηδων σε άλογα άσπρα!
Αχ! Σε άλογα άσπρα!
Θέλω στρατούς καβαλλάρηδων σε άλογα ξανθά!
Αχ! Σε άλογα ξανθά!
Θέλω στρατούς καβαλλάρηδων σε άλογα μαύρα!
Αχ! Σε άλογα μαύρα!

Χίλιες χιλιάδες θέλω τις σάλπιγγες να παίζουν!
Αχ! Τις σάλπιγγες να παίζουν!
Χίλιες χιλιάδες θέλω τα τύμπανα να παίζουν!
Αχ! Τα τύμπανα να παίζουν!

Ελάτε! Πολεμιστές αμέτρητους καλώ!
Αχ! Πολεμιστές αμέτρητους καλώ!

Ελάτε μαζί μου! Όλοι Ελάτε!
Πόλεμο με τον άπστο αρχινώ!
Πόλεμος! Πόλεμος!

Χρόνος δεν πέρασε πολύς
Και βλέπει ο Μελίκ:
Στρατοί φτάνουν απ' όλες τις μεριές
Μπροστά τους βγαίνουν
Και λέει:

- Σε άλογα καλά πετούν τα παλληκάρια.
Εκατό χιλιάδες ήρθαν!
Μαυρομούστακα τρέχουνε παλληκάρια.
Εκατό χιλιάδες ήρθαν!
Ασπρομάλληδες έρχονται πατεράδες.
Εκατό χιλιάδες ήρθαν!
Σαν αστραπές τα τύμπανα ηχούν,
Από επτά μεριές επτά βασιλιάδες φτάνουν
Βοηθοί μου στον πόλεμο.
Ήρθανε! Ήρθαν οι δούλοι μου! Πόλεμος!

Από στρατούς πεζών και καβαλλάρηδων ο ορίζοντας
σκοτεινίασε.
Στις όχθες του ποταμού οι πρώτοι σταθήκαν,
Τ' άλογα ποτίσαν, λιγότεψε το νερό.
Οι δεύτεροι ήρθαν, ως το βυθό το ήπαν.
Οι τρίτοι ήρθαν, τις πέτρες γλύψαν.
Οι τελευταίοι ήρθαν, δίχως νερό απομείναν.
Στα χωράφια του Μορ όλοι σταθήκαν,
Τον Μορα-Μελίκ ρωτήσαν:
- Ο εχθρός μας ποιάς είναι;
Τα κοντάρια μας και τα σπαθιά μας
Ποιόν θα κόψουν;
Κι εκείνος απάντησε:
- Ο Δαβίδ στα βουνά του Σασούν!

Τους κοίταξε ο Δαβίδ. Σώπασε.
Κατά το στρατό το άλογο γύρισε.
Βλέπει -τ' άστρα στον ουρανό μέτρημα έχουν,
Τ' αράπικα τσαντήρια μέτρημα δεν έχουν.
Πάνω στο βουνό ο Δαβίδ ανεβαίνει,
Κοίταζει -σαν τον άμμο της θάλασσας ο στρατός
Μέτρημα δεν έχει.
Το κεφάλι του κούνησε, είπε:
- Θεέ μου, μ' όλους τούτους πώς θα πολεμήσω
Κοπάδι προβάτων να ήταν
Και πεινασμένο εγώ λιοντάρι
Πάλι δεν θα μπορούσα να τους σχίσω.
Φωτιά αν γίνόμουν
Κι έπεφτα πάνω στις σκηνές τους
Δεν θα δυνόμουν όλες να τις κάψω!
Στάχτες αν ήταν κι εγώ άνεμος
Δεν θα μπορούσα να τους σκορπίσω!

Ο Τζιαλαλί τις σκέψεις του μάντεψε, είπε:
- Ολιγόπιστος μην είσαι! Μη φοβάσαι!
Το σπαθί σου όσους θα κόβει,
Τόσους η ανάσα μου θα ρίχνει!
Το σπαθί σου όσους θα κόβει
Τόσους με το στήθος μου θα ρίχνω!
Το σπαθί σου όσους θα κόβει
Τόσους με το πέταλο θα λιώνω!
Εμπρός, μη διστάζεις, οδήγα με!
Θάρρος πήρε ο Δαβίδ, στ' άλογο λέει:
- Ας τους προειδοποιήσω πρώτα
Κι ύστερα να επιτεθώ.
Κι από το βράχο τους φώναξε:
- Ε! Όποιος κοιμάται - γρήγορα ξύπνα!
Όποιος ξύπνησε - τ' άλογα χαλίνωσε!
Όποιος σπαθί κρατά - στ' άλογο ανέβα!
Για να μη λέτε ύστερα
Ο Δαβίδ σαν κλέφτης ήρθε!

Σώπασε ο Δαβίδ. Ρίχτηκε στο κοπάδι
Κι έκοβε, έκοβε κι έλεγε:
- Πήδα, άλογο μου, πήδα!
Κόψε σπαθί μου, κόψε!
Το σπαθί θέριζε, τ' άλογο έλιωνε,

Ποτάμι το αίμα τα πτώματα έπαιρνε.

Ο ΔΑΒΙΔ ΣΚΟΤΩΝΕΙ ΤΟΝ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΣΕ ΒΛΟΥ ΛΑΚΚΟ ΜΟΡΑ-ΜΕΛΙΚ

Το Σπαθί-αστραπή βρόντηξε,
Όλες τις σαράντα μυλόπετρες έκοψε,
Όλα τα σαράντα δέρματα των ταύρων έσχισε,
Το τέρας, το Μελίκ, στα δυο μοίρασε
Απ' το μέτωπο ως τα πόδια το χώρισε
Κι επτά οργιές μέσα στη γη χώθηκε,
Ως τα μαύρα νερά βαθιά έφτασε
Μ' άγγελος τη σχισμή με το φτερό έκλεισε
Και τον κόσμο έσωσε.
Μέσα απ' το λάκκο ο Μορα-Μελίκ φώναξε:
-Χτύπα ξανά, Δαβίδ,
Ζω ακόμα!
Απάντησε ο Δαβίδ: -Στάσου στα πόδια Μορα-Μελίκ.

Μέσα στο λάκκο στάθηκε,
Στα δυο χώρισε κι έπεσε.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΥΚΕΡ ΤΟΥ ΝΕΟΤΕΡΟΥ

Επτά άγγελους καβαλλάρηδες ο θεός έστειλε
Με το ΜΥΚΕΡ να παλέψουν.
Απ' το πρωί ως το βράδυ χτυπούνταν.
Με το Σπαθί-αστραπή ο ΜΥΚΕΡ χτυπούσε-
Των αγγέλων το σπαθί δε άγγιζε.
Με το Σπαθί-αστραπή ο ΜΥΚΕΡ χτυπούσε-
Ανάμεσα στους άγγέλους το σπαθί περνούσε.

Τ' άλογο του ΜΥΚΕΡ στη γη άλλο δεν μπορούσε να σταθεί,
Πατούσε, τα πόδια του βουλιάζανε στη γη.
Μαλακή έγινε η γη πολύ
Τον ΜΥΚΕΡ δεν σήκωνε άλλο να κρατεί.
Αναστέναξε ο ΜΥΚΕΡ: «Αχ-βαχ, άδικα όλα!»
Γέρασε η ίδια η γη κι άλλο δεν μας σηκώνει!
Όλη τη μέρα ο ΜΥΚΕΡ προχωρούσε-
Τ' άλογο του όλο βαθύτερα στη γη κολλούσε.
Απ' το χαλινάρι το πήρε, το οδήγησε,
Στους πρόποδες του βουνού έφτασε.
Ξαφνικά μπροστά του
Βράχος ορθώθηκε.
Κι είπε ο ΜΥΚΕΡ:
-Με το Σπαθί το βράχο θα χτυπήσω,
Αν σχιστεί -αμαρτία δεν έχω!
Με το Σπαθί το βράχο χτύπησε,
Στα δυο ο βράχος σχίστηκε.
Τ' άλογο Τζιαλαλί κι ο ΜΥΚΕΡ μέσα μπήκαν,
Τα δυο κομμάτια του βράχου ξανά ενωθήκαν.

Λένε κάθε χρόνο δυο φορές
Ανοίγει αυτός ο βράχος:
Τη μέρα των ψυχών
Και τη μέρα της Ανάληψης,
Μόλις ανοίξει ο βράχος βγαίνει ο ΜΥΚΕΡ,
Σαραντάημερο ταξίδι σε μια ώρα κάνει,
Πάνω στις πέτρες προχωρά,

ςΣτη γη πατά-βουλιάζει τ' άλογο,
Δεν προχωρά, πίσω γυρίζει.

Λένε μια φορά
Τη νύχτα της Ανάληψης
Ενας βοσκός ήταν εκεί.
Του ΜΥΚΕΡ ο βράχος ανοίξε,
Μέσα μπήκε και κοίταξε:
Στη σπηλιά χάμω κάθεται.
Ρώτησε ο βοσκός:
- Πότε από 'δώ μέσα βγαίνεις ΜΥΚΕΡ;-
Απάντησε ο ΜΥΚΕΡ:
- Αν σηκωθεί και βγω στο φως
Η γη δε με σηκώνει!
Ενώσω ο κόσμος ζει με το κακό,
Ενώσω η γη κρατιέται με το ψέμα
Δεν έχω θέση εγώ έξω στο φως.
Όταν χαλάσει ο κόσμος και χπιστεί ξανά,
Όταν το σιτάρι θα 'ναι σαν καρύδι.
Το κριθάρι σαν κουκούτσι τριανταφυλιάς,
Τότε θα 'ναι κι η δική μου μέρα!

Έφυγε ο βοσκός
Κι ενώθηκε ξανά ο βράχος.

Λένε, κάθε Παρασκευή
Τρέχει νερό απ' το βράχο,
Πως το νερό είναι απ' τ' άλογο Τζιαλαλί
Και πως κάθε Παρασκευή οι διαβάτες
Ακούνε το χλιμίντρισμα του αλόγου Τζιαλαλί!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ ΣΤΟ ΔΑΒΙΔ ΤΟ ΣΑΣΟΥΝΙΟ

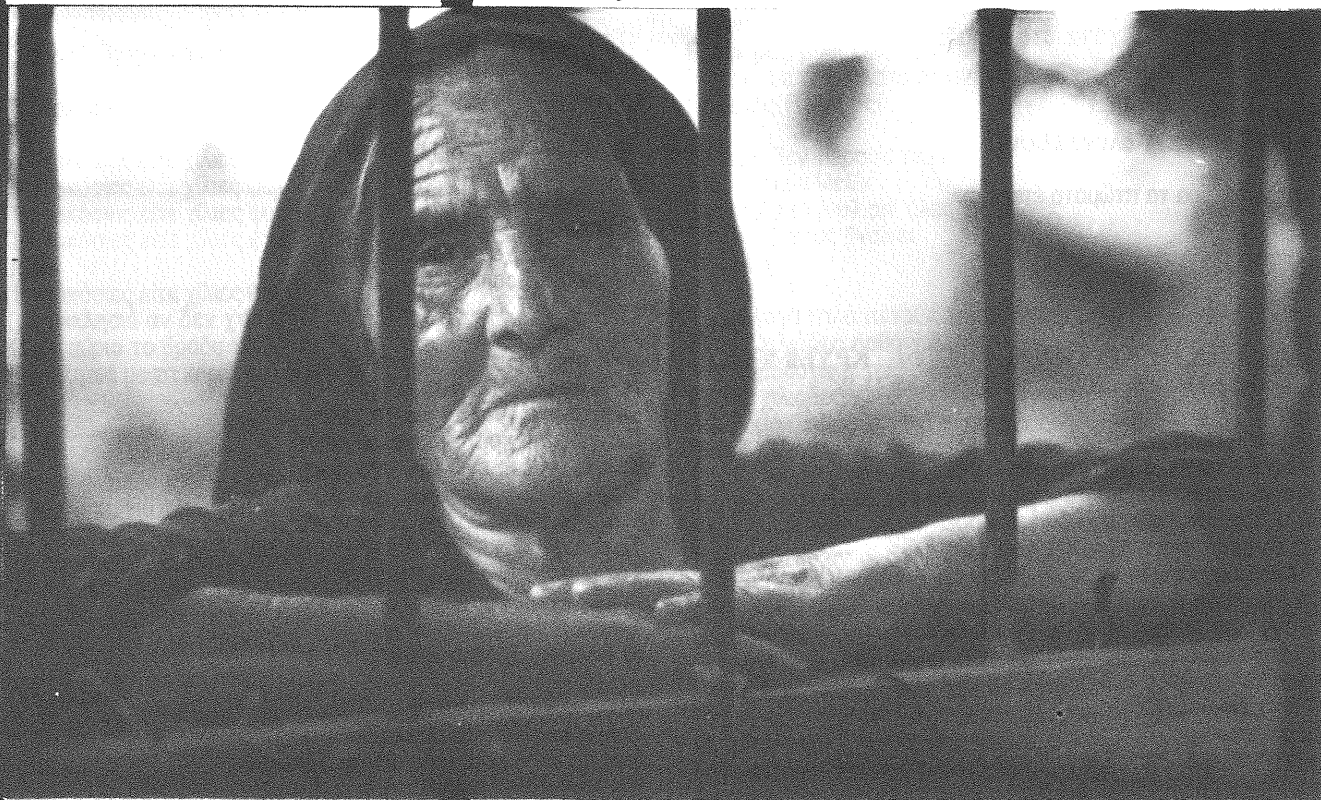
Τους μεγάλους μας προπάππους σαράντα φορές ευλογούμε!
τον Σανασάρ και το αδελφό του Μπαγκτασάρ
σαράντα φορές ευλογούμε!
Το ΜΥΚΕΡ τον πρώτο σαράντα φορές ευλογούμε!
Χίλιες φορές ευλογούμε το σπίτι των Μεγάλων Σασούνιων!
Χίλιες φορές ευλογούμε και το γέρο το μάστορα
Που μας μετάφερε το μύθο αυτό!

Όλων, όσων μας άκουσαν
- μακρόχρονη ζωή!
Όλων, όσων τους γέννησαν
- αιωνία ανάπαυση!

Εκτονογράφηση: Ερβάντ Κοταόρ

Αφήγηση Θείας Χριστίνας

Η παρακάτω αφήγηση είναι από το αρχείο της 'Λεπτομέρειας στην Κύπρο'. Ένα μέρος της χρησιμοποιήθηκε στην ταινία. Σημειώνουμε πως οι αφηγητές, η Χριστίνα Νικόλα και ο Νικόλας Παφίτης, γέροι σήμερα, 76 και 80 χρονών αντίστοιχα, είναι αγράμματοι. Κι όμως την αφήγηση τους με τη ζωτικότητα και το χρώμα που έχει, θα μπορούσαν να τη ζηλέψουν πολλοί γραμματισμένοι και 'λόγιοι'. Ίσως γιατί εκφράζει πηγαία, χωρίς ψευτιά και προσποίηση, αυτό που είναι: ένα κόσμο απλό κι ανεπιτήδευτο.

Τα γεγονότα που αναφέρονται είναι εκείνα του 74. Ο Νικόλας κι η Χριστίνα κατάγονται από τον Σωζόμενο. Στα 1964 μετά από μάχη που έγινε στο χωριό έγιναν πρόσφυγες στο Πυρδί. Δέκα χρόνια αργότερα δεύτερη φορά πρόσφυγες. Κατ' αρχήν στην Αγία Βαρβάρα, ύστερα στον Κόρνο, κι ύστερα στην Ποταμιά. Εκεί μια γνωστή τους τουρκοκύπρια τους πήρε στο σπίτι της, λίγο πριν φύγει για το βορρά στα 1975.

ΠΑΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ

Χριστίνα:

Όσον τζιά ακούσαμεν τ' αεροπλάνα, τζιά βουνίζαν που πανωθκόν μας, ο κόσμος έφυνε, αναγκαστήκαμεν τζιά μες να φύουμεν. Διότις εν είχαμεν αυτοκίνητον εμείς. Είμαστεν ξαπόλυτοι. Τζιά που ήρταμεν; Ήρταμεν στην φουντάνα, κάτω που εν να μπείς εις το Πυρδί, τζιά που τζιαχαμέ εσταματήσαμεν. Εσταματήσαμεν τζιαχαμά τζιά εσκεφτούμαστεν που να πάμε, που ακούσαμε το βουνισμό των αεροπλάνων. Είπουν τους τζιά εγιώνι 'Να πιάσουμε την στράτα να ρτούμεν παρπατητοί στην Ποταμιά, τζιά που την Ποταμιά εμπόριεν να βρούμεν αυτοκίνητο να φύουμεν. Αλλά έτσι σαν εμαχούμαστεν εμείς τζιά ελαλούσαμεν πως να φύουμεν, που εν να πάμε, ήρτεν έναν αυτοκίνητο τυμπιώτικο. Τζιά δεν ήταν δικό του σιωφέρη το αυτοκίνητο, ήταν ξένο, αλλά μόλις, όσον τζιά έφερέν μας, να μας πάρει τζιά που είσιν να μας πάρει, έκλαια εγιώνι τζιά θυμώθηκεν μου: 'Μεν κλαίεις θκυόλα μου, γιατί εγιώνι εν τζιά ξέρω καλά αυτοκίνητο να το οδηγώ είπεν μου. Τζιά μπορεί να σας τουμπάρω'. Εγώ έκλαια που έφευκα, τζιά που τον γιό που τον άφηκα μες τους Τούρκους. Τζιά εγιώ είχα μιάν ιδέαν ότι θα έρκετον να με έβρει τζιά όταν έφευκα εγιώνι επήρα φώκον, έκλαια. Λαλεί μου ο άνθρωπος:

'Να μεν κλαίεις λαλεί μου τζιά μπορεί να χάσω τζιά εγιώ το πάς μου τζιά να τουμπάρουμεν'.

Ήρταμεν ως την Ποταμιά, εμπήκαμεν μες το αυτοκίνητο, εμπήκαμεν ούλλοι. Είσιν άλλο δκυό γεναίτζιες, εμπήκαν τζιά τζιέινες μες τζιέιν' το αυτοκίνητο τζιά εγιώνι, τζιά: 'Που να σας πάρω' είπεν 'Εσού που εν να πάεις γιέ μου' είπουν του 'με το αυτοκίνητο'. 'Να πάμε στα βουνά, να πάμε να έβρουμεν έναν τόπο να χωστούμεν'. 'Που να πάμε;'. 'Να πάμε στην Αγία Βαρβάρα' Διότις ερέξαμεν που την Ποταμιά τζιά εφύασιν. Μόνον ο Βάσος ήταν εις την Ποταμιά, τζιά δκυό αστυνομικοί πας την Πλατέα τζιαχαμά πον του Ασπρή. Τζιά έκαμα του έτσι: 'Γλήγορα να φύουμεν τζιά έρκουνται οι Τούρτζι με τα τανκς'. Τζιά πράγματι έρκουνταν τα τανκς.

Επήρεν μας εις την Αγία Βαρβάραν τζιά εκατέβασεν μας μέσ το σκολειόν. Όπως μας θωρείς, με φουστάνι με τίποτε, μόνον τζιέινά που εφορούσαμεν. Ούτε τζιά να πιάσουμεν έναν σεντόνι, για μιάν πατανιάν. Ενυχτωθήκαμεν πόν. Όταν εκατεβήκαμεν μες το σχολείο, τζιά εκτύπουν γυρώ-γυρώ εγιώνι τζιά ο κόσμος επήρε τα ρούχα του, τα παπλώματα του, έμεινα εγιώ έτσι,

εμαράζωσα τζιά έκλαια. Εις το κάτω-κάτω ήρτεν έναν παιδί πυρογιάτικόν τζιά έξερεν με. Λαλεί μου 'Δειά Χριστίνα, έλα να πάμε τζιά που είμαστεν τζιά εμείς'. Λαλώ του 'Γιέ μου' λαλώ του, 'εν έχω με ρούχα'. 'Εν πειράζει' λαλεί 'Έλα να πάμε λαλεί, σε ένα νεόχτιστο σπίτι ασουβάτιστον, αμαρμάωτον, μόνον τσιμέντος'.

Παρατηρούμεν είσιν 5-6 οικογένειες, γιέ μου, αμμα τζιέινι επήρασιν τ' αυτοκίνητα τους γεμάτα ρούχα. Μα εμείς εν επήραμεν. Τι θα κάνουμε; Αναγκαστήκαμεν είσιν κάπ σακκούλες μες το σπίτι τζιέιν. Εσήσαμεν τες, τζιά ανοίξαμεν τες, τζιά επέσαμεν την νύχτα πάνω. Τζιά τα αεροπλάνα εβουννίζασι που πανωθκόν μας.

Εν τέλει ο γέρος λαλεί: 'Να πάω να φωνάξω του χωρκανού που δαμέσα τζιά να μας πάρει στον Κόρνο'. Γιατί εν Κορνιότης ο γαμπρός μας, τούτος ο αστυνομικός. 'Να πάμε τζικάτω. Επήαν τζιά τα παιδικιά μας τζιά κάτω τζιά' λαλώ του. Επήεν, λαλεί τους 'Εν Σάββατο σήμερα' λαλεί του 'έχω τζιά λλήν δουλειά, αμά για το χατήρι σας εν να σας πάρω' λαλεί. Εν τζιά είχαμεν με ρούχα με τίποτε, τζιέιν' τες σακκούλες. Εβάλαμεν τζιά τες σακκούλες εμπήκαμεν τζιά η Ελένη τζιά η κόρη της, τζιά εγιώνι, τζιά ο άντρας μου, ετρυπώσαμεν μες τζιέιν' το αυτοκίνητο, επήρεν μας, στο σπίτι του γαμπρού μας, σης μνάς του το σπίτι. Όταν εκατέβηκα μες την αυλή, τζιέινι, ήταν έτσι, τα παιδικιά της, τα αγγόνια της, οι γιούες της, εστενοχωρήθηκα. Εστενοχωρήθηκα τόσο πολλά που λαλώ του γέρου: 'Να πιάσουμε τ' αυτοκίνητο τζιά να πάμε πίσω πάλα. Εγώ εν μπορώ να μείνω μες τούτον τον κόσμο ούλλον, μες τουν' τα πλάσματα' λαλώ του.

Όταν έκατσα στην αυλήν τζιά εφέραν μου τζιά ήπια ένα καφέ, εγύρισα έτσι, που την άλλην μερκάν του δρόμου, είδα ένα σπίτι κλειδωμένον. Λαλώ του γαμπρού μου του Μιχάλη: 'Γαμπρέ', λαλώ του 'να πάεις να ρωτήσεις τούν' το σπίτι τίνος είναι, τζιά εις το κάτω-κάτω να το νοικιάσουμεν' λαλώ του εγιώνι. Λαλεί μου, 'Ξέρω τον λαλεί μου. Εν τζιά φίλος μου, λαλεί μου, ο Τσιρακκος. Εδουλεύκαμεν μαζί λαλεί. Καλά, επήεν ο γαμπρός μου εφώναξεν του, ήρτεν, εκαλωσώρισεν μας. Λαλώ του 'το μόνο πράμα που θέλω που λλόου σου να μου κάμεις τούν' το καλό να μου δώκεις μιάν καμαρούαν τζιά ας πέφτω χαμά' λαλώ του. 'Να σου δώκω' λαλεί μου, να σου δώκω'. Άνοιξεν ο άνθρωπος το σπίτι, το μεσινό ήταν γεμάτον σιτάρι. Είσιν τζιά μες το σπίτι, μες τον ηλιακόν είσιν σιτάρι τζιά τζιημέσα. Εβουρήσαν οι κορούες, οι κοπελούες, οι νύφες μου, οι κόρες μου. 'Να το σηκώσουμεν' λαλεί να το σατσίασουμεν τζιά να το ρίξουμεν μες σε άλλην κάμαριν, λαλεί του, τζιά να μείνετε δαμέσα'. Λαλώ του: 'Εφκαριστώ σου

πολλά μα πάρα πολλά' λαλώ του. Οι κοπελούες, μάνι-μάνι, εκαθαρίσασιν, εσφογγαρίσασιν, επαστρέψαν το, ήρτεν η γεναίκα του τσαούση τζιά έφερεν μου μιάν καρκόλαν. Έρκεται τζιά η αρφή του Σταύρου, έφερεν μας τζιά τζιέινη μιάν καρκόλαν, αλλά εν είσιν κρεβάδκια να πούμεν. Αλλά εν πειράζει, εβάλαμεν τζιέιν' τες σακκούλες πάνω. Οι γειτόνοι τζιαμαί εδώκαν μας που καμιάν πατανιά, εστρώσαμε τα τζιά επέσαμεν την νύχτα. Τζιά ανάψαμεν τζιά μιάν λαμπούαν διότι εν είσιν φως τζιά μέσα. Τότες εφκαρσθήθηκα που τζιέιν' τον άνθρωπο που την γην ως τον ουρανό, που μου έκαμεν τούντ' την καλοσύνη.

Ενιά μήνες εκάτσαμεν τζιά την ημέρα που είσιν να φύουμεν εκλαίασιν τα πλάσματα τζιέινά. Εκλαίασιν ούλοι τους. Έφκαλεν ο γέρος να δώκει 10 λίρες. Λαλεί του: 'Κύριε Νικόλα εθ θέλω ούτε μιλήμιν' λαλεί του. Τότες λαλώ του 'Ο Θεός να σου χαρίνει τα παιδικιά σου, τζιά ο Θεός να σου διά ζωήν τζιά χρόνια, λαλώ του, που μας ανακούφισες με τούντο σπίτι', λαλώ του, τζιά ησυχάσαμεν, λαλώ του. Τζιά τωρά φεύκω, λαλώ του, τζιά αφήνω σας πολύν, πολύν εφκαρίστησιν πουλλόου μου. Να είσιτε τόσην εφκαρίστησιν που λλόου μου, λαλώ του, που, έτσι ανακουφιστήκαμεν τζιά εν εμείναμεν μες τες στράτες να πέφτουμεν ποτζίε ποδά'.

Εποσαιρετήσαν μας τα πλάσματα, εκλάψασιν τα πλάσματα, εκλάψαμεν τζιά εμείς. Ήρτεν τζιέινη η γεναίκα του τσαούση ήρταν τζιά οι γειτόνισσες τζιαχαμά, τόσοσιν κλάμα τόσοσιν ποτούτον μαζί μας. 'Εμάθαμεν μαζί σου κυρία Χριστίνα τζιά τωρά φεύκεις τζιά αφήνεις μας'. 'Μακάρι να φύω μανά μου να πάω στον τόπο μου, να γινεί ειρήνη, τζιά βουνό τζιά βουνό εν ισμεί λαλώ τους. Μπορεί να έρτουμεν να σας δούμε. Τζιά όπως εγίνηκεν α! Ήρτεν ο άνθρωπος έφερεν μας, έφκαλεν να του δώκει 2 λίρες το αγώγιο, εν έπασεν. Τότες λαλώ του 'ευχαριστώ πάρα πολλά' λαλώ του, τζιά ο Θεός να σε καταξιώσει ότι ποθείς'. Τζιά έβαλα τον μες τ' αγκάλια μου τζιά επιτάρισά τον, τζιά επολόγιασά τον τζιά επήεν εις το καλόν. Έμεινα τζιά εγιώνι δκυό νύχτες εις την κόρην μου. Γιατί, επειδή είσιν τζιά τα παιδικιά της, ήταν στενοχωρημένη τζιά τζιέινη, εν λία τα σπίκια της, εσηκώσθηκα τζιά ήρτα τζιά έκατσα μες τζιέιν' το σπίτι το ποτζίε. Εφέραν μου τα παιδικιά μου τζιά κρεβάθκια, τζιά καρκόλες, τζιά ποούλα, εφέραν μου.

Έκαμα αλώπως ένα μήνα, δκυό μήνες, η γεναίκα τούτη που είσιν το σπίτι επίμενεν να με φέρει έσσω. Επίμενεν, εσηκώσθηκεν η γεναίκα ούλλη νύχτα, έπασεν τες καρκόλες, εκολοούραμεν τες, εφέραμεν τες, τζιά έππεσαν τζιά τζιέινη μες τες καρκόλες μου, τζιά τζιέινη εξήλωσεν τες καρκόλες γιατί, είσιν να

πάει στους Τούρκους, ποτζίεττε. Να φύει να πάει στα παιδικιά της, γιατί ήταν ποτζίεττε τα παιδικιά της. Τζιά τζιέινη μόνο με τον άντρα της εκόπην ποδώθε.

Έφερα δκυό πάτα, ε ήταν σαν τ' αρχαία. 'Το μόνο πράμα που θέλω που λλόου σου για να σε θυμούμαι λαλεί μου, να μου δώκεις έναν πάτο'. 'Να σου δώκω λαλώ της, να σου δώκω'. Τζιά έδωκα της το 'Όποτε εν να βάλω, λαλεί μου, μες τουν' το πάτο να τρώω, εν να κλαίω, λαλεί. Για τες καλωσύνες σας, για τους τρόπους σας τζιά που μου εκροστήκετε τζιά ήρτετε έσσω μου'.

Νικόλας:

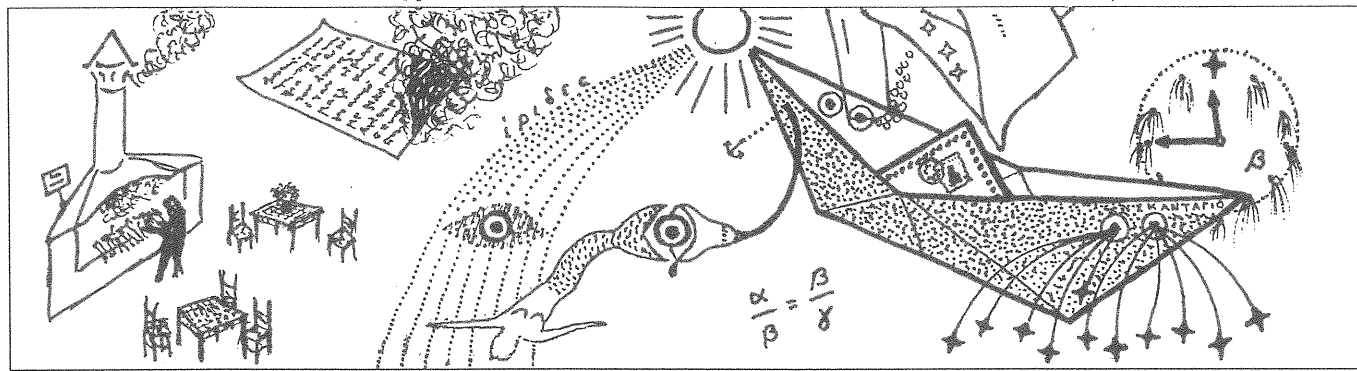
Τζιέιν' την ημέρα που είσιν να φύουν. Επεριμέναν τ' αυτοκίνητα δαμά μες την στράτα, πόξω. Η γεναίκα του επήεν τζιά κάτω, τζιά που εν το σπίτι το τζινούρκον. Είσιν οξινιάν κόμα. Ήταν πριν να ξεράνουν τέλεια. Έπασεν, πας τούντην οξινιά, έπασεν μια κοπελούα, έφκαλεν την πάνω έκοψεν κάμποσα όξινά, μα τα όξινά εν τζιά εφελοούσασιν. Εγέμωσεν μιάν τσένταν. Που τζιαμαί επήεν πάρα τζιά έπασεν χόμα τζιά έκλαιεν. Λαλεί της ο άντρας της: 'Άτε, εν να φύεις οξά εν να στραφώ τζιά εγιώ πίσω; Ε καλό εν να πάω τζιά εν να σε αφήκω'. Εμπήκαν μες το αυτοκίνητο. Εκλαίεν επασούριζεν, 'Έδισε το, τουν' το χόμα τζιά έβαλε το μες την μπούγκα της. Καλό... τζιά επήρεν το μαζί της.

Χριστίνα:

Τζιά έβαλεν χόμαν μες το μαντηλούιν, τζιά επήρεν το να το βάλε με τζιέιν' το χόμα να ενωχεί η Κύπρος, είπεν μας. Για να ενωχεί η Κύπρος πάλα, λαλεί. 'Να μεν μείνουμε δκυό κόμματα, τζιέινι ποτζίεττε τζιά εμείς ποδώττε'. Διότις ετράβαν δα. Τα παιδικιά της ήταν στασιαστές, ήταν που τους πρώτους. Ίνταμπου είσιν να κάμει η γεναίκα; Εν τζι' εν μωρά να τα δέρει; Όπι εθέλαν εκάμνασιν, ήταν παντρεμένοι. Τζιέινη με τον γέρον της έκρυψεν τζιά έμεινε. Αλλά ύστερις αναγκάσαν την τζιά ήρταν τα Ηνωμένα Έθνη τζιά έπασαν την. Έκλαψεν, εδέρτηκεν τζιά τζιέινη με τουν' τα σπίκια τζιά με τουν' την αυλή, γιατί τούτη η αυλή ούλλη, η περιφέρεια ήταν ούλλη δική τους.

Εποσαιρετήσαν μας, εφληθήκαμεν, ήρταν οι γειτόνισσες τούτες οι γειτόνισσες, γιατί ήταν αγαπημένες. Ήρτασιν εποσαιρετήσαν μας, εποσαιρετήσαμεν την, εσταθήκαν τα Ηνωμένα Έθνη τζιά εθαρούσασιν. Τζιέινη έκλαιεν, εμείς εκλαίσαμεν. Έτσι έφυνε με κλάματα, τζιά με βάσανα τζιά τζιέινη. Τζιά λαλεί: 'Επίζω στον Θεό, Χριστίνα μου, πριν να πεθάνω να ανταμωθούμεν' λαλεί. Ναι. Ε, ο Θεός. Επεράσαμεν πολλά. Τζιά εμείς εκρύψαμεν μες τουν' το σπίτι με τζιέινω με τούτο, επεράσαμεν, δόξα ο Θεός. ●

υποκλοπη μιας μοναχα φωνης

Εφτά χρόνια στα πλοία, με την φούχτα της Πούλιας για κλειψύδρα. Βαφτισμένος Ηλίας, τού 'μεινε παρατσούκλι το «Γατομάτης ο Καλέντες». Λένε πως και την πιο πηχτή νύχτα τη μέτραγε για μέρα, μέχρι που διάβαζε κι εφημερίδες. Κανονικά, σαν να υπήρχε φως. Πρωτομηνιά ξεμπάρκαρε λοιπόν απ' το 'Σκαντάγιο', σασκιδιο και δρόμο μες το βάθος της νύχτας.

Πληγή. Σαν ακίνητος μορφασιός. Μια σπείρα από κάτι αστέρια τον σίμωσε για μαντάτο. «Αν ήσουνα ναύτης ωραίος, θα γινόμουν γοργόνα ξανά.» Το ουράνιο αβίζο, χαρακιά σαν θυρίδα στο πλοίο, ρούφηξε μια σταλιά απ' το μελάνι: Ημερολόγιο λοιπόν ενός ναυαγού, κι ένα ακόμη ξημέρωμα. Με πήχτρα τη ψυχή-του στα λούκια, στάλα με στάλα να λιώνει σαν βυθωμέτρης του ξορίστου χρόνου.

«Αν ήσουνα ναύτης ωραίος...»

Τι άλλο να πει;

«Ναι. Σου μένει μια φωνή.»

Ανέβηκε τα σκαλιά. Ιώδιο και βιολέτες, στο μακρύ διάδρομο και στο βάζο. Κάπου στο βάθος, το δωμάτιο που του φύλαγε η κυρία Αγνή, σαν ζωγραφιά στην απαλάμη της θάλασσας, για να μπορεί να κλείσει τα μάτια.

Πληγή. Μια ρουφηξιά από μελάνι, καταγραφή στο ημερολόγιο ενός ναυαγού. Στις θυρίδες του διαδρόμου, κάπου στο τέλος, η αλληλογραφία κείνου του μήνα. Ο Καλέντες ξεμπάρκαρε, με τη σκουριά στο συρτάρι του πάτου, δραπετής του χρόνου. Φίλησε τ' άδειο χέρι στη φούχτα κι ύστερα τ' άνοιξε. Κρησφύγετο μιας ζωής, δραπετίσας σαν νιότη που χάθηκε. Το δωμάτιο που του φύλαγε η κυρία Αγνή, για να μπορεί να κλείσει τα μάτια. Στην απαλάμη της θάλασσας.

«Την κόρη της κυρίας Αγνής, το κορίτσι που τόσο αγάπησες, μην προσπαθήσεις ποτέ να το πεις ποτέ τη πρωτοειδες. Αν η μικρή-σου ψυχή το μπορεί, συλλογίσου τις νύχτες που χάδευες το φεγγάρι, τις νύχτες που άγγιζες τα αστέρια και την κοιτούσες στα μάτια. Το ωραίο κορίτσι. Με το ωραίο κορμί και τα μαύρα μαλλιά. Το μπορείς; Εσύ που νόμιζες πως θ' άντεχες το άγγιγμα της τελειότητας-της, τώρα φοβάσαι. Την μαχαίριά στον ουρανίσκο δεν την λογάριζες τόσο τέλεια πληγή. Είσαι πράγματι τόσο μικρός. Γοργοθάνατο βατραχάκι που κράζει στο φεγγαρόφωτο χωρίς να τεντώνει τη ψυχή στις αχτίδες, χωρίς να ρίχνεται να σωθεί στο ποτάμι. Όχι, μην τολμήσεις να πεις πως είσαι από χρόνια πνιγμένος. Μήτε λέξη μην πεις. Όταν μιλάς σε σιχαίνονται. Το στόμα-σου βρομά νικητική κι ασέβεια. Σου μένει πράγματι μια μονάχα φωνή, μα είναι αηδία. Κάλιο νάσουν βουβός, σαν τα ακίνητα βήματα των παιδιών στο τέλος του δρόμου. Μα εσύ τα παιδιά ξέρεις μόνο να τα πληγώνεις. Σκιάζονται τη φάτσα-σου και ξερνούν κάθε ελπίδα. Δεν βλέπεις λοιπόν την ενοχή-σου; Αν σωθείς, άναψε κίτρινο κερί στο φεγγάρι. Με το τραγούδι που σου

χάρισε εκείνη. Αλλιώς, κλείσε τα μάτια. Κανονικά, σαν να υπήρχε φως.»

Λένε κάποιοι πως εκεί στο μακρύ διάδρομο, ο Γατομάτης ο Καλέντες έβαλε το χέρι στο σμάτιντο πόμολο. Μα ύστερα στάθηκε μια περίσσια στιγμή στο σκαλοπάτι. Κοίταξε, και του φάνηκε πως είδε τον ίσκιο ενός ναύτη ωραίου, περαστικό, στο βάθος της σκάλας, σαν κίτρινο φάντασμα. Φορούσε την ίδια γκριζόμαυρη τραγιάσκα που πάντα φορούσε ο ίδιος, και βαστούσε σασκιδιο στον ώμο. Στο χέρι τ' αριστερό, μαχαίρι ναυτικό, ίδιο με το δικό-του. Με το σήμα της άγκυρας, τη χρυσή χαρακιά στην άκρη της κόψης, και το καμπανάκι στη ψαρία σιγά σιγά της λαβής.

Άστραψε κάπου, καθώς και στο νού-του: «Μοχλός προς το άπειρο! Μην λυπάσαι... Πες πως έτσι είναι ο κόσμος.»

Ο Γατομάτης σήκωσε ήρεμα το δεξί χέρι απ' το πόμολο. Τό 'φερε στη ζώνη και τράβηξε κι αυτός το μαχαίρι. Ο άλλος, ο ναύτης στο βάθος της σκάλας, τον κοίταξε στα μάτια και χαμογέλασε: Στεγνό χαμόγελο, λυπημένο, σαν κρυψώνας μες το βάθος της νύχτας. Ακούμπησε στο τοίχο σαν ανάλαφρη φυλλωσιά, και χάραξε με τη κόψη του μαχαίριού ένα αβίζο στον ασβέστη.

Λένε κάποιοι πως ο ναύτης στο βάθος της σκάλας έλαμψε μες τη παλάμη μιας κίτρινης φλόγας μέχρι που χάθηκε. Κι αυτός, ο Γατομάτης ο Καλέντες, δεν μπόρεσε τότε παρά κάτι να πει. Μια μονάχα φωνή.

«Ηλία.»

Λένε ακόμα πως εκεί στο μακρύ διάδρομο, ο Γατομάτης ο Καλέντες έβαλε το χέρι στο σμάτιντο πόμολο. Σε λίγη ώρα θα γύριζε τη λαβή, δεξιά-αριστερά, μέχρι που ν' άνοιγε.

«Εξω δεν ήταν;»

Σίμωσε τη χαρακιά στον ασβέστη. Είδε μόνο δυο γράμματα. Τα αρχικά Γ.Κ.

Πέρασαν κάτι μέρες. Κι έχουν να πουν πως κείνες τις μέρες ο Γατομάτης ο Καλέντες, βαφτισμένος Ηλίας, πήρε ένα ξύλινο κάδρο απ' το τοίχο και σκάλισε το σκαρί ενός εξάντα αγνού.

Βγήκε λοιπόν στο δρόμο. Μια πολεοδομική αλλαγή από καιρό κατάργησε τον πρώτο μονόδρομο κι άνοιξε γεφύρι πάνω απ' το τελευταίο αδιέξοδο.

«Μοχλός προς το άπειρο! Πες πως έτσι είναι ο κόσμος, κι ας βγεις χασμιός.»

Στήριξε τον εξάντα στο χέρι τ' αριστερό, και κατέβασε τον ήλιο. «Δώδεκα παρά κάρτο.» Μα η ψυχή-του στα λούκια της κλειψύδρας βγήκε ποτάμι. Μέτρησε λοιπόν μεσημέρι, με την γραμμή του ορίζοντα να γλύνει τα σκέλη-της.

«Η υγρότητα του φωτός. Ο ταχυδρόμος στάθμευσε. Στον αστερισμό της γοργόνας.»

Την ίδια στιγμή, ο άγνωστος ναύτης με τη γκριζόμαυρη τραγιάσκα, φάνηκε πάλι σαν κί-

τρινο φάντασμα, ιερόγλυφο στο βάθος του δρόμου. Κράτούσε κι αυτός ένα εξάντα στο χέρι, και μετρούσε το κόσμο με το σήμα του ήλιου.

«Ηλία.»

Μήτε λέξη δεν είπε. Ο άγνωστος ναύτης, ωραίος ποιητής γεωμέτρης, πήρε το γεφύρι της οδού Αρχιμήδη κι έγινε καπνός. Ταχτικός στη πορεία ενός Ερωτα... έρωτα υποθαλάσσιου ατμομηχανής, σε κάποιο τυπογραφείο.

Ο ήλιος κάτι κατάπιε. Μια αλμύρα στον ουρανίσκο, κι η γραμμή του ορίζοντα βάφτηκε μ' αίματα. Ρουφηξιά από μελάνι και καταγραφή μιας ακόμη ημέρας.

«Ο ταχυδρόμος στάθμευσε. Το χαρτί κά-

ηκε.»

Ο ήλιος κι ο κόσμος μελάνιασε, μα ο Γατομάτης ο Καλέντες την πιο πηχτή νύχτα την μέτραγε για μέρα, μέχρι που διάβαζε κι εφημερίδες. Κανονικά, σαν να υπήρχε φως.

Την ίδια νύχτα εκείνη, την ώρα που ένας ναύτης ωραίος έκλεινε το μάτι κι άναβε κίτρινο κερί στο φεγγάρι, η κόρη της κυρίας Αγνής φορούσε το πράσινο παλτό-της.

Βγήκε λοιπόν στο δρόμο. Το ραδιόφωνο έλεγε πάλι για βροντές σε μακρινές θαλάσσιες περιοχές.

«Αν βρω τον άγνωστο ναύτη...» ίσως να σκέφτηκε.

Τον βρήκε εκεί στο οδόφραγμα, να διαβάζει τα μυστικά στους δρόμους της ιστορίας.

«Τι κάνεις;» τον ρώτησε.

«Τίποτα,» απάντησε. «Κοιτώ τους εραστές της Σιωπής. Είναι τόσο πολλοί, σαν δεκαεφτά μαχαίριες.»

«Προδώνεις τα μυστικά-μας.»

«Όχι. Μόνο τον παλιό εαυτό-μου.» Την κοίταξε στα μάτια και χαμογέλασε. «Πεινώ. Θες να πάμε για σουβλάκια;»

Το δροσερό αεράκι φύσηξε στα μαλλιά-της, στη μπλούζα και στη γαλάζια-της φούστα. Δυο πλανόδιοι αστροναύτες πιστά την κοιτάξαν.

«Είναι κλέφτες τα μάτια-μου, ναύτες φυγάδες που κλέψαν τα άστρα,» της είπε.

Πήραν το πρώτο λεωφορείο, (νούμερο 26) κι ύστερα αγόρασαν σουβλάκια. Τρώγαν σαν περπατούσαν, (μπορεί κι απ' τη χαρά-τους) κι έχουν να πουν πως το χαρτί το χάρισαν σε κάποιο κάλαθο αχρήστων που ύστερα συνάντησαν... τυχαία κολλητό σε κάποιο σουβλατζίδικο ουράνιες διεύθυνσης. ●

Λεόντιος Παύλου, Απρίλης '88

Διόρθωση στη σελίδα 38 του προηγούμενου τεύχους:

Αντί: «Χαμογέλασε στο κενό σαν να χαιρέτιζε άορατη παρουσία στο χάραμα του φωτός μια αυτοσχέδια στιγμή δηλώθηκε κλειψιά.»

Βλέπε: «Χαμογέλασε στο κενό, σαν να χαιρέτιζε άορατη παρουσία στο χάραμα του φωτός. Μια αυτοσχέδια στιγμή δηλώθηκε κλειψιά.»

κλωστες στην ανεμνη

1-2

Πώς λες να φαίνεται το πέρασμα του χρόνου, η διάρκεια μιας κίνησης, μέσα σε κάποιο πίνακα ζωγραφικής;

Θυμάσαι τα παλιά, τόσο ωραία παπούτσια της κόρης του μπακάλη στη παιδική-σου γειτονιά; Ένα πρωί την είδες που τέντωνε ψηλά το κορμί για να φτάσει μια σκόνη πλυσίματος στο ράφι ψηλά. Είδες τη ματωμένη γυμνή φτέρνα-της, και το μικρό καρφί που έξεχε λίγο απ' τη πατούσα και την πλήγωνε.

Από τότε αγάπησες του κόσμου τες πλύστρες.

Λοιπόν, πως θα ζωγράφιζες εσύ τα παλιά, τόσο ωραία παπούτσια αυτού του κοριτσιού; Ποιό αντάξιο κόκκινο έχεις;

Σκέψου λίγο τα ίδια τα έντονα χέρια-σου. Κάτω απ' τα νύχια-σου είναι οι μπογιές του πρωινού. Κι ακόμα, είναι κάτι ίχνη από κείνο το

χθες που δεν ξεπλυθήκαν...

Κάποτε, σαν ξέπλενες τα πινέλα, συλλογίζοσουν τη βροχή και τα χάρδια του ήλιου που περάσαν κι αφήσαν τους βλαστούς μιας ζωής μες τους πίνακες. Τώρα, πώς λες ευχαριστώ στα πινέλα;

Πώς άραγε νάναι η κίνηση μες στα χάρδια της θάλασσας; Πώς να κυλά ο χρόνος πάνω απ' το δέρμα-της;

Θυμήσου λίγο την Ίριδα, όταν την έβλεπες να στρώνει το κρεβάτι τ' απόγευμα. Πώς θα μπο-ρέσεις ποτέ να ζωγραφίσεις κείνη τη χάρη των κινήσεων-της, κείνη τη θύμηση μες τα μάτια-της για τους έρωτες του μεσημεριού; Οι μέρες περνούσαν σε άπαστους ρυθμούς. Μαζί κυνηγούσατε τον χρόνο, να του φιλήσετε τον λαιμό. Κι αυτός όλο γελούσε, σαν παιχνίδια αρχαίων εραστών, μες το πέπλο του αύριο,

για να σας κάνει τη χάρη.

Πώς ζωγραφίζεις, λοιπόν, όλες αυτές τις μορφές, το κάθε ξεχωριστό πέρασμα του χρόνου;

Σκέψου τη μέρα που περίμενες στη στάση το πράσινο υπεραστικό λεωφορείο. Πήγες σαν τον τουρίστα στη πόλη την άλλη, κι είδες τα Όργανα να κτυπούν κορμιά και ψυχές. Εκείνο το κάθετο του μαύρου ροπάλου απάνω στο βραχιονά-της, πώς να το ζωγραφίσεις; Λες άραγε να το ίδιο με εκείνο το κάθετο της βροχούλας που χάδεψε ύστερα τους έρημους δρόμους;

Την Ίριδα την βρήκες πάλι αργά τα χαράματα, στον Σταθμό. Καθόταν σ' ένα βρόμικο παγκάκι στην άκρη, κι είχε στα μάτια-της κάποιο ερώτημα που εσύ ποτέ δεν θ' αντέξεις να νιώσεις. Κάθηνες δίπλα-της, και την χάδεψες στα μαλλιά και στο μάγουλο. Μα εκείνο το ρίγος πώς να το ζωγραφίσεις;

Κοιτούσες το χέρι-της αφημένο στην άκρη του πάγκου. Και σκέφτηκες πόσο ωραία οι τόνοι απ' το χρώμα του πάγκου μπλέκουνταν με τους τόνους στη πλαγιά του χεριού-της. Ιδιαίτερα εκεί, κοντά στο καρπό, όπου συναντιούνταν τόσες παλιές χαρακιές.

Την αναισθησία-σου αυτή, πώς λογαριάζεις να την ξεπλύνεις; Έτσι λες νάναι η αλήθεια; Μια πλοκή τόνων ωρών;

Λοιπόν, αν το κάνει η καρδιά-σου, πάρε το ίδιο σωληνάριο μαύρης μπογιάς, (σαν κι αυτό που κρατάς), και ζωγράψε το μαύρο στα μάτια-της, την ώρα που πέφτει κείνο το άλλο, κείνο το μαύρο στο ρόπαλο.

* * *

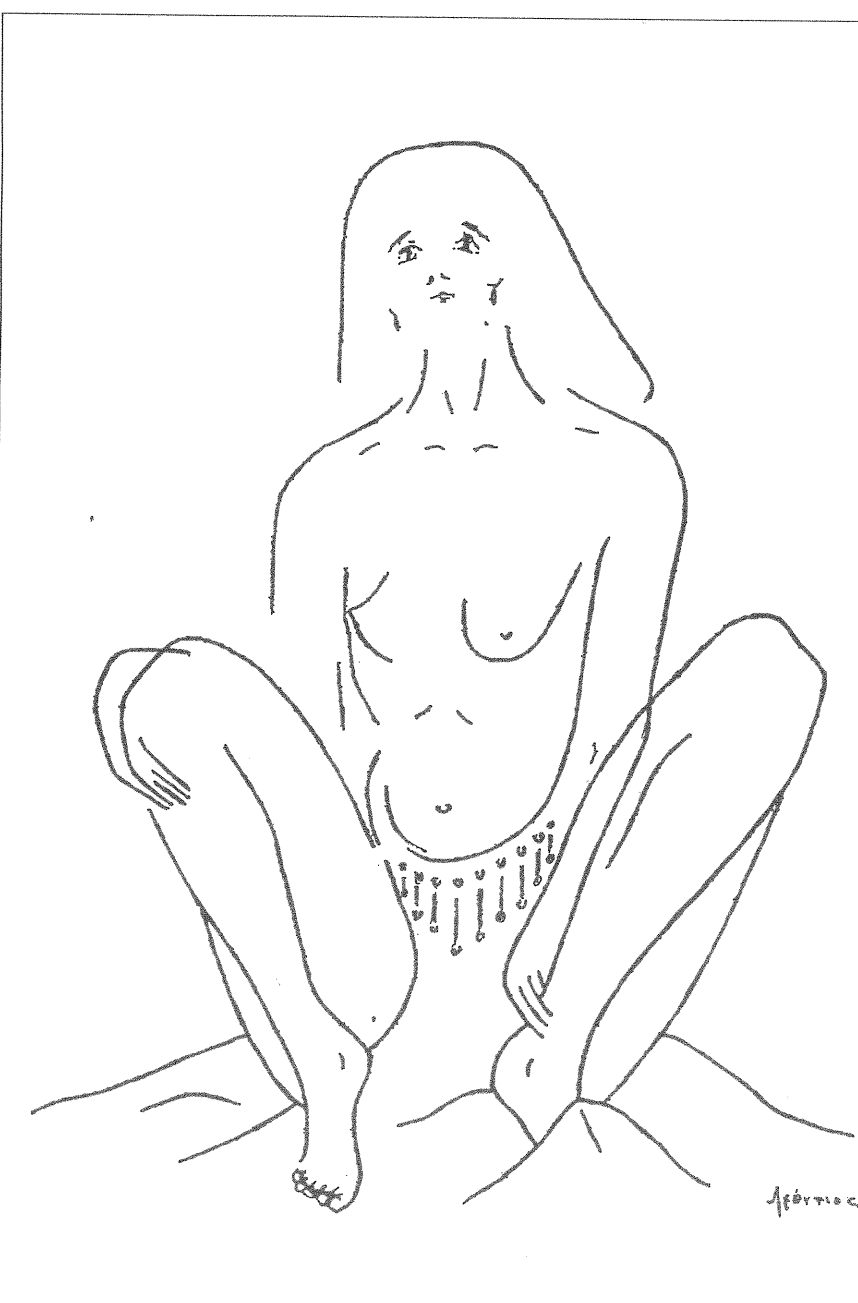
Η Ίριδα κάθεται στο ξέστρωτο κρεβάτι, ημί-γυμνη. Βάφει τα όμορφα νύχια των ποδιών-της, κι εσύ την κοιτάς. Είσαι κάπου απέναντί-της. Στο τοίχο, ακριβώς πίσω απ' την Ίριδα, ένα πορτραίτο του Φάνου όταν σπούδαζε κτίρια. Το ξέρεις, πως όπου νάναι δεν θ' αντέξεις, και θα πιάσεις πάλι το πρώτο πινέλο.

Την βλέπεις που γυρνά μια στιγμή το κεφάλι προς το μισάνοιχτο παραθύρι. Ανησυχά μήπως την βλέπουν απ' το απέναντι κτίριο. Κάνεις λοιπόν τα λίγα βήματα στο παραθύρι και κατεβάζεις τη δαντέλλα. Κι έτσι, όπως κατεβάζεις ανάερα το χέρι, γυρνάς μια στιγμή το κεφάλι και βλέπεις την Ίριδα.

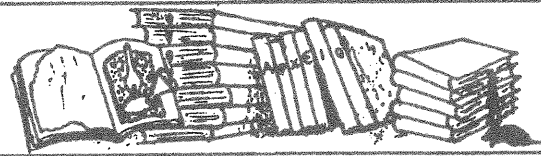
Την είδες, μου φαίνεται, προφίλ. Μα πώς; Τώρα πάλι καιρός. Τες αναμνήσεις-σου τες έχεις βάλε στο πλάι. Μήπως δεν ήταν η ίδια η Ίριδα που ανασκώθηκε απ' το κρεβάτι και γύρισε το κορμί προς το πορτραίτο του Φάνου;

Τι ξέρεις λοιπόν εσύ από κίνηση; Το φόντο αλλάζει, δεν συμφωνάς; Αν δεν μείνεις στο μικρό-σου σταθμό, το φόντο αλλάζει. Πώς θα ενωθείς άμα δεν ξέρεις την κίνηση; Ακόμα και το φόντο του ίδιου του θώρακά-της δεν μπόρεσες να ζωγραφίσεις. Τους εραστές-της η Ίριδα τους πνίγει!

Λ.Π.

1η ΤΟΥ ΜΑΗ 1925

«Νέος Άνθρωπος» - 1.5.1925

ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ Κ.Κ.Κ. (1925)
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΥΠΡΙΟΥΣ ΕΡΓΑΤΟΑΓΡΟΤΕΣ ΚΑΙ ΦΤΩΧΟΥΣ ΒΙΟΠΑΛΑΙΣΤΕΣ

Εργάτες, χωρικοί, φτωχοί βιοπαλαιστές!

Σαν σήμερα πρωτομαγιά, πριν σαράντα χρόνια οι χιλιάδες εργάτες του Σικάγου της Αμερικής διεκδικώντας την εφαρμογή του οχταώρου και άλλων ζωτικών αιτημάτων, ευρέθησαν αντιμετώπιτες προς το στρατό και τα κανόνια των καπιταλιστών κυβερνήτων και εκατοντάδες ολόκληρες έπεφταν στους δρόμους της πόλης εκείνης πληρώνοντας με το αίμα τους και τη ζωή τους τα λίγα ψήφουλα που διεκδικούσαν από το τραπέζι των αφεντάδων τους πλουτοκρατών που οι ίδιοι μένοντας νηστικοί τους είχαν στρώσει. Κι έτσι από τότε, από την πρωτομαγιά του 1886, χύθηκε για πρώτη φορά το τίμιο εργατικό αίμα για το αγώνα της εργατιάς. Αλλά η θυσία της εκείνης δεν πήγε χαμένη και το προλεταριάτο, τα θύματα αυτά της αγόρευσης κεφαλαιοκρατίας, δεν τα έχασε. Σε λίγο υποχωρούσαν οι εργοδότες δεχόμενοι το οχτάωρο, μετά τρία δε χρόνια σ' όλες τις χώρες κι απ' όλους τους εργάτες του κόσμου η πρωτομαγιά γιορτάζεται ως η παγκόσμια εργατική γιορτή. Από τότε κάθε χρόνο σα σήμερα η εργατική τάξη σ' όλο τον κόσμο αφήνοντας τη δουλειά της για 24 ώρες απ' ενός προσφέρει το φόρο της τιμής στους αδικοσκοτωμένους εκείνους μάρτυρες της και απ' ετέρου κάμνει επίδειξη των δυνάμεων της, των δυνάμεων της που θα της χαρίσουν μια μελλοντική ξεσκαλωμένη ζωή.

Κύπριοι εργάτες και χωρικοί.

Στη γωνιά αυτή της γης που βρισκόμαστε, για πρώτη φορά φέτος γιορτάζεται η ημέρα αυτή από τους πρωτοπόρους του πραγματικού σας ξεσκαλώματος τους οργανωμένους εργάτες και χωρικούς και το Κομμουνιστικό Κόμμα που αγωνίζεται πάντα για την ευημερία και την ελευθερία σας. Το βαρύ χέρι του ξένου κατακτητή και το ναρκωτικό φάρμακο του ντόπιου εκμεταλλευτή δεν σας άφησαν την ψυχή και το πνεύμα ελεύθερο για να νοιώσετε τον πραγματικό δρόμο του προσορισμού σας και να ενώσετε από καιρό τη φωνή σας με τ' αδελφία σας τους προλετάρους των άλλων χωρών. Το πότισμα της αγνής ψυχής σας με το δηλητήριο του εθνικισμού από τους ίδιους τους εκμεταλλευτές σας τους τοκογλόφους-μεγαλεμπόρους και τα πιστά όργανα τους τους δικηγόρους και τον κλήρο (δεσποτάδες, παπάδες κλπ.), ήταν ο καταλλήλότερος τρόπος για το κοίμισμα σας και την ευκολότερη εκ μέρους των απομύζηση κάθε οικονομικού σας χυμού. Και κανένας σας βέβαια δε μπορεί ν' αρνηθεί πως σ' αυτό οφείλεται η σημερινή σας κατάντια.

Εργάτες! Χωρικοί!

Αφήστε τις προλήψεις, σκεφτείτε λογικά, κυτάχτε γύρω σας τη δυστυχία που σας περιτριγυρνά, προσέξτε στα λόγια μας και στο τέλος θα δείτε πως δε σας λέμε παρά μονάχα την αλήθεια, τη μεγάλη αλήθεια. Η δυστυχία σας και το ξεκλήρισμά σας δεν οφείλεται παρά μονάχα σ' εκείνους που ίσαμε χθες ακόμα ανεγνωρίζατε ως "ηγέτες" σας και που τους αφήνατε να συντελούν την καταστροφή σας με το να στάζουν στη ψυχή σας τα υπνωτικά τους: τους "πατριωτισμούς" των και το "σεβασμό" για τα υποκείμενα των. Ο θόρυβος των γύρω από την φωνή μας τη συνειδητή σας επιβεβαιώνει τα λόγια μας. Η εκστρατεία της εναντίον μας με συκοφαντίες, εξορισμούς, παλληκαρισμούς και με άλλα ηθικά και ανήθικα μέσα δείχνει τους φόβους των για το ξυπνήμα σας γιατί αντίς την ταπεινή ματιά σας ξέυρουν πως θ' αντικρύζουν το μέτωπο σας υπερήφανο ψηλά και με την γροθιά σας απειλητική.

Εργάτες, Χωρικοί της Κύπρου.

Αφήστε τις προλήψεις και μην ακούτε τις συκοφαντίες των και ενώστε την σκέψη σας με τη δική μας για να χαιρετίσουμε το παγκόσμιο προλεταριάτο που σήμερα αγωνίζεται για την απελευθέρωση του, ποιός ξέρει με πόσα θύματα καινούργια. Σήμερα παντού σ' ολή τη γη οι οργανωμένοι εργάτες κάθε φυλής και κάθε θρησκείας είτε στα εργοστάσια δουλεύουν, είτε στα σικοτεινά υπόγεια των μεταλλείων, είτε στα βατόρια και θαλασσοπνίγονται για ένα κομμάτι ψωμί, όλοι απεργούν για 24 ώρες, όχι για να γιορτάσουν με γλέντια και χαρές την Πρωτομαγιά αλλά για να δείξουν τον όγκο τους στους κηφήνες εκμεταλλευτές των υπενηθιμίζοντας τους συγχρόνως πως αργά ή γρήγορα θα τους επιβάλουν το δικίο τους. Δεν αρνούμεθα πως η φετινή κόκκινη πρωτομαγιά όσο κι αν βοίσει τους εργάτοεργάτες του νησιού μας σε μια πολύ καλύτερη κατάσταση από απόψεως χειραφετήσεως από τις προηγούμενες χρονιές, εν τούτοις δεν εφτάσαμε εις το σημείο να δούμε κάθε εργάτη και χωρικό παρατώντας το σφυρί ή τ' αλέτρι του να τιμήσει τους μάρτυρες των σαράντα κόκκινων πρωτομαγιών που πέρασαν. Αλλά ο άνεμος του συνειδητού ξυπνήματος που άρχισε να φυσά ανάμεσα στις μάζες των εργατοαγροτών μας είναι αρκετός για να μας εγγυηθεί ένα τέτοιον παγκύπριο πρωτομαγιατικό συναγεμνό κοντά, πολύ κοντά. Και οι συντηματικές και ύπουλες ενέργειες των πλουτοκρατών εναντίον κάθε κινήσεως των εργατοαγροτών προς τα εμπρός, τόνωνουν το ηθικό τους στον ιερό τους αγώνα. Κανένας δεν πτοείται γιατί όλοι ξέυρουν πια πως το ψωμί η εκμεταλλεύτρια αστική τάξη δεν το δίνει με παρακάλλα σ' εκείνους που ενώ νυχτοξημερώνονται δουλεύοντας εντούτοις πεινάνε και πως το δικίο του ο φτωχός εργατο-αγρότης δεν θα το κατακτήσει παρά με την πάλην και τον σκληρόν αγώνα.

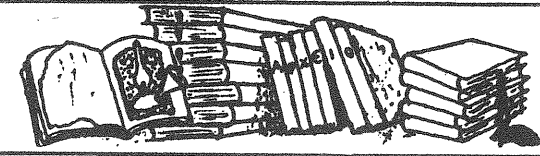
Εργάτες, χωρικοί, φτωχοί βιοπαλαιστές, όσοι από σας νοιώθετε το πόσο είσατε θύματα του σημερινού κοινωνικού συστήματος, όσοι από σας νοιώθετε πως τα συμφέροντα σας δεν βρίσκονται παρά σ' αντίθεση με εκείνα των αστών και πως αδελφωμένοι και ενωμένοι αναμεταξύ σας εσείς οι φτωχοί θα μπορείται να τα διεκδικήσετε, αφήστε τις δουλειές σας τιμώντας τα θύματα του αγώνα σας και πηγαίνετε στο μέρος που σας καλούν οι οργανώσεις σας να ενώσετε τη φωνή σας για τα δικαιώματα σας στη ζωή που ποτέ δεν θα τ' αποκτήσετε αν δεν τα ζητήσετε ομαδικά, αν δεν τ' απαιτήσετε ενωμένοι κι αδιάσπαστοι περιφρονώντας κάθε σπασμωδική αστική αντίσταση οποθενδήποτε και αν προέρχεται.

-Κάτω η κεφαλαιοκρατία.

-Ζήτω η εργατοαγροτική τάξη της Κύπρου.

-Ζήτω το διεθνές προλεταριάτο.

-Ζήτω το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κύπρου.

1η ΤΟΥ ΜΑΗ 1949

Εφημερίδα «Εργάτης» 1.5.1949

Αποσπασμα απο την πρωτομαγιατική προκηρυξη του ΤΡΟΤΣΚΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ (4η ΔΙΕΘΝΗΣ)

Ζήτω η Κόκκινη Εργατική Πρωτομαγιά!

Στον αγώνα για την αυτοκυβέρνηση και τις οικονομικές διεκδικήσεις των εργατών

.....

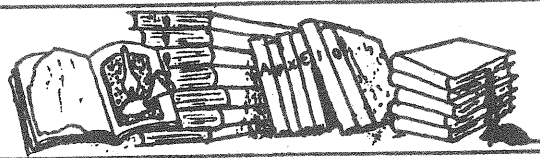
Στην Ελλάδα, οι καταπιεζόμενες κι εκμεταλλευόμενες μάζες των εργατών και των αγροτών, εντείνουν την πάλη τους για την συντριβή της ξενόδοιλης κυβέρνησης της Αθήνας, που προσπαθεί μ' όλα τα μέσα κι όλες τις μεθόδους να παρατείνει την εξουσία της. Παρά την τρομοκρατία, τις καταδιώξεις, τις φυλακίσεις, τις εξορίες και τους τουφεκισμούς, οι Έλληνες μαχητές στέκονται ακλόνητοι στις επάλξεις του αγώνα για το διώξιμο του ξένου αφέντη και του ντόπιου εκμεταλλευτή. Ο αγώνας του αντάρτικου εντείνεται ολοένα και περισσότερο. Οι μαχητές αντάρτες δυναμώνουν πιο αποφασιστικά τα πλήγματα τους ενάντια στο φασιστικό θερίο. Παρά την απομόνωση και το διαχωρισμό του αντάρτικου από τις φαρδιές προλεταριακές μάζες των πόλεων, παρά τη συνεχή προσπάθεια της ηγεσίας του ΚΚΕ να χρησιμοποιήσει το αντάρτικο σαν ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΟΠΛΟ ενάντια στην πλουτοκρατική ολιγαρχία της Ελλάδας για να πετύχει μερικές θεσούλες στην αστική κυβέρνηση, παρά τις συνεχείς προσπάθειες της ηγεσίας του αντάρτικου για μια "έντιμη ειρήνη" με τους δολλαριοκίνητους της Αθήνας και παρά τις προσπάθειές της να κρατήσει το αντάρτικο μακριά από την επαφή και τη βοήθεια του παγκόσμιου προλεταριάτου, οι εξεγερμένες μάζες των εργατών και χωρικών τραβάνε αποφασιστικά για την ολοκλήρωση της πάλης τους. Η τελευταία απεργία των δημοσίων υπαλλήλων σ' όλη την Ελλάδα και η αποφασιστικότητά τους ν' αντιμετωπίσουν ανοιχτά, μαχητικά, την εκμεταλλευτική και καταπιεστική κλίκα της "Κυβέρνησης" της Αθήνας, δείχνει ξεκάθαρα πως άρχισε να ωριμάζει πια η ιδέα της ολόπλευρης επίθεσης για το τσάκισμα του σάπιου καπιταλιστικού καθεστώτος. Οι εκμεταλλευόμενες και καταπιεζόμενες μάζες της Ελλάδας, είναι πια καιρός ν' αντιληφθούν πως ο απομονωμένος από τις φαρδιές μάζες των πόλεων αγώνας του αντάρτικου και γενικά η απομόνωση του αγώνα τους από το παγκόσμιο προλεταριακό κίνημα μονάχα βλάβη, σπαράλιασμα, ήττα και καταστροφή μπορεί να φέρει. Αντίθετα, η σύνδεση του αγώνα τους με τον αγώνα των προλεταρίων των πόλεων και η συνεργασία τους, Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΠΕΔΙΑ, με τον αγώνα των προλεταρίων όλου του κόσμου, μονάχα αυτός είναι ο δρόμος που θα φέρει την απολύτρωση στο Ελληνικό προλεταριάτο. Η πολιτική της "μη επέμβασης" και της αποχώρησης των Αγγλο-αμερικάνων, είναι ανεδαφική, ουτοπιστική και πλέρια αντιμαρξιστική γιατί ο καπιταλισμός δεν έχει ούτε σύνορα, ούτε πατρίδες, μα σκλάβους που αγωνίζεται να τους κρατήσει κάτω από την μπότα του. Γι' αυτόν σκλάβοι είναι και οι Έλληνες εργάτες, και οι Κινέζοι, και οι Ινδονήσιοι, και οι Γάλλοι, και οι Άγγλοι και οι Γερμανοί και όλες οι φυλές του κόσμου. Και σκλαβοπάζαρα γι' αυτόν είναι και η Ελλάδα, και η Κίνα και η Ινδονησία, και η Γαλλία, και η Αγγλία και η Γερμανία και όλες οι χώρες της γης. Γι' αυτό κάθε προσπάθεια για να ΦΥΓΟΥΝ οι Άγγλο-αμερικάνοι από την Ελλάδα είναι ουτοπιστική και ανεδαφική. Ο μόνος αγώνας που μπορεί να δώσει τη νίκη στο Ελληνικό προλεταριάτο, είναι ο αγώνας που βασίζεται πάνω στη διεθνή αλληλεγγύη και αλληλοβοήθεια. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΤΣΑΚΙΣΜΑ ΤΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ.

Στη ΠΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, άρχισε μέσα στον περασμένο χρόνο, να διαμορφώνεται μια νέα κατάσταση πραγμάτων, ενάντια στη Σταλινική γραφειοκρατία της Μόσχας και την Κομινφόρμ, που τείνει να τραβήξει μαζί της και άλλες χώρες της Αν. Ευρώπης, που βρίσκονται κάτω από την καθοδήγηση του Κρεμλίνου. Αν η τάση Τίτο εξελιχθεί και ακολουθήσει το σωστό Μαρξιστικό - Λενινιστικό δρόμο, και προ παντός, βαδίζει πάνω στη γραμμή που της υπόδειξε η 4η Διεθνής ασφαλώς θα τραβήξει μαζί της κι άλλες "λαϊκές δημοκρατίες", που θα βαδίσουν για την υποσκέλιση της κλίκας του Στάλιν και του Πολιτμπυρώ, και θα δημιουργήσουν μια νέα κατάσταση, υγιή, που θα μπορεί να ηγηθεί μιας Ευρωπαϊκής προσπάθειας για την εγκαθίδρυση μιας Ενωμένης Σοσιαλιστικής Σοβιετικής Δημοκρατίας στην Ευρώπη, σαν το πρώτο στάδιο προς την Παγκόσμια Σοσιαλιστική Συνομοσπονδία.

Στη ΓΑΛΛΙΑ, την ΙΤΑΛΙΑ και την ΑΙΓΑΙΑ, οι απεργιακές κινητοποιήσεις των εργατών βρίσκονται σήμερα σε μια κατάσταση ύφεσης και αναμονής. Ύστερα από το πρόδωμο των μεγαλειώδων αγώνων του Γαλλικού και του Ιταλικού προλεταριάτου από τους Σταλινικούς τον περασμένο χρόνο, μια μεγάλη μερίδα εργατών άρχισε ν' αντιλαμβάνεται τους σκοπούς και τις επιδιώξεις των σταλινικών, που είναι απλά εξαρτήματα στην υπηρεσία της εξωτερικής πολιτικής Πολιτμπυρώ του Κρεμλίνου. Απόδειξη τούτου, είναι η συνεχής άνοδος και το φούντωμα των Τεταρτοδιεθνιστικών Κομμάτων στις πιο πάνω χώρες, που αγωνίζονται πραγματικά και μαχητικά για το σπάσιμο των αλυσίδων των εκμεταλλευόμενων και καταπιεζομένων.

Στην ΑΜΕΡΙΚΗ, ο γιάγκικος ιμπεριαλισμός, πνιγμένος μέσα στη μόνιμη κρίση του και αντιλαμβανόμενος το τέλος του που πλησιάζει με γοργό ρυθμό, απροσώπηκε ολοκληρωτικά στη οργάνωση του τρίτου παγκόσμιου - αντισοβιετικού αυτή τη φορά - πολέμου. Οπλισμένος μ' ένα όπλο της αποκαλύψεως - την ατομική βόμβα - και με τους τεράστιους υλικούς πόρους του, προετοιμάζεται για την τελειωτική του εξόρμηση ενάντια στο παγκόσμιο προλεταριάτο. Χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα κι όλες τις μεθόδους, από τον Οργανισμό Ενωμένων Εθνών ως το Ατλαντικό Σύμφωνο, από την προπαγάνδα ως την ψευτιά, από την συκοφαντία ως την διαβολή, προετοιμάζει ιδεολογικά το έδαφος για μια δίχως προηγούμενο εξόρμηση του ενάντια στους σκλάβους του και την ΕΣΣΔ. Μπροστά, όμως, σ' αυτές τις τερατώδεις και πρωτοφανείς μεθόδους του ιμπεριαλισμού του δολλαρίου, οι προλεταριακές μάζες, που, κακή τη μοίρα, έτυχε να ποδηγετούνται από τους σταλινικούς προδότες, δεν βρίσκουν ν' αντιτάξουν, προς το παρόν τουλάχιστον, παρά

μονάχα συνέδρια και κόντρα συνέδρια "ειρήνης" με φτηνούς δεκάριους για την "ειρήνη"! Όμως δεν είναι μακριά η μέρα που το προλεταριάτο θα βρει τον προσανατολισμό του, θα ξετινάξει τους σημερινούς του προδότες ηγέτες και θα ζητήσει την επαναστατική ηγεσία του.

Στην ΚΥΠΡΟ, ύστερα από τις τρεις μεγάλες απεργίες του περασμένου χρόνου, των μεταλλωρύχων της ΚΜΕ, των αμιαντωρύχων και των οικοδόμων, οι προλεταριακές μάζες βρίσκονται ακόμα μέσα σ' ένα πέλαγος σύγχυσης και αναποφασιστικότητας. Η αποτυχία των τριών απεργιών, η διάλυση της Συμβουλευτικής, η υπαναχώρηση από μέρους της ηγεσίας του ΑΚΕΛ πάνω στη Αυτοκυβέρνηση και η υιοθέτηση ξανά του συνθήματος της Ένωσης, η χρεωκοπία και η αποσύνθεση της ηγεσίας του ΑΚΕΛ, η πλήρεια εγκατάλειψη των οικονομικών αγώνων των εργατών από μέρους της εργατικής ηγεσίας, οι μανούβρες και οι μικροαστισμοί μέσα στο εργατικό κίνημα, δημιούργησαν μια τέτοια κατάσταση, που μονάχα διαρροή πρόσφερε στις εργατικές μας οργανώσεις, πτώση του ηθικού των κάτω, σκεπτικισμός και αναποφασιστικότητα. Τα οικονομικά αιτήματα των εργατών αγνοήθηκαν τελείως τον τελευταίο καιρό, κανένας αγώνας για την καλύτερη θέση των εργατών, καμιά προσπάθεια για την καλύτερη του οργανωτικού των συνεχνιών μας, καμιά πρακτική δουλειά για τη εξύψωση του μορφωτικού επιπέδου των μαζών. Η οικονομική κρίση άρχισε να εντείνεται, η ανισοκατανομή των εισαγωγών - εξαγωγών έφτασε σε δυσθεώρητα ύψη, η αξιολόγηση των κυπριακών προϊόντων οδηγεί τον αγροτικό κόσμο στην καταστροφή και τον αφανισμό, η ανεργία άρχισε να φουντώνει, τα μεροκάματα κινδυνεύουν να πέσουν, η βιομηχανία του τόπου προχωρεί προς τη χρεωκοπία και το βιωτικό επίπεδο των εργατών συνεχώς πέφτει. Ο τόπος μας φέρεται ολοταχώς προς την καταστροφή. Εν τούτοις, κανένας πρακτικός αγώνας δεν έγινε προς αυτή τη κατεύθυνση, καμιά προσπάθεια για την αποτροπή της καταστροφής.

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ,

Η φειτινή Πρωτομαγιά μας βρει στις επάλξεις του αγώνα για το πέρασμα της εξουσίας στα χέρια του λαού μας, για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Η προδοτική εγκατάλειψη του συνθήματος της Αυτοκυβέρνησης από μέρους της σταλινικής ηγεσίας και η υιοθέτηση του συνθήματος της Ένωσης πρέπει να μας κάνει να συνέλθουμε. Το αδιόριστο της "Ένωσης" πρέπει να το σταματήσουμε εμείς οι ίδιοι. Να εξαναγκάσουμε τους κακή τη μοίρα ηγέτες των εργατικών μας οργανώσεων να μπει στον ορθό δρόμο της εξυπηρέτησης των εργατικών συμφερόντων. Αν αρνηθούν, να τους παραμερίσουμε και να τραβήξουμε μπροστά, με μια καινούργια, μαχητική, ταξική συνειδητή και αποφασιστική ηγεσία, για τον αγώνα για το πέρασμα της εξουσίας στα χέρια των εργατών - αγροτών. Η "Ένωση" δεν μπορεί να μας προσφέρει ούτε καλύτερους όρους δουλειάς, ούτε καλύτερα μεροκάματα, ούτε το κοινωνικό ξεσπάδι μας να μας εξασφαλίσει. Μονάχα την αλλαγή των αλυσίδων μας θα μας φέρει. Τίποτε περισσότερο, τίποτε ολιγότερο.

ΕΡΓΑΤΕΣ, ΑΓΡΟΤΕΣ, ΚΑΤΑΠΙΕΖΟΜΕΝΟΙ,

Εμπρός στον αγώνα για τη χειραφέτηση μας. Στον αγώνα για τις οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις μας. Στον αγώνα για την καλύτερη των όρων δουλειάς και τις Κοινωνικές Ασφαλίσεις. Για το άνοιγμα δουλειών για τους ανέργους. Για ανεργιακά επιδόματα. Για την οργάνωση και την ταξική συνειδητοποίηση όλων των καταπιεζομένων. Για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Για μια Κυβέρνηση Εργατών - Αγροτών, που να πονεί τον εργάτη και να προστατεύει τον αγρότη. Για την πλήρη εθνική και κοινωνική μας απελευθέρωση.

ΖΗΤΩ Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΟΚΚΙΝΗ

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΕΝΩΘΕΙΤΕ!

4 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΡΓΑΤΗΣ

ΕΓΓΛΩΤΤΟΝ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΥΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ (ΕΝΙΣΧΥΣΕ ΤΗΝ ΑΓΕΝΤΙΑ Σ)

Διευθύνων Σύμβουλος	Γραμματέας	Αντιπροέεδρος	ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΚΥΠΡΟΣ	Συντονιστής
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	ΠΡΟΪΚΤΗΣ ΝΕΜΑΡΙΑΝΣ	Αντιπροέεδρος	Αντιπροέεδρος	Αντιπροέεδρος

ΤΟ ΕΚΤΟ ΠΑΚΥΠΡΙΟ ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΥΣΤ. ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΥΠΡΟΥ (4η ΔΙΕΘΝΗΣ) ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ

ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ!

Η εποχή του Ιμπεριαλισμού, είναι εποχή του καπιταλισμού που πεθαίνει. Ο παγκόσμιος πόλεμος του 1939-1946, και η γενική κρίση του καπιταλισμού που ξεσπάει απ' αυτό, ούτως ή άλλως, αποτελούν την δέσια αντίθεση της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων της παγκόσμιας οικονομίας και των κρατικών περιγραμμάτων, δείχνει κι' αποδεικνύει ότι μέσα στην κεφαλαιοκρατική κοινωνία ωρίσασαν κιάλες οι ελπίδες προόδου της Σοσιαλισμού, ότι το καπιταλιστικό πρόβλημα της κοινωνίας έγινε άρρηκτος δεσμός για την παρούσα ανάπτυξη της διεθνοποίησης, ότι η ιστορία άνοιξε στην ημερήσια διάταξη το πρόβλημα της Επαναστατικής αναστροφής του κεφαλαιοκρατικού ηθού.

Ο Ιμπεριαλισμός καθυποτάσσει τις τεράστιες μάζες των προλεταρίων όλων των χωρών άρχοντας απ' τα κέντρα της κεφαλαιοκρατικής ισχύος και τελειοποιεί στις άνομες αγέριες, τις ανισότητες του εθνικού κόσμου, στη δικτατορία της χρηματιστικής-κεφαλαιοκρατικής πλουτοκρατίας. Ο Ιμπεριαλισμός καθυποτάσσει και διαβρώνει...

Καταβόλουν, μ' αυτό τον τρόπο, να παρατείνει τη ζωή της και να εξασφαλίζει την κυριαρχία της πάνω στο προλεταριάτο.

Οι πιο επικίνδυνοι εχθροί του προλεταριάτου, δεν είναι οι φανεροί ταξικοί του εχθροί, ή μπορούμε να πούμε, οι φανεροί εχθροί, αλλά οι εχθροί που κρύβονται μέσα στην ίδια την εργατική τάξη και βρίσκονται στο φιλόνεικο πόστο της καθολήνησης των μαζών και, από τη θέση που κατέχουν, οδηγούν τις μάζες σε κανάλια αντίθετα με τα ταξικά τους συμφέροντα, υποδοχόμενες τη μοιρολατρία και το κράτος της να στηρίζει ακόμη την ύπαρξή του.

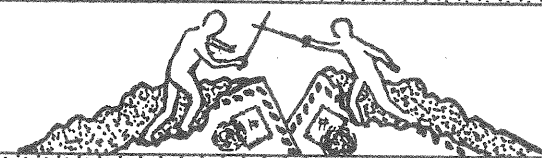
ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ!

Το 4το παγκύπριο συνέδριο των Συντεχνιών της Κύπρου, θα έχει ως στόχο να εξετάσει ολόκληρη την εσωτερική και την εξωτερική πολιτική κατάσταση και θα διαγράψει, στηριγμένο πάνω στην πίστη...

Για την Κύπρο, που ουσιαστικά δεν διαφέρει καθόλου από το Σύνταγμα που μας είναν προσφέρει οι κατακτήσεις μας. Με κάθε τρόπο, η Συντεχνιακή καθολήνηση, προσπαθώντας να υποδοχθεί τις απαιτήσεις των μαζών, πάνω στις συντεχνιακές μετοχές, για να απορροφή την πάλη για ριζικές μεταρρυθμίσεις, που να μπορούσαν να δώσουν ουσιαστικές ελευθερίες στο κυπριακό προλεταριάτο.

Η ηγεσία των Συντεχνιών άρνηθηκε να οργανώσει την πάλη του προλεταριάτου για προγραμματικές δημοκρατικές ελευθερίες και, παρότι το γεγονός είχε τελεσιδικία υιοθέτησε το αίτημα για μια κυπριακή Συνταγτική "Εθνοσυνέλευση, που να κόμισε μας είχε ρίξει απ' την άρχη του αγώνα για Συνταγματικές ελευθερίες στον τόπο μας, εγκατέλειψε την πάλη για τη Συνταγτική, όταν θα ήσαν και υποχρεωμένη να περάσει από την περίοδο των λαϊκών στην περίοδο των έργων, κι' όταν πια ο άγας είχε δώσει τα πρώτα θεμέλια.

Μά και στον οικονομικό τομέα των διεκδικήσεων της Εργατικής τάξης το Γενικό Συμβούλιο της Π.Γ.Ο. δεν έχει να δείξει καλύτερα αποτέλεσμα.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ : Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΛΕΞΗ « ΤΣΑΕΡΑ »

Στό άρθρο "Σκέψεις γύρω από το γλωσσικό πρόβλημα" του δρ. Γιάννη Ιωάννου (Εντός, 28 Δεκ.-Γεν. 87-88), στη σελίδα 34, δίδεται η κυπριακή λέξη "τσαέρα" σαν παράδειγμα εξελληνισμού και (sic) υποταγής στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής, της αγγλικής λέξης "chair".

Επιτρέψτε μου να διαφωνίσω. Χωρίς ειδική έρευνα, γνώριζα από παλιά στα πλαίσια άλλης μελέτης, τρεις τουλάχιστον περιπτώσεις όπου η λέξη συναντάται πριν από το 1878, χρονολογία καθόδου των Άγγλων στην Κύπρο. Πρόκειται για τρία δημοτικά τραγούδια από τη συλλογή του Αθανασίου Σακελλάρου, "Τα Κυπριακά", της οποίας η πρώτη έκδοση έγινε στην Αθήνα το 1855 - 68. Ο τρίτος τόμος, ο οποίος περιλαμβάνει τα δημοτικά αυτά τραγούδια, εξεδόθη το 1868, η καταγραφή τους όμως μπορεί να εντοπισθεί στο χρονολόγισμα 1850 - 67 (βλ. Θ. Παπαδόπουλλου, "Δημώδη Κυπριακά Άσματα εξ Ανεκδότων Συλλογών του ΙΘ' αιώνας", "Δημοσ. Κέντρου Επιστ. Ερευνών Κύπρου", V, Λευκωσία, 1975, προλεγ., σ. IV).

Πρόκειται για δύο παραλλαγές της Αροδαφνούσας (αρ. 15: "Άσμα της Ρήγαινας και της Αροδαφνούσας" και αρ. 16: "Έτερον άσμα της Αροδαφνούσας") και για μια παραλλαγή του Κωσταντίνου (αρ. 17: "Άσμα του Κωνσταντίνου"). Και τα τρία τραγούδια ανάγονται από διάφορους μελετητές στην εποχή της Φραγκοκρατίας (βλ. Α. Νικολάου, "La chanson d'Arodaphnoussa - des origines franques a la tradition populaire actuelle", Montpellier, 1982. Κ.Προυσής, "Τα ιστορικά Κυπριακά Τραγούδια", "Κυπριακά Σπουδαία", Ζ', 1943, 66. 21-46. Γ. Θ. Ζώρας, "Η Κυπριακή Φιλολογία κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας", "Νέα Εστία", ΝΣΤ', 648-659, 1954, 66. 77-91).

Οι αντίστοιχοι στίχοι οι αναφερόμενοι στη τσαέρα είναι:

αρ. 15, στ. 32-33,
"τέλεια 'ς το πάνω το σκαλίν κη ρήαινα την νοιώθει, φωνάζει και της σκλάβας της τσαέραν για να φέρει".
αρ. 16, στ. 35-36,
"Αροδαφνού 'σαν τ' άκουσεν εχάρην η καργιά της χρουσήν τσαέραν έπιασεν κη εκάθισεν κοντά της"
αρ. 17, στ. 7-8,
"Η μια 'ς το πεύκι κάθεται κη η άλλη 'ς το μαουλούκι, και κείνη που την απαά κάθεται 'ς την τσαέραν"
στ. 39-40,
"η μάνα του 'πουπιανωθιόν χρουσομουγιαστρεϊ τον, χρουσήν τσαέραν της διούν κη έκαστε 'πο μακρά των."

Εφ' όσον η λέξη δεν μπορεί να είναι αγγλικής προελεύσεως (και δεν μπορεί βέβαια να ισχυριστεί κανείς ότι ο καθημερινός Κύπριος είχε τόσο στενή γλωσσική επαφή με ενδεχόμενους Άγγλους περιηγητές πριν από το 1878 ούτως ώστε να αφομοιώνε στο γλωσσικό του ιδίωμα λέξεις αγγλικές), προωθείται κατα συνέπεια η δυνατότητα να είναι γαλλικής.

Ο Mondry Beaudouin (Eude sur le dialecte Chypriote moderne et medievale' Paris, 1883, s. 19) υποστηρίζει ότι η λέξη προέρχεται από το γαλλικό "chaire" (11ος αιων. "chaire") που σημαίνει εξέδρα, άμβωνας ή ιερατικός θρόνος. Σε μια τέτοια περίπτωση βέβαια θα είχαμε αντιδάνειο από τα ελληνικά:
κυπρ. τσαέρα < γαλλ. chaire < λατ. cathedra < ελλ. καθέδρα.

Η ίδια ετυμολογία ισχύει βέβαια και για τη λέξη "chair": αγγλ. chair < μεσαιων. αγγλ. chaire < λατ. cathedra < ελλ. καθέδρα.
(η λέξη "cathedra" στα αγγλικά έχει παρόμοιο περιεχόμενο με τη γαλλική chaire, η δε γαλλική "cathedre" έχει μόνο λόγια χρήση και περιγράφει ειδικό γοτθικό κάθισμα - πρβλ. "cathedral" - "cathedral(e)").

Το πρόβλημα ωστόσο της προέλευσης της λέξης "τσαέρα" δεν καθορίζεται από την ετυμολογία των πιθανολογούμενων λέξεων από τις οποίες προέρχεται αλλά, όπως απεδείχθει πιο πάνω, από τη πρώτη χρονική στιγμή που η λέξη συναντάται σε γραπτό ντοκουμέντο σε σχέση με τις δυνατότητες επαφής, την ίδια χρονική στιγμή, με τη λέξη προέλευσης. Μ' αυτά τα δεδομένα, η Φραγκοκρατία στην Κύπρο (1192 - 1489) παρείχε άπλετα χρονικά περιθώρια για αφομοίωση της ξένης λέξης από τους αυτόχθονες Κύπριους.

Βέβαια, όπως έχω ήδη αναφέρει, δεν έχω ερευνήσει διεξοδικά τη παρουσία της λέξης και σε άλλα κείμενα της εποχής (Ασιζες, Μαχαιράς, Βουστρόνιος). Μια πρόχειρη έρευνα μόνο στα γλωσσάρια του Σάθα για το Μαχαιρά δείχνει ότι η λέξη "τσαέρα" δεν αναφέρεται. Το ίδιο ισχύει και για το γλωσσάριο της έκδοσης του Dawkins.

Από τους σύγχρονους μελετητές, ο Σίμος Μενάρδος ("Γαλλικά μεσαιωνικά λέξεις εν Κύπρω", Γλωσσικά Μελέται, Δημοσ. Κέντρου Επιστ. Ερευνών Κύπρου, III, Λευκωσία, 1969, 66, 151-170) συμφωνεί με την ετυμολογία του Μ. Beaudouin (σ. 152). Επί πλέον, δίδει τη λέξη "τσαέρα" σαν παράδειγμα, πρώτον, της "οδοντικής πας προφορά [που] είχε τότε παρά Γάλλους το 'ch', ομοίας ίσως προς την του νυν Αγγλικού 'ch', όπως εκφωνείται και σήμερα εν Προβηγκία και αλλαχού" (σ. 153), και, δεύτερον, της "τότε πανταχού της Γαλλίας διαλεγόμενης έτι προφοράς της διφθόγκου 'ai', (σ.155). Στο ίδιο μελέτημα, που πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό "Αθηνά", XII, 1900, σ. 360-384, αναιρεί και την ετυμολογία του Σακελλάρου (Τα Κυπριακά, Β', Αθήναι, 1891, σ. 880) "εκ του Αγγλικού "chair" (σ. 155).

Ορίζει δε τις "νυν τσαέρες" σαν "χονδροειδείς καρέκλες, κατασκευαζόμεναι το πλείστον εις την Μαραθάσαν και την Λάμπιον αλλά παρ' αυτοίς τοις χωρικούς θρυλούνται 'γρουσές τσαέρες'.... Και είναι μεν η τοιαύτη Βυζαντινική υπερβολή συνήθης στόμφος των πλείστων δημοτικών λόγων ημών.... πάντως δ' όμως ο θρύλος ούτος έχει πυρήνα την ύπαρξη επιχρύσων άλλοτε τσαερών" (σ. 155). Φέρνει δε σαν παράδειγμα το θρυλούμενο "παρά τοις χωρικούς" στίχο, "γρουσές τσαέρες, που ήταν εις την Κύπρο πριν του τζαιρού της καταδρομής". Με το ίδιο θεματικό περιεχόμενο προσθέτουμε το τραγούδι της Ζωγράφους (Ξ. Φαρμακίδη, "Κύπρια Επη", Λευκωσία 1926, αρ. 27, σ. 96 - 102, καταγραφή 24.11.1913 στη Σουλίου), το οποίον ο ίδιος ο Σ. Μενάρδος ανάγει στους χρόνους της Φραγκοκρατίας "Λαογραφία" Η', 1921, σ. 181): στ. 153-156,
"φέρτε τσαέραφ φράντζιτζην του Τσιτσεκλή να κάτση. Εγιώνι Φράγκος εν είμαι τζαι φράντζικα να κάτση, 'σίλλιες τσαέρες αρκυρές μοιράδιον επήρα".

Ο Κυριάκος Χατζηγιάννου (Περί των εν τη Μεσαιωνική και

Νεωτέρα Κυπριακή Ξένων γλωσσικών Στοιχείων, Texte und Forschungen zur den "Byzantinisch-Neugriechischen Iarh-buchern". Nr. 18, Αθήναι, 1936) ετυμολογεί το "τσαέρα" από το πρόβηγκιανό "chaira" (σ.115). Προσθέτει δε (σ.22) ότι η προφορά του "ch" αποδίδεται δια του "τ", και ότι η chaira > τσαέρα κατ' αρχάς θα ήταν "τσαίρα", αλλά λόγω της γατνάσεως του υγρού ρ, το i > ε.

Ο ίδιος ερευνητής ("Παρατηρήσεις και διορθώσεις εις εκδόσεις μεσαιωνικών κειμένων", "Τα Εν Διασπορά, Β", της δεκαετίας 1969 -1979", Έκδοση της Μορφωτικής Υπηρεσίας, του Υπ. Παιδείας, Λευκωσία, 1979, σ. 90) επιβεβαιώνει τη γαλλική ετυμολογία της λέξης, σε μια διόρθωση της ετυμολογίας της λέξης "τζάριν" που κάνει ο Dawkins στο γλωσσάριο του Μαχαιρά.

Τέλος, ανεκδοτικά αναφέρω ότι ο Γ.Α. Καρομηλάς στο ημερολόγιον "Ορίζοντες", σε μια ανάλυση του τραγουδιού της Αροδαφνούσας, εκλαμβάνει τη λέξη "τσαέρα" σαν συνώνυμη της "τσαγέρας": "Εξ ου γίνεται πρόδηλον ότι εν Κύπρω μεσούντος του δεκάτου τετάρτου αιώνας, η ανώτατη τάξις και δη το περιβάλλον της Αυλής έπινε τσαί". Τη παρερμηνεία επισημαίνει και διορθώνει ο Ν. Κλ. Λανίτης ("Η τσαέρα της Αροδαφνούσας", Η ψυχή της Κύπρου, Αθήνα, 1946, σσ.29-31)

Άγγελ Νικολάου
Φίλιου Ζαννέτου, 10Α, Λεμεσός

CRY FREEDOM

Στον Συντάχτη,

Με εκπλήξη έμαθα πως πουλείτε εισητήρια για το έργο «CRY FREEDOM» στη διπλάσια τιμή από την συνηθισμένη. Και ρωτώ τον Συντάχτη του Εντός: Γιατί μιά τέτοια τιμή μια και την επομένη της παράστασης το έργο θα προβάλλεται για το κοινό στη μισή; Μήπως το Εντός θέλει να εκμεταλλευτεί μέσω της δημοτικότητας του CRY FREEDOM τον αγώνα του λαού της Ν. Αφρικής;

Αν είναι έτσι, τότε το περιοδικό σας είναι όσο ανέντιμο όσο και ο παραπάνω υπόλοιπος Τύπος. Επιστένα πως το Εντός είναι μιά δυνατή φωνή ενάντια κάθε μορφής καταπίεσης και εκμετάλλευσης - ή μήπως αυτό είναι μόνο «γιά το εξώφυλλο»;

Διαμαρτύρομαι λοιπόν για την «διπλοπροσωπεία» του περιοδικού σας και περιμένω ή να αναθεωρηθεί η τιμή του εισητηρίου ή τουλάχιστο μιά πολύ καλή εξήγηση γιατί να είναι τόσο ακριβό μιά και απαλλάξετε κιόλας του φόρου για την παράσταση.

Εάν το Εντός αξίζει αυτό που ισχυρίζεται πως είναι, η επιτροπή σας έπρεπε να χρηματοδοτήσει η ίδια από συνδρομητές την παράσταση του CRY FREEDOM με ελεύθερη είσοδο ή τουλάχιστον με πολύ χαμηλή είσοδο, ώστε να δοθεί ευκαιρία σ' όλους να δούν το έργο και έτσι να προωθήσει τον αγώνα του λαού της Ν. Αφρικής, αντί να κερδοσκοπεί εις βάρος των άλλων.

Ευχαριστώ,
Zee Zemdekun
21Α Κωνσταντίνου Παλεολόγου
Λευκωσία.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΕΛ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Η Α. Νικολάου έχει απόλυτο δίκαιο και λυπούμαι γιατί το παράδειγμα «τσαέρα» πέρασε και σε μερικά άλλα δημοσιεύματα μου. Ελπίζω ότι οι αναγνώστες θα έχουν κατά νούν τη διόρθωση.

Ευχαριστώ
Γιάννης Η. Ιωάννου.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ZEE ZEMDEKUN

Σαν ο πίο άμεσα αναμειγμένος στην υπόθεση του "CRY FREEDOM", απαντώ στον Zee Zemdekun. Είδα προσωπικά την ταινία αυτή σε πρώτη προβολή στο Λονδίνο και τη βρήκα συγκλονιστική. Εισηγήθηκα στα υπόλοιπα μέλη της συντακτικής του "Εντός" να την προβάλουμε στην Κύπρο σαν μιά πολιτική πράξη συμπαράστασης στον αγώνα των μαύρων της Ν. Αφρικής.

Δυστυχώς πληροφορηθήκαμε (από τη διεύθυνση του Ζήνα) ότι για να έρθει η ταινία αυτή στην Κύπρο θα κόστιζε πολύ ακριβά. Επειδή προσωπικά πίστευα ότι η υπόθεση αυτή άξιζε τον κόπο πρότεινα να φέρναμε την ταινία έτσι και αλλιώς, και αν δεν καλύπτονταν τα έξοδα της θα πλήρωνα το υπόλοιπο εγώ προσωπικά. Αν έμενε οποιοδήποτε πλεόνασμα θα πήγαινε στο "Εντός" του οποίου τα οικονομικά είναι ως γνωστό σε κατάσταση μόνιμου ελλείματος, και που βέβαια πιστεύουμε ότι αξίζει να επιβιώσει.

Η τιμή της πρώτης προβολής έπρεπε λοιπόν να είναι πίο ακριβή για να καλυφθούν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τα έξοδα (αυτό είναι εξάλλου μιά συνηθισμένη τακτική που βοηθά τους κινηματογράφους να φέρνουν ταινίες ποιότητας στην Κύπρο).

Από ένα πρώτο υπολογισμό μετά την προβολή της ταινίας φαίνεται ότι έχουμε έλλειμμα γύρω στις £300 - £350. Οι επόμενες παραστάσεις του "Cry Freedom" θα είναι βέβαια στην συνηθισμένη χαμηλή τιμή - στην πράξη όμως έχουμε ουσιαστικά επιχορηγήσει την ταινία, όπως ζητά ο επιστολογράφος μας.

Επιπρόσθετα, ελπίζουμε ότι στην περίοδο που θα ξαναπροβάλλεται η ταινία στη Λευκωσία (τέλη του Μάη), το "Εντός" θα διοργανώσει και άλλες εκδηλώσεις συμπαράστασης στον αγώνα των μαύρων της Ν. Αφρικής.

Σημ.: Ένας μικρός πρόχειρος απολογισμός:

	Έξοδα	Έσοδα
α) Απογευματινή προβολή "Ζήνα"	£150	£ 45
Νυκτερινή	£750	£800
Προβολή "Αττικών" Λάρνακας	£300	£175
β) Άλλα έξοδα: (εκτυπωτικά, εργατικά, γραμματόσημα επιστολών κλπ.	£150	£ -
	£1350	£1020

Για τη Συντακτική Επιτροπή
Νίκος Περισιτιάνης

Ταβερνα ΑΞΙΟΘΕΑ

Οδός Αξιοθεας 9
τηλ. 430 787

Περαστε τη βραδυ σας στο κλασσικο παραδοσιακο δρομακι με τα γερανια.

Μαζι με το δροσερο υπαρχει και η αντιστοιχη κουζίνα ποιότητας.

Επίσης σουβλακια-σεφταλια τείκ αγουεί 12 σελ. η πιττα

Αγγειοπλαστειο ΑΓΓΕΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γ.Κοντου στη Λαϊκη Γειτονια
τηλ. 456977

Ολα τα προϊόντα μας κατασκευαζονται απο μας.

Μια αντιπροσωπευτικη συλλογη της κυπριακης αγγειοπλαστικης που ενσωματωνει πνευμα ερευνας και ανανεωσης με σεβασμο στη παραδοση.

Εστιατοριο ΜΑΤΘΑΙΟΣ

διπλα απο τη Φανερωμενη και τη Τζαμουδα

Ανοιγουμε στις 4 το πρωι και κλεινουμε στις 5 το απογιομα. Σερβιρουμε ολων των ειδων σουπες και προγευματα απο το πρωι και ολα τα ειδη κυπριακων φαγητων στη διαρκεια της ημερας.

Καφε-Εστιατοριο Η ΠΙΑΤΣΑ

Νοτια της πρασινης γραμμης
στη πλατεια της Λαϊκης Γειτονιας

ολα τα ειδη σχαρας,
φαγητα του φουρνου
σαλατες
φρουτα διαφορων ειδων
και ολα τα ποτα

ΤΙΜΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΛΑΙΚΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Μαειρκο ΓΙΩΡΓΟΣ-ΛΑΚΗΣ

Οδός Πειραιως 10
τηλ. 476 420

Απεναντι απο το πιπαρκι του παλιου δημαρχειου

Μαειρκο για
οσους βασουν
τζαι οσους
εβρασουν

διαλεχτή

εργαστηρι - γκαλερυ κεραμικης
αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια

αρχοντικό

λαϊκη γειτονια τηλ. 450080

καπηλειό

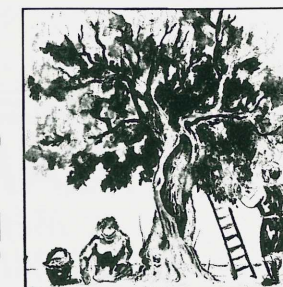
εστιατοριο — ταβερνα

λαϊκο—ταβερναιο

VIRGIN OLIVE OIL
KATHGORIA SINIF CATEGORY KATHGORIA
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

SEKEP

HALIS ZEYTİN YAĞI
KIBRIS ZEYTİN MAHSULLERİ SATIS ENCLUMENİ

ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ
KATHGORIA SINIF CATEGORY KATHGORIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

ΣΕΚΕΠ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΤΗΛ. 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ

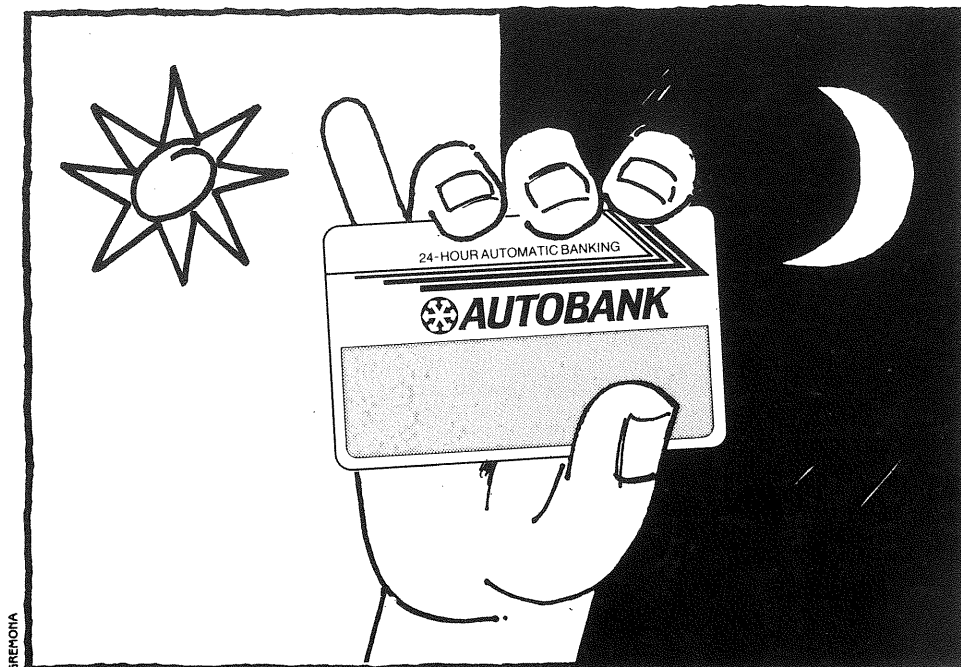
ΟΞΥΤΗΣ
ACID
ACIDITY

0-1.5%

ΕΜΦΙΑΛΩΣΗ
TIMH
PRICE

Bottled in Cyprus by the CYPRIAN OLIVE PRODUCTS MARKETING BOARD TEL. 483266 - LAXIA - NICOSIA NET CONTENT 1/2 LITRE (480 gr. approx.) DPHHEM SAFI AGIRLIK KABAPO PEREXOMENO 1/2 ΛΙΤΡΟ (480 γρ. περπου)

ΜΕ ΤΗΝ AUTOBANK ΣΤΟ ΧΕΡΙ ΕΝΑΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΣΑΣ ΣΥΜΦΕΡΕΙ

Ανοίξετε ένα λογαριασμό στη ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ και έχετε τα πιο κάτω ξεχωριστά πλεονεκτήματα που μόνο η AUTOBANK προσφέρει, χωρίς καμιά χρέωσή σας, 24 ώρες το 24ωρο, απλά, γρήγορα και με ασφάλεια. Εκτός από την ανάληψη μετρητών, τις καταθέσεις, τις οδηγίες για ετοιμασία καταστάσεων λογαριασμού και έκδοση βιβλιαρίου επιταγών και πληροφορίες για το υπόλοιπο της κάρτας,

η AUTOBANK ξεχωρίζει γιατί είναι η μόνη κάρτα με την οποία:

- Μπορείτε να κάνετε πληρωμές λογαριασμών ΑΗΚ, ΑΤΚ, κλπ., και μεταφορές χρημάτων.
- Πληροφορείστε το υπόλοιπο του λογαριασμού σας και όχι μόνο της κάρτας σας.
- Μπορείτε να αποσύρετε μέχρι £400 την ημέρα.
- Μπορείτε να συνδέσετε και λογαριασμό Ταμιευτηρίου, που προσφέρει ψηλότερο τόκο από αυτό του Τρεχούμενου.
- Συνδυάζοντας την με την κάρτα VISA, μπορείτε με μια μόνο κάρτα να χρησιμοποιείτε τις μηχανές AUTOBANK και να ψωνίζετε χωρίς μετρητά από χιλιάδες καταστήματα.

24-HOUR AUTOMATIC BANKING

AUTOBANK

**Τραπεζικές Συναλλαγές Μέρα και Νύκτα
από τη ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ**